

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Liber Ocatuus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Polícratici de Curialiū nugis.

*Scomata plu-
ra tullij.*

*Alexā dri sco-
ma in parme-
nionem.*

utrobique dicta sit/illud tamen ledoria est quod aperte obiectum
exprobratūq; est/hoc scoma/qd figurate. Sunt scomata minus
aspera/que quasi edentate belue sunt morsus:vt tullij in confu-
lem qui vno tantum die consulatū peregit. Solent (inquit) esse
flamines dyales modo consules dyales habem⁹ & in eundem:
vigilantissimus esto consul noster canius qui in cōsulatu suo sō-
num non vidit. Eidemq; exprobranti sibi q; ad eundem consulē
non venisset: veniebam (inquit) sed nox me comp̄hēdit. At de
vsu ledorie/vel scomatis & ciuilitate dicitur in sequētib⁹. Nūc
ostendisse sufficiat/quia arguere licitū est: quod equum est esse
correctum. Vnū tamen de scomatib⁹ alexandri quasi in calce li-
belli huius superioribus annectam. Cui ei rex darius vno & al-
tero prelio virtutē eius expertus partem regni tauro mōtetē⁹
& filiam in matrimoniū cū decies centū milibus talētis pollice
retur: ei⁹ p̄menion vir magnus inter alexandrios dixisset se si
alexander esset vsurū hac conditiōe/ respondit. Et ego si parme-
nion essem eadē vterer/ tacite quidē consiliarij timiditatem ar-
guens voce duabus victorijs respōdente dignaq; cui tertia sicut
euenit tribuere. Liberū ergo fuit & semper licitū libertati p̄cē-
do personis/ dicere de vitijs quoniam & ius est quo licet veras
expromere voces: & q; etiam seruis aduersus dominos dū vera
loquuntur decembrē indulget libertatē. Tunc ergo nō impetra-
ta venia que ip̄o iure competit liguas acuit: & quicquid eos to-
to anno vrit impune redarguūt: palam detegētes & crimia: dū
tamē expletis saturnalibus citra veniā nequaq; ad accusatiōem
dñorū patronorū ve p̄siliant: vtor ergo libertate decēbris & ius-
sis tuis obtēperās quod me & te vrit bñficio iuris cōmuni fiden-
ter arguo/nō necesse ratus veniam impetrare/in his que publi-
ce seruiūt vtilitati & tue sunt placita voluntati.

¶ Explicit liber septimus.

¶ Incipit prologus libri octauj.

*Sirtes sunt
scopuli emine-
tes loca areno-
sa in mari.*

Solent qui mare nauigāt illis habere gratiā
& referre: quorū beneficio pericula euaserūt.
Accenduntur ignes/damores excitant: eri-
guntur & signa/quibus scillea vorago:turbo
carybdis: saxa latētia/tractus & tenacitas sir-
tium/a nauigantibus queāt salubriter declina-
ri. Sic & his/qui ea imminere denūciāt: qui
bus salus perichitaf hūana/rectissime gr̄a debetur ex merito:&
qui eā merētibus nō repēdit ingratus bñficii/dignus est salutis

dispendiū sustinere. Nemo autē est qui salutē vitiis nesciat ipedi
ri: eaq; ex amore pximorū notari ad fugā publice interest. Vita
siquidē humana quouis freto pcelliosior est: nec possūt deuita
ri crimina nisi suis denuncientur iudiciis. Ad hanc ꝛo operam
publice vtilitatis & tue iussionis stimulis vrgeor: licet in me ni
hil agnoscam: qđ attentionē puocet auditorū / hō vndiq; imuni
tus & imminutus: & cui nec vita ad conscientiā: nec ad doctri
nam sciētia: nec opera suppetūt ad exemplū. Vñ in me a pluri
bus conclamat vt taceā dicentib; qđ nec etiā ꝛtutē speciosa laus
est in ore peccator. Hoc hi soli faciunt quibus vitia placent / cur
rētes in mortē nemine reuocante / aut qui saluātur inuiti. Nam
quibus bona placent nō a quo sed qđ dicatur attendūt: & ex cau
sis dicendi dicta pensantes: gratū habent / quicqđ vndecumq; eli
citū ꝛficat ad ꝛtutem. Nō ergo quis sed qđ / qua ve de causa scri
bam diligēs lector attēdat / & vbi male dicta inuenerit sincerus
iudex: & nec inuidie: nec odii: nec alterius affectionis motu cō
cussus / testimoniū de malo phibeat: & vbi bene dixerō non me
cedat. Mihi tñ ꝓ minimo est: si innocentie mee gratis detrahi
tur a peruersis / quos emendari vellem si me tamen benignita
tis tue fauor exceperit. Quicquid autem a ꝓntib; patiar: spero
auctore deo & charitate qua vrgeor ad scribendū mihi prestan
te fiduciam qđ labori meo gratia non deerit posterorū. Odio sig
dem vel amore in partem alterutram ꝓntium pluriūq; indicia
prolabunt. Nihil equidē presenti opi ex ꝓposito inferes qđ non
sit ratione vel precedentiū auctoritate scriptorū subnixū. In qb;
tñ quid sequendū sit lectoris relinquit arbitrio: vt ꝓcul a nomie
meo faciam vitiū: & notā mētiendi. Sed hec hacten;. Nūc tran
seamus in epicureorū castra: & quod ibi ꝓcerto fuerit explora
tum: in medium proferatur. Nam ad eorū sectam pertinere no
scunt indubitanter qđ in oibus proprie seruiūt voluntati.

¶ Incipit liber. VIII.

¶ Qđ gnatonica subest traioniane: & de septē ꝓncipalib; vitiis
& seq̄la eorū fm gregoriū: & qđ ianis glia nobile ortū hz. Cap. I.

IN tota ergo epicureorū familia isignis est tra
lo: & licet nō exierit primus: aut oim primus
habendus est: aut non minim; inter primos.
Ei nāq; licet ineptus sit / tota gnatoniorū fa
ctio famulatur. Et forte comic; gnatonē ideo
introduxit seruum militis gloriosi: vt elegan
ter inuiceret / qm̄ & in vita hominū: & in asser

Polícraticide Curialiū nugis.

lione morum gnatonica subest trasoniane. Altera tamen pendet ex altera adeo quidem vt inuicē sine se esse non possint. Nā & gnatonis opera inutilis est/si non sit miles gloriosus. Et forte trasonis arrogantia conquiescet si nō eam fallacia gnatonis exceperit. Comici forte cōtēnis eunuchū: sed in eunucho fere omnium vitam expressit. Et eo quidem liberius & elegantius omnes arguit quo cautius fictitio argumento sine lesione personarum vitia denudauit. Si nobiliorem queris auctorē multi procedent xenodoxie repressores. Est autē xenodoxia vt patribus placuit glia inanis que mentem inflat: & aures: & nihil aliud emolimenti de soliditate virtutis mortalibus affert. Cū autem superbia sit totius peccati iūctum. Hanc de se primā sobolem gignit.

Xenodoxie et
inanis glorie
diffinitio.

L. lib. xxxj. mo-
ralium beati
gregorij.

Quae a superbia
deriuatur oia
vitia.
Septem mortalia
que sint.

Ab hac enim virulenta radice superbie septem principalia vitia oriuntur: que quidem principalia dicuntur respectu minorū que ex his velut hydre capitibus multipliciter pullulant. Quorum vt nomina & figure fideliter teneantur/qualiter hanc pestiferā arborem beatissimus papa gregorius/depingit in moralibus si vacat paulisper attende. Primos ergo ramos huius plante sic distinguit: vt sit primus inanis gloria. Secundus inuidia. Tertius ira. Quartus tristitia. Quintus auaritia. Sextus ventris ingluuies. Septimus luxuria. Vnde & saluator/quia nos his superbie vitiiis captiuos doluit: ad spirituale liberationis preliū septiformis grē spu plenus venit. Cū vero vitiorū quinque sint spiritualia duo carnalia: vnūquodque eorū tanta sibi cognatione iungitur: vt non nisi de altero alterū generetur. Habentque rami singuli de se ramusculos precedentes: tanta quidem amplitudine dilatatos vt mundū fere

Quae vitia particularia oriuntur ex inani gloria.
Quae vitia particularia oriuntur ex inuidia.
Quae ex ira.
Quae ex tristitia oriuntur.
Quae ex auaritia oriuntur.
Quae vitia particularia oriuntur ex ventris ingluuie.
Quae ex luxuria oriuntur vitia principalia.

totū in maligno positū pene operiant. Nam & de inani gloria/inobediētia: iactantia: hypocrisis: contentiones: pertinacie: discordie: & nouitatum presumptiōes oriuntur. De inuidia odiū: susurratio: detractio exultatio in aduersis proximi: afflictio autē in prosperis nascitur. De ira rixae/tumor mentis/contumelie: clamor/indignatio: blasphemie pferuntur. De tristitia/malicia: rancor: pusillanimitas: desperatio: torpor circa precepta: vagatio mentis ex ga illicita prodeunt. De auaritia proditio: fraus: fallacia: piurria: inquietudo: violētiae: & contra misericordiam obdurations cordis egrediuntur. De ventris ingluuie/inapta letitia: scurrilitas: immundicia: multiloquia: hebetudo sensuum circa intelligentiam propagantur. De luxuria: cecitas mentis: inconsideratio: inconstantia: precipitatio: amor sui: odiū dei: affectus presentis seculi: horror autē vel desperatio futuri generatur. Sed quō/ab inuicē principalia

lia prodeat/idē doctor exponit. Prima nāq; supbie soboles: dū oppressam mentē corruperit: mox inuidiā gignit. quia nimirum dū vani nominis potentiā appetit: ne quis alijs adipisci valeat hanc itabescit. Inuidia quoq; iram generat: quia quāto interno liuoris vulnere animus sauciatur/tāto etiā mansuetudo tranquillitatis amittit. Et quia quasi dolēs mēbrū tangit: idcirco opposite actionis manus velut grauius pressa sentitur. Ex ira quoq; tristitia oritur: quia turbata mens quo inordinate se cōcutit: eo ad dicendū mala confugit. Et cū dulcedinē tranquillitatis amiserit nil hāc nisi ex perturbatione subsequēs meror pascit. Tristitia quoq; ad auaritiā diriuatur/quia dñi confusum cor bonū letitiae in semetipō intus amiserit/vñ consolari debeat foris querit: & tanto magis exteriora bona adipisci desiderat quāto gaudium nō habet ad qd intrinsec⁹ recurrat. Et quidē singula eorū sue pniciei afferunt fruct⁹/cū inanis glia deū: inuidia proximū/ira auferrat & semetipm. Tristitia solatii fit ignara. Auaritia dū per exteriora vagat: edacitatis sue macerat ieiunio. Vt vero maciei sue indigentia expleat/plabitur ad duo carnis vitia que sequuntur. In quibus liquet qd de vētris ingluuie luxuria nascitur: dum in ipa distributione mēbrorū ventri genitalia videant esse subnixa. Vñ dū vnū inordinate reficitur/aliud proculdubio ad contumelias excitatur. Hec quidem Gregorius/immo per gregoriū spiritus sanctus. Ex quo constat ei qui ad salutem tendit primā superbie sobolem extinguendam: qui si paulisper succreuerit oīm vitiorū fructes de se vt p̄dictū est gignit. Nā & si sit apd aliquem quandoq; precipua nequaq; possibile est vt sit sola. Si enim quempiam inanis gloria stimulat: necesse est vt p̄ abrupta vitiorū preceps ruat. Hoc est autē qd nobile censet vitium adeoq; humane fragilitatis demulcet ingenium: vt vix sit vel a preclaris mentib⁹ alienū: nā & ortū nobilem habet: suiq; dispendii p̄cessum nescit anteq̄ a fastigio corruat quod optauit. Nā & de seiuicem vitia oriuntur: at inanis gloria etiam in virtute originis sue figit radicem. In quo enim quisq; pre ceteris pollet: in eo nisi assit moderatrix gratia facilius intumescit.

¶ Q̄ rar⁹ ē p̄ceptor glie. & de trib⁹ loc⁹ (a qb⁹ laudē matia trahit & q̄ sit laus v̄a q̄ p̄fecta: q̄ neutra: & de moderatiōe largitionū.

Maximū est q̄ vanē glie nō insistat: & eā q̄ ab hoib⁹ (Ca. II) est laudē nō q̄rat. Ad hāc alii virtute: alii virtutē (imagine: alii fortune aut nature bñficio proficiunt. Ex his enī trib⁹ locis placuit oratoribus laudis esse materiā.

lia quō ad iuicē successiue procedant.

Inanis glorie ortus.

Polīcraticī de Curialīū nugis.

li. vj. ca. xxviii.

Aristoteles.

Varia in lau-
de locorum
consuetudo.

Nā ab aīo aut corpe: aut extra positis peti debet. Porro animi bona aut corpis / aut naturaliter insita sunt / aut studio cōparata aut casualiter & causalr accesserūt. Et in his certi sunt grad⁹ pro dignitate eorū in quibus consistūt: & a quibus petuntur. Prim⁹ siquidem cōmēdatiōis gradus est q ab animi dote puenit: secū⁹ dū & medius qui corporis valitudinē approbat & venustatez. Terti⁹ idēq̄ nouissim⁹ q exteriorū cōtinet laudē qd̄ & apuleiū docuisse superi⁹ retuli. Et laus quidē animi n̄a est sepeq̄ pfecta / si tamen ei tenaciter bona que in ipō cōmēdanē inheserit adeo quidē vt sint inseparabilia. Certū est enī quia iūto auferri nō pos sunt: alas quidē vera fortasse: sed perfecta esse nō pōt. Corporis aut verisimilis est cōmēdatio: sed pfecta nūq̄. Nā bona ei⁹ q̄unt semper auferri iūto / natura enim eius & debilitari pōt iugiter & corrūpi. Aduēticiorū vero perfūctoria est gratia: & nec verā nec pfectam habent laudē: immo nec verisimilē. Sufficiat eis si vel pbabilē imitent / siquidē in vtrāq̄ partē flectūf facile: & nisi possidentiū iuuent vsu / nō tam ad laudē sunt: q̄ ad vituperatio- nem proniora. Nam diuitie: potentia & gratia cū plurimum vi rium dent in vtrāq̄ partem certissimū faciūt experimentū mo- rum / sitqz possessor ab eis q̄nqz melior / interdū peior. Ceterum opa ipa mētis aut corpis: & si simpliciter bona vel absolute ma la sint vituperationē interdū aut laudē cōtrahūt p arbitrio iudi- cantis. Vnde & interesse plurimū putat aristotiles: vbi quicqd̄ laudetur / vel vituperetur. Nam plurimū refert qui sint. audien- tium mores: que publice recepta persuasio: docetqz in rhetoricē vt illa maxime que pbent esse in eo qui laudabitur publice cre- dant: aut in eo contra quē dicif ea que oēs oderunt. Eritqz quo- tiens fieri poterit singulorū docenda utilitas. Quod enim expe- dit omnes approbāt: & si honestū aliud aliis videat. Studia lit- terarū min⁹ honoris merent lacedemōie / q̄ athenis: forte plus patiētia: fortitudo his raptō viuere honestū: aliis cura legū: fru- galitas apud sibaritas fortassis odio foret: veterib⁹ romanis sū- mū luxuria crimē. Eius quoqz qui laudatur habenda ratio cum operibus necessariis gratuita recte facta laudē p̄ripiāt: & p̄ratio ne psonarū res plerūqz habeat vel hōesta vel turpis. Si ergo re- cta via. i. virtute sibi qs laudē conciliat: suo laudis innitf fūda- mento: si vero aliunde gliaz querat: plane desipit: nec ad eā quā videtur affectare pertinet. At inter ipsa virtutis opera censetur gratie amplioris que de liberalitatis / aut magnanimitatis fonte proueniunt. Ea enim fauore populari clarius efferuntur

& videntur esse precipua/que magis ardua sunt/vel que plibus profunt. In his tamen longe liberalitas antecellit que & animi indignationē mitigat: detrahētium linguas obtundit: cohibet etiā manus hostiles & a facie hominū operit multitudinē peccatorū. Qui ergo linguas hoīm aut captant/aut metuūt effundūt patrimonia sua: mittūt in vulgus missilia: cōiuiua extruūt: pufillis & maioribus adulanf. Et pleriq; porcū poti⁹ agētes q̄ hominē/cōmessationib⁹ & ebrietatib⁹ infistūt/mimos & histriones fouent: nequissimas artes remunerāt/admittūt nebulones: maledicorū excitāt linguas: ad implendā pccitatis sue malitiam dū silentiū eorū aut virulēta dicacitas/male merito donaf premio. Sūt q̄ in his maximū & fere solū diuitiarū reputāt vsum: si multiplicēt ollas carniū/cōuiscerationes exerceāt quotidianas: si nec modū cōiuiui nec numerū nouerint cōiuiarū: nec aliquā habeant regēde familie rationē. Quā si forte videris cōuenisse: forū cōuocātū credes/non prandentiū aut cenantiū turbā. Hoc tñ apud ditissimos licet: & man⁹ inferior in eo p modulo suo p̄potentiū vestigia imitef. Quisq; enim fame petitor est: vires suas excedit: & nō quid possit: sed qd aliis placeat attēdit: & illd̄ festinat implere. Sed esto vt ad famā poti⁹ q̄ ad consciētā q̄s liberalitatē exerceat: quia nulli virtuti precludēda est via/ mimos tñ & p̄fessiones obscenas fouere beneficiis/illicitū est & ifame. Refert valerius q̄ ciuitas massiliensū tātē grauitatis custos extiterit vt nullū aditū daret mimis in cena/ quorū argumēta maiore ex parte stuprorū continēt actus: ne talia spectandi p̄suetudo etiam imitandi licentiā faceret. Nūquid ergo honestum est illos a xpianis imo & clericis audiri in cena: q̄ nec a gentilib⁹ audiebātur in cena? Lacedemonii libros archilochie ciuitate sua exportari iusserunt q̄ eorū parū verecūdā ac pudicā lectionē arbitrabantur. Noluerunt enī ea librorum suorū aīos ibui/ ne plus moribus noceret q̄ ingeniis prodesset. Itaq; maximū poetā aut certe summo proximū quia domū sibi inuisam obscenis maledictis lacerauerat carminum auxilio mulctauerūt. Simili fere sententia condēnata est lasciuia carminū in nasone. Nunquid licitum est audiri in poculis: quod ieiuna sobrietas non audebat audire? Eadem ciuitas omnibus qui per aliquam religionis simulationem alimēta inercie querebāt claufas habebat portas/ mendacē & ficosam superstitionē submouendā esse existimās. Hi tamen qui superstitionis sibi conscii sunt/precipuum partez vendicant apud eos qui laudum amore macerātur. Porro sicut

De liberalitate/ r̄ q̄ liberalitas operatur.

De laude massiliensū q̄ silentiū q̄ mimos in cena non dimittebāt intrare.

De poeta exule p̄pter obscena maledicta.

Polícratici de Curialiū nugis.

auatum a largo ita & prodigum quadam contrarietate differre censuerunt qui duo vnus opinati sunt esse contraria q̄titate alterum/alterum qualitate. Siquidem magnanimitati timiditas aduersatur qualitate mali/dum audēda metuit: & audacia quantitate/dum plus q̄ audenda p̄sumit. Prodigalitas itaq̄ eroganda:& non eroganda profundit in eas res que nullaz sūt omnino aut breuem habiture memoriam. Hanc autem effusioneꝝ auctore cicerone commendasse dictus est theophrastus/ i libro quem de diuitiis scripsit/in quo multa preclare:illud absurde q̄ multum in laudāda magnificentia & apparatiōe popularium munerum taliumq̄ sumptuum facultatem fructū diuitiarū putat:q̄to aristotiles grauius & verius has pecuniarū reprehēdit effusiones:p̄sertim cum neq̄ necessitati subueniant:nec augeāt dignitatem:ipsaq̄ illa delectatio delinite multitudinis ad breue exiguūq̄ tempus sit:eaq̄ a leuissimo quoq̄ in quo tamē ipso vna cum satietate memoria quoq̄ moritur voluptatis. Bene etiam colligit hec pueris & mulierculis & senis & seniorum si millimis liberis grata esse.graui vero homini & ea que fiūt certo iudicio ponderanti/nullo modo posse probari valerius maximus. Sed & cicero refert q̄ in alexandro qui largitione beniuolentiam macedonum sectabatur hanc profusioneꝝ pecunie philippus argueret. Et epistole quidē verba sunt hec. Quod te malum rationis in istam spem induxit: vt eos tibi fideles putes q̄s pecunia corrupisses? An tu ideo agis vt macedones non te regem:sed ministrum & prebitorem putēt? Quod quidem regi fordidum esse non ambigis/& corruptelam q̄ largitionem potius dici. Fit enim deterior qui accipit:atq̄ ad idem semper expectandum paratior. Quid autem est stultius q̄ q̄ facias libenter curare vt diutius facere non possis? Largitiōes immoderatas rapine sequuntur:cū enim dando egere ceperis:bonis alienis manus cogere inferre. Itaq̄ cum beniuolentie comparāde causa sis prodigus:non tanta studia assequeris eorum quib⁹ de deris q̄ta eorum odia quibus ademeris. Sobrem nec ita claudenda est res familiaris:vt eam benignitas aperire non possit/nec ita referanda vt omnibus pateat:sed vtriq̄ modus adhibeatur:isq̄ referatur ad facultates. Et quidem elegantur siue philippus siue alius popularis huius professionis immoderationē cohibuit:que quidem gloriam videt̄ afferre s̄ more meretricio cū res defecerint euanescit. Nā gratie quam non virtus sed fortuna conciliat:amor meretricius rectissime comparatur.

Theophrasti
opinio de pdi
galitate repro
bata.

Aristotelis
opinio q̄ pdi
galitatē com
mendata.

Notabil' epla
philippi regis
macedonū ad
alexandrū filiū
suum p̄ reprimē
da prodig
galitate.

Co is professio suos habet trafones: & de personis que ad si militudinem eunuchi terenciane sint apud inaniter gloriantes: & q̄ vana glia meretricis more sequit̄ loculos. Cap. III.

BSt (vt dixim⁹) in quauis professione inuenire militē gloriosum qui obsequiis & muneribus suam thaidē id est nomen celebre/ & quasi fame gratiam captat. Sed ei nec gnato vt decipiat/ nec phedria: q̄ laudē pre ripiat: nec qui dona corrumpat adolescens/ aut seruus parmēno qui desipiētē irrideat deest. Apud eunuchū comici audi gnatonē/ & an ip̄m in familia gloriantium videas diligenter attende. Est (inquit) genus hominū qui esse p̄mos se oīm rerū velint nec sunt. Hos confector/ huiusce ego vt rideant me nō comparo: sed his vltro arrideo: & eorū igenia ammiror: simul quicquid dicunt laudo/ id rurū si negant laudo/ id quoq; negat quis: nego ait: ayo. Postremo imperaui egomet mihi omnia assentari/ is questus nunc est multo vberrim⁹. Talem ne vidisti alicubi: imo nec quēpiā illorum qui felices esse videntur sine huiusmodi mancipio agnouisti? A deoq; scitū hoīem ubiq; reperies: qui homines ex stultis (vt ait parmēno) prorsus insanos faciet. Vide & quid sentiat de se trafo. Istud (inquit) est datū profecto vt grata mihi sint omnia que facio: vel rex mihi sēper maximas agebat gr̄as quicquid fecerā. Aliis non ita. Me sēp habebat in oculis/ oēm credebat exercitū/ consilia & vbi eū satietas hoīm aut negocii/ si quando odiū ceperat/ requiescere vbi volebat/ vt illā expueret miseriam ex animo: tamē me cōiuā solū abducebat sibi. Inuidere mihi omnes mordere clanculū/ ego floccipendebam. Illi inuidere misere/ ego alios palam reprehendebā alios ego mordaciter irridebā vt risu emorerent̄ oēs qui aderāt. Deniq; metuebant omnes iā me. Profecto magn⁹ est hic in oculis suis/ & nō est ei similis in tota comedia. Dign⁹ est ergo q̄ intro mittat̄ ad thaidem/ excluso phedria qui in ea nō min⁹ insanit. Dolet exclusus/ a seruo docef sobrio/ vt recedat a meretrice/ bonoq; animo sit/ quia si ad ignem accesserit calefcet pl⁹ satis: nec patiatur contumelias meretricum/ que vna falsa lacrimula quā oculos misere terendo vix vi expresserunt restinguent amātis bilem/ & vltro accusantes id agent vt vltro neum supplicii prestet. Nam sapienter amare nemo potest facilius q̄ ratione insanire. Huius ergo phedrie et thaidis ea conditione interest verbis/ Vt quod verum audierit taceat & contineat optime. Sin falsum aut vanum aut fictum: continuo palam effundit.

Policratici de Curialiū nugis.

Plenus rimarum est: hac atq; illac effluit: vtrūq; arguit/irridet vtrūq; qm̄ alterū fallere/alterū videt irreuocabiler insanire. At quoq; exclusus & gemens pre dolore/o thais vtinam esset mihi pars equa amoris tecū: ac pariter fieret/vt aut hoc tibi doleret/aut ego istuc abs te factū nihil penderem. Thais ad hec. Ne crucia te obsecro anime mi phedria non pol quo quēq; plus amem/aut plus diligam/eo feci: sed ita erat res/faciēdum fuit. Plane credo (inquit) parmēno misera pre amore exclusit hunc foris. Quid multa? Id agit fallacia meretricis/vt vn̄ amantiū alteri priores partes cedat per aliquot dies: duz deterius rebus amissis emūgatur admissus. Mos enī gerēdus est thaidi/que pfusiores & perditiores admittit. Interim quid donare queant aut mittere: exclusi deliberant. Nā potissim⁹ est apud eā qui nō missima mittit: vbi vero priorē emunxerit redit alter: exclusoq; priorē delegat ei mestā doloris sui puinciam. Insanit ergo miles & ipetu doloris potius vel moriendū esse decernit q̄ in se cōtumeliā tā insignē accipiat/familiā conuocat/et disponit bellū/et p̄stibulū collectis virib⁹ expugnare decernit. Progredif/mēte & ore reuoluit iniuriā: loquit grandia & minis feruet: sed cū ad cōflictū accedit memor amoris pristini/preceptū recolit militare: quo ex auctoritate scipionis liquet: quia om̄ia prius experiri q̄ armis sapientē decet. Thaidem ergo suā ex pacto sic conuenit iure nō virib⁹ agens: primū thais hoc mihi respōde: cū tibi do istam virginez dixisti hos mihi dies solidare te? Thais Quid tū postea: pcedere vides que nō negat Thraso. At mihi ante oculos corā amatorē adduxisti tuū. Et illa. Quid cū illo litigas? Ecce quia amice patrociniō/nec verba miscere cū riuāli licitū est. Cū eo (inquit) te mihi clam subduxisti. Et illa. Libuit inquit. Pamphilā ergo redde huc nisi vi eā mauiis eripi. Equū et iustū petere vides cū repeti possit qd̄ ob causam datuz est/si ea secuta nō fuerit. Quid multa? Ad clamorē meretricis cōtribules/cōuicaneiq; cōueniūt/turba fit: cōuitiatur miles petēti: virib⁹ & iure resistit: denūciaturq; furcifero oīum ineptissimo/vt linguā/manusq; cōtineat: quia si quippiā turpe fecerit aut moli minis sibi loci/diei/tortorisq; memoria in vstione signorū promittit in euū protēdēda. Interrogantē se thais querere iubet: q respōdeat sibi. Miles opera & re perditā cogit redire inglorius et hunc fructū reportant miseri amatores/eo tñ addito q̄ alius rebus quas illi perdiderūt abutiē/& quo magis doleant q̄ eas meretrici surripuerit sibi successisse nō putat: nisi stultitiam &

Suetonius.
Terētij verba
in eunucho.

Riuales duo
q̄ vna muliere
vtūtur .pp̄ie
riuāli s̄z q̄ cū
matrimonio li
cito vxorē pos
sident alienam

infortunia amantiū suosq; successus in auditu omniū preconef
 & publicet. Audi cheream occultum da te pamphile corrupto
 rem quid meretrice decepta loquatur egrediens. Num quis hic
 est? nemo est. Num quis hic me sequitur? Nemo homo est. Iā
 ne enimpere hoc licet mihi gaudium? Proch iupiter nunc est/
 profecto interfici cum me possum perpeti. Ne hoc gaudium cō
 taminet vita egritudine aliqua sed neminem hic curiosum iter
 uenire: nunc mihi qui me sequatur quiq; iam rogitando obtun
 dat/cruciet/enecet/quid gestiam: aut quid let⁹ sim/quo pgam/
 vnde emergā: vbi sum vestitum hunc nact⁹: quid mihi queram
 sanus sim an insaniam? Interrogatus hec omnia imo ego te (in
 quit) obsecro antipho vt audias omnia/ audias diem festum:
 iocundum euentum: suauem fortunam: in eum omnibus hy
 storiā memorandam/ & sui quoq; furoris subtexit dolos. In
 summa totius argumenti eo ad presens vniuersa hec arbitror
 posse referri: vt constet pro certo: quia amicitie prostitute fides
 haberi non debet. Nam que venit a sinceritate animi fidelis cer
 ta & fixa est/ que ab archa vel oculis: fluida incerta erronea: &
 deficiente viatico emarcescit. Cum fortuna manet vultum ser
 uatis amici. Cum cecidit/ turpivertitis ora fuga. Omnis enī res
 que in commercium venit/ ab vno transit ad alium & ditiozem
 & auidiozem comitatur emptorem. At foro isto nihil iniquius
 est: quo rem semel emisse non proderit: nisi semper ematur: &
 vbi nisi quisq; rem ab alio venditam vendicat: nisi & ipsi de pre
 cio satis fiat. Quis enim popularem fauorem vendidit? Si pu
 blice est habendus ematur ab vniuersis: singulis enim non licet
 publica bona distrahere. In prouerbii quoq; consuetudinem ve
 nit: quia incauta largitio non habet fundum. Preterea que po
 pularis fauor ad mūera extulit / si forte trāsonis more emptam
 celebritatem exigit contumeliis affectum/ honore spoliatum/
 thais altera fama/ & quavis thaide minus fida: a preempto ho
 noris gradu arcet deprimat & repellit. Insultat riuālis: sobrius
 corruptor exultat/ gnato vix submurmurat: dū tamen spes est:
 aut filet omnino si desperat: & ad illos transit: quia ei consilia
 est semper felicioribus adherere.

Uersus:

Q nullum vitium peius auaritia: nec amari
 posse qui suspectus est auaritie & de duplici fon
 te liberalitatis: & vter sit potior: & de confidio &
 gillia.

Capitulum. III.

Polieratici de Curialiū nugis.

Nectamen & si pdigalitas videatur in culpa/locū ar-
bitror auaritie relinquendum. Nullū enim vitiū dete-
rius est: nullū detestabili⁹: presertim in his qui princi-
patum/aut magistratū aliquē in republica gerūt. Nō
enim res ipsa: sed etiam opinio eius vitanda est: & omnino im-
possibile est vt fidelis videat alicui aut amore dign⁹/qui ex me-
rito/apud graues & circūspectos viros auaritie suspitionem in-
currit. Cum vero laus & fauor humanus quasi a duplici fonte p-
ueniat: opere. s. & pecunie facili⁹ est/hec presertim locupleti: sed
illa laudatior & dignior viro forti & claro. Nā que virtutis opera
& industria liberales erunt/quo pluribus profuerūt eo plures ad
benefaciendū habebunt adiutores. Deinde benefaciendi cōsue-
tudine paratiores erūt: & tanq̄ exercitatiores ad bene de mult⁹
pmerendum. Si tamen archa suppeteret nihil gloriosius ea li-
beralitate q̄ consistit in donis: maxime cū & socrates vt dicit in
terrogatus quenam esset substātia beatitudinis dignis donare
respondit. Ego quidem socraticam diffinitionem sic interpretan-
dam arbitror vt dignitas in accipientiū necessitate credatur eē
vel meritis. Illis enī qui premeruerūt donare iustum est/ & eis
qui indigent subuenire piū: ita tamen vt id respiciatur in singu-
lis/qd̄ in facie sapientis sine rubore & nota valeat denudari. Si
quidem cū imitari debemus qui solē suū facit oriri super bonos
& malos/ & pluit super iustos & iniustos. Si enim pauperez hy-
strionē videamus aut mimū/nō debemus vtiq; fouere maliciā/
sed correptam & si fieri potest emendatam/ fraterne charitatis
iure/oportet sustentari naturā. Expedit quidē omni/ petenti tri-
buere: vel affectū mētis vel solatiū charitatis. Interdū tñ incre-
pare pigrū/meretricem/ & hystriionē confundere salubrius est:
q̄ quod exigunt largiri. Quid moror? Quicquid charitas ero-
gat/remunera⁹ a dño. Quod dispēsat vanitas euanescit. In qu-
to confidio saluberrimi exēpli nec sine paruo ipius fructu libera-
litas referente valerio annotata est/qui catheline furore ita con-
stemata republica vt ne a locupletibus quidē debite pecunie p-
pter cumulū p̄cii possessionū diminuti solui creditorib⁹ possent/
cū censies atq; quinq; gies sextertii sūmā in fenore haberet: neq;
de sorte quēq; debitorū suorū neq; de vsura sui pass⁹ est cōueniri:
quātūq; in ipso fuit/amaritudinē publice confusiōis/p̄uata trāq̄-
litate/mitigauit. Oportune mirificeq; testatus nūmorū suorū/
non ciuilis sanguinis se esse feneratorē. Nam qui nūc p̄cipue
fenerationi delectantur cum pecuniam domū cruentam retule

Beatitudinis
substantia est
dignis donare

Matth. v.

Quint⁹ p̄sidiū
feneratoris li-
beralitas.

rum q̄ in probando exultant gaudio/cognoscent/si diligenter se
 natus/consultum quo confidio gratie acte sunt/legere non fasti-
 dierint. Subnectit hinc aggregentinum gilliam quem p̄pe mo-
 dum ipsius liberalitatis precordia cōstat habuisse. Erat opibus
 excellēs: sed etiam animo multo q̄ diuitiis locupletior. Sēperq̄
 in eroganda potius q̄ corripienda pecunia occupat⁹: adeo vt do-
 mus eius quasi quedam munificentie officina crederetur. Illinc
 enim publicis vsibus apta monumenta extruebātur. Illinc gra-
 ta publicis oculis spectacula edebantur. Illinc epularum magni-
 fici apparatus/labentiq̄ annone subsidia oriebantur. Et cū hec
 vniuersis priuatim alimenta inopia laborantibus/dotes virgi-
 nibus paup̄tate pressis subsidia detrimetorū/ī cursu quassatis
 solatia erogabānt. Hospites quoq̄ tū vrbānis penatibus:tū etiā
 rusticis tectis/benignissime excepti/variis muneribus honora-
 ti dimittebant. Quodā vero tēpore quingentos simul gelensū
 equites vi tempestatis in possessiones suas cōpulsos/aluit ac ve-
 stiuit. Quid multa? Nō mortalem aliquē: sed propicie fortune
 benignuz esse diceres sinum. Ergo quod gillias possidebat: oīm
 quasi cōmune patrimoniū erat/pro cuius salute & incrementis:
 tū agrigentina ciuitas:tū etiā vicine regiones/tum loca e cōtra-
 ria parte sint archas habentia inexorabilib⁹ claustris obseratas
 nonne prestantiorem aliquanto existimes illā impensam q̄ hāc
 custodiam? Deniq̄ quicquid sapientia disponit approbat. Qd̄
 temeritas presumit: vere laudis fructum nequaq̄ assequitur.

Gillie aggre-
 gētini cōmen-
 dationes in li-
 beralitate pu-
 blica ⁊ puata.

C De duobus naturalibus affectib⁹ scilicet amore iusti & amo-
 re commodi & de sequela corū amore scilicet libertatis & amo-
 re dñandi & de comparatione cesaris & cathonis: & de alexan-
 dro aristotele: augusto & platone & de his qui via deuia ad glo-
 riam pergunt. Capitulum. V.

Vos quidem affectus in homie ab initio extitisse/ sa-
 cre scripture designat auctoritas/appetitū. s. iusti & cō-
 modi appetitū. Quorū alter ī volūtate/alter in neces-
 sitate cōsistit/ & q̄to appetit⁹ iusti qui in voluntate est
 amplius crescit: & tanto melior est & dignus beatitudine am-
 pliori. Nam nimis velle quod iustum est nemo potest: nisi for-
 te quis queat/iustus esse nimium/aut beatus. Porro si appetit⁹
 commodi mensuram necessitatis excedat/vergit ad culpam: &
 cupiditatis conscius vitiorum sibi parat originem. Alter ex-
 go istorum quoniam militat charitati querit que dei sunt: Al

Polícratíci de Curialiū nugis.

ter in propria vtilitate versatur: postponens que dei sunt aut pximorum. Ab hoc duplici fonte mores oriuntur. Recte quidē: si faciat quis alii quod sibi vult fieri: & ab eo abstineat alii inferendo quod sibi ab alio nollet irrogari. Distorti vero: si quis alii ledat vel non profit/cum possit: que quidem, vtrinq; multipliciter fiunt. A priore quidem amor libertatis: amor patrie & tandem extraneorū amor. Nā libertatē nō amare non potest: q se ipsum & patriā amat: & in gradu suo extraneum/quicūq; sincere charitate diligit pximū. Siquidem in eo consistit charitas ordinata. Ab altero vero cupiditas dominationis procedit: & laudis/& glorie: & adeo inualescit: vt ex opinione multorū res tamen parū considerate examinantū virtutibus connumeret. Nā qui rectum sapiunt/hoc vitiis maioribus aggregant: licet ei ab imperitis qui tamen sapientū nomine censentur virtutes subeē videantur. Vnde & veteres primiq; romani prout eorū docet & cōmendat hystoria laudis auidi pecunie liberales erāt. Ingētem gloriā appetebant: diuitiis spretis & honestatē quātelibet vtilitati preferebāt. Hāc quidē gloriā ardentissime dilexerunt: eo totam vitā referētes & mortem. Ceteras cupiditates huius vnus vigēte cupiditate presserūt. Ipā deniq; patriam suā qm seruire videbatur ingloriū: dominari nō atq; impare gloriosū: prius omni studio liberā: deinde dominam esse concupierunt. Prius enim pro libertate: deinde pro dñio certatū est. fuerūt tñ quibus iustitia quantum gentili dabatur sufficebat/cupiditate deducta. Aliis nil satis erat: sed sub imagine magnanimitatis/vel impossibilia presumētes/laudem maximā consequebant & gloriā. Longe igitur vltus cathonis veritatis videtur ppingor fuisse q̄ cesaris. Quod ex ipā sententia eius facillime liquebit. Nolite (inquit) existimare maiores nostros armis rempublicā ex parua magnam fecisse. Si ita esset/multo pulcherrimā eam nos haberem⁹ nunc. Quippe sociorū atq; ciuiū: p̄terea armorū atq; equorum maior copia nobis q̄ illis est. Sed alia fuere que illos viros magnos fecerūt: que nobis nulla sunt: domi industria: foris iustū impiū: animus in consulendo liber: neq; delicto: neq; libidini obnoxius/pro his nos habemus luxuriam atq; auariciā publice egestatē: priuatam opulentiā. Laudamus diuitias: seq̄mur inertiam. Inter bonos & malos discrimen nullum/oīa virtutis premia ambitio possidet. Neq; murū/vbi vos separatim sibi quisq; p̄silia capitis/vbi domi voluptatibus/hic pecunie aut gratie seruitis. Eo fit vt impetus fiat in vacuam rempublicam.

Verba cathonis de bonis moribus antiq̄orum romanoꝝ et de corruptione eorum morū p̄ posterōs.

Paucorū igitur virt⁹ ad gloriam/honorem/imperiū/via vera est: id est ipsa virtute nitentiū etiā a cathone laudata est. Hinc erat domi industria/quā cōmemorat catho/vt erariū esset opulētum: tennes res priuate: vnde corruptis moribus: vitiū e contrario posuit publice egestatē: priuatim opulētiam. Ipse tulus hoc dissimulare nō potuit in eisdē libris quos de republica scripsit: vbi loquitur de instituēdo principe ciuitatis: quē dicit alendum esse gloria/& cōsequenter cōmemorat maiores suos multa mira atq; p̄clara glorie cupiditate fecisse. Huic ergo vitio nō solū resistebant: verū etiā id excitandū & accēdendū esse censebant: putātes hoc reipublice expedire. In libris quoq; philosophie idem Tulus hāc intulit vniuersalē/generalēq; sententiā. Honos alit artes/& gloria accendūtur omēs ad studia/iacentq; ea semper que apud quosq; improbantur. Huic ergo cupiditate melius est resistere sine dubitatione q̄ cedere. Vt enī ait beat⁹ Augustin⁹ in libro de ciuitate dei. Tāto quisq; deo est similior/quāto & ab imundicia hac mūdior. Que in hac vita/et si funditus nō eradicat̄ ex corde quia beatos & pficiētes aīos tētare nō cessat: saltē cupiditas glorie superet dilectione iustitie: nā sanī⁹ videt/qui & amorē laudis vitiū esse cognoscit. Nec soli⁹ id augustini sed etiā gentiliū sentētia est: gloriā hanc nil aliud esse q̄ vētosi quodāmodo spūs tumorē fumo similitū. Nā et funus oculorū obtundit aciem: et quo magis ascendit citius deficit: & quo magis deiicit̄ amplius solidat̄. Cū enī ad excelsa puenerit euanescit. Recte quidē/eo q̄ a principe totius vanitatis traxit originē. Nimio sui capiuntur amore qui dū nubes & inania captant: et nescio quid in manu solidū apprehēdere moliant̄/obliscuntur sui/cū tamen nil aliud q̄ se oculis p̄tueātur iniquis. Nolunt enī apprehēdere qd̄ sunt: et illud ad emendationē vero iudicio intueri: sed fantasticas dūtaxat vane opinionis sequūtur vmbas. Siquidē alios spernūt pre se & aspirant ad ipossibilia: de fallaci rerū imagine presumētes. Sic Narcisus in fabulis dū vana sui imagine capitur: abit in florē/& dū seipsum imprudēter aspicit flos sine fructu pueriliter euanescit. Multorū quoq; fuit opinio/& eorū qui in veteri philosophia pre ceteris floruerunt Alexandrū & aristotelem a numinib⁹ esse progenitos eo q̄ in oībus propriā gloriā querebant. Platonē quoq; propter diuinā quodāmodo qua eminebat sapientiā et augustum propter potentiam/fortunamq; tranquillam a diis traxisse originem tradiderunt. Et quidem in cōtrarium rectius collegissent eos/aut

Tulus de re publica.

Augustinus:

Fumi pprietates.

Nō fabulam narcisi q̄ abijt in florē & post flos decidit sine fructu. de hoc ouid. met. De alexandro & aristotele. De platone. De augusto.

Polícratici de Curialiū nugis.

ps. xxv.

Alexātri ver
bū q̄ se miserū
dixit q̄ nōcū
vno potit' est
mundo.

De paufania
q̄ philippū oc
cidit vt clarus
subito fieret.

Hō q̄ ppter
iustitiā obmis
sam excufatur
aliquahter ma
lū in obmittē
tem pmissum.
De eo q̄ tēplū
dyane ephesi
ne incēdere vo
luit vt in orbe
famosus habe
retur.

diuini non esse generis/aut deorum filios eē degeneres: nisi q̄a
dii gentium demonia sunt/& incubi/demones vanitatis & ma
licie sue/certa iudicia: si quem tamen gignunt relinquunt in so
bole. Nam & verus dei filius deus homo propriam non querit
gloriam in omnibus que gloriose fiunt ab eo /sed patris: eoqz il
lustratur gloria ampliori q̄ ad eum ex quo sunt omnia bonorū
operum gloriam refert. Sic & vere sapiēs omnis: vere potens:
& vere bonus: ad vnicum bonorū omnium fontem sua omnia
laudabilia refert summā scilicet creatricem & indiuiduā trinita
tem. Alexandri pectus: laudis infatiabile qui anatarso comiti
suo/ex auctoritate democriti p̄ceptoris innumerabiles mūdos
esse referenti. Heu me (iquit) miserū q̄ nec vno quidē adhuc po
titus sum. Plane miser dignusqz miseria: cuius virtutes omnes
absorbuerat laudis infatiata & infatiabilis fames vna. Insultāt
ei tragedie antiquorū eo q̄ angusta homini possessio fuit: que
deorū omnium domicilio sufficit. Sed tamen licet appetit' glo
rie semper videatur in culpa: eorum error perniciosior est: q̄ vel
sceleribus innotescere magni duxerūt. Pausanias cum hermos
clea percunctatus esset: quonā mō subito clarus posset euadere:
atqz is respōdisset: si occidisset aliquem virū illustrem: futurum
vt in gloriam eius idipm redundaret: cōtinuo philippū intere
mit. Et quidem quod petierat assecutus est. Nam & se parrici
dio notum posteris reddidit: & celebri supplicio patibuli cui af
fixus est corona aurea q̄ mirtalis que & olimpias dicta est capi
ti eius pendentis imposuerit: nullum dante solatium. In vindi
ctam tamen pudicitie per iniuriam prostitute philippo non pu
niente: sed deridente iniuriam potest auctore trogo aliquaten'
crimen sacrilegii excusari. Inuentus est qui dyane ephesine tē
plum vellet incendere: vt pulcherrimo opere consumpto nomē
eius per totum terrarum orbem diffunderetur: furoremqz suum
detexit impositus eculeo: & nisi theopompi magne faciēdie in
genium eum suis comprehendisset hystoriis: bene consuluerāt
ephesii communi decreto statuentes: vt teterrimi hominis me
moria aboleretur silentio. Simili quidem videntur gloriam af
fectare immo maiore insania: qui non ephesine dyane templū
religiosis moribus excidendum sed templum spiritus sancti ho
mines totos: animas scilicet & corpora: vt per hoc hominibus
innotescant: luxurie vastant incendiis. Nam ab eo laudem ap
petunt: & plerūqz assequuntur honorem. vñ equius fuerat igno
miniam sustinere & penam.

C De luxuria & libidine & quinq; partito introitu mortis: & quorum sensuum sit voluptas perniciosior: & triplici genere cōuiniō: fm portunianū & perniciē gule: & de cōuiniō didonis & euandri apud virgiliū. Capitulum. VI.

E A tenuis iam sermo processit vt aut virtutem aut publicam fere opinionem oporteat impugnari. Imminet enim iā colluctatio aduersus carnē & sanguinem & fores videmur liberalitati precludere / & iocūditatem auferre de vita: cum gemine vias luxurie epicureis reclamationibus coartamus. Est enim blandū (vt ait valerius) luxuria malum: quā accusare aliquāto facilius est q̄ vitare. Nā & volumen quod propheta vorare p̄cipitur in ore quidē dulcescit vt mel: sed amaricatur venter: cū ip̄a dulcedo verborū digerenda est in vsum operū. Est autem libido cognata & p̄iūcta luxurie: cuius sequela imundicia: finis indubitatus cōfusio est: precedat ergo sermone que origine & causa prior est. Licet autē per qnq; sensuum portas lenocinia luxus eque introeāt: voluptas aurīū magis videtur ad immundiciā accedere: & que ex gustu prouenit vel tactu sordidior est: & olfaciendi & vidēdi delectatio: medium locum tenet. Nam neq; satis interdum habet munditie: nec ad sordes perniciosissimas vsq; prolabitur. Siquidem mors per oculorū fenestras ingredit̄: cū quisq; delectat̄ cricentiū certamine athletarū: hystriōnū mobilitate: mulierū formis: gemarū splendore: vestiū metallorū: aliorūq; quibus libertas anime captiuat̄. Rursus si audit̄ vario organorum cantu vocūq; flectionibus mulceatur ad carmina poetarum: comediarum & tragediarum actus: mimorū vrbantates: & strophas & quicquid huiusmodi per aurē incedit: virilitatem mentis effeminat. Odores autē suauitas: & diuersa thimiamata / & amoniū muscus peregrini muris pellicula: q̄ dissolutos moribus faciant: nemo nisi dissolutus negat: nam peregrinos odores non nisi dissolutis & amatoribus conuenire: comicus & cocus docent. Porro ciborū auaritas auaritie mater est: & animum quasi quibusdam comis pedibus degrauatum: tenet in terra: ergo propter breuem gule voluptatem terre lustrantur & maria: & vt mullum vinum preciosusq; cibus fauces pertranseat: totius vite opere desudatur. Ipsi quoq; muri hierusalem & si videantur in petra solidati: tādē ruūt & cōplanant̄ equati solo nabuzardā cocorū p̄ncipe imperatē. Tactus autē alienorū corporū & feminarū ardentior appetitus vicin⁹ insanie est. Quicqd̄ sensus qlibet moliat̄: lud⁹ acio

Valeri⁹. lib. ix
Apocalip. x.

iii. Reg. vlti.
Hiere. xxxix. &
lij.

Polícraticí de Curialiū nugis.

Hieronymus.

De origine q̄
ppter vitā dā
fornicationē r
ipsi⁹ suspitio
nē se castravit
De phis q̄ si
bi oculos effo
derūt vt essent
cōtinentes.
Exitus volu
ptatū sunt re
cordādi nō au
tem initia.

cus est pre his qui affert vt verbo comici vtat huiusmōi rabies. Hinc enim cupim⁹/irascimur/gestimur/emulamur/solliciti sumus & expleta voluptate:p quandā penitudinem rursus accendimur:querimusq; facere/qđ cū fecerim⁹ iterū peniteamus. Ergo cū per has portas quasi quidā cunei pturbationū ad arcem vestre mentis intrauerint (vt ait beatus hieronym⁹) vbi erit libertas/vbi fortitudo eius/vbi de deo cogitatio/maxīe cū recordatio tactus depingat sibi etiā preteritas voluptates:& renemoratione vitiorū cogat aīam pati/& quodāmō exercere quod nō agit. Forte hinc est quod cū apostolus vitiis oībus censuerit reluctandū:aduersus fornicationem:nō cōgressū:sed fugā indicēs fugite (inquit) fornicationē:nā hec dū exercetur dñi immemor est:& preterita dū ad memoriam redit pestiferas excitat voluptates. Vt de ceteris taceam quos simplicitas egit in culpā philosophus acutissimus & litteratissimus xpianus & feruentissimus in fide origenes sicut ecclesiastica refert hystoria: seipsum castravit fornicationem efficacissime fugiēs: immo & omnem que fingi posset precauens suspensionem: vt ex inde sine nota cū virginibus habitaret. Quod autem mirabilius est:legunt quidam philosophorū sibi etiam oculos effodisse/ne exteriorū illecebris caperentur. Vtiq; admirando boni & honesti feruebant zelo/& si recti sciētiam non haberent. Scitum est/& scitu dignū aristotilis dictum:quo voluptatū initia obliuioni mandanda asseruit:& solos exitus recordandos:fessas enim penitentiaq; plenas quominus auide reputantur subiicit animis/ & quod in eis iocundum est ne redeant iubet abscondi. Dicit apostolus quod voluerit:quia fornicationem fugere & gule seruire aut omnino impossibile/aut difficillimū est. Nam & illa pars gule que corpori vires adimit nequaq; mechie expers est. Venerem bach⁹ plerumq; expugnat:& tamē in sacello voluptatis nemine reclamante conueniunt. Si bachus obtinuerit/venerē non voluptatem extinguit aut nulla ebrietas:aut tanta fit: vt tibi vires eripiat. Si qua est inter vtramq; nocet:vtrobicq; a deo receditur:sed qua magis aberretur nō facile dixerim. Sed iam alterū/errorū nomine non censetur:quia auaritie pcellit notam & ingenue liberalitatis habere videtur imaginē. Cum enim liberalitatis effectus nunc a loco/nunc a tēpore/nunc a quantitate/nunc a personis:nunc ab vsu & assiduitate exercende laudetur/illa precipue cōmendabilis creditur:que in alimentis & his quib⁹ natura indiget aut vita ciuilis ornatur clarius enitescit. Ergo qui omnes

admittit ad mensam: exactissime liberalitatis est. Plane quidē
 eoq; liberalior: quo plures admittit. Sed hoc calculo paucissimi
 colliguntur. Proximus est qui & si nō oēs admittat: eos quos in-
 trodūcit sic cibāt: sic potat: sic in tricliniis fulsit & locat discubē-
 tes in sedilibus/ vt nihil vel excogitari lautius possit. Multipli-
 cantur fercula/ cibi alii aliis farciūtur. cōdiūtur hec illis/ & in in-
 iuriā nature innatū relinquere: & alienum coguntur sapore af-
 ferre. Cōficiuntur salsamenta garo/ nihil vilius est nisi cōpluriū
 polliciatu effectus & iudicia specierū. Egregium tamen est in
 huiusmodi qd mimis & hystriōib⁹ & rumigerulis placet: hec
 enim non ad v̄tatem/ sed ad opinionē omnia fiunt. Cocorū sol-
 licitudo feruet arte multiplici: eliciuntur iura: quid quo die geri
 oporteat: & quotidianis ministrari conuiuiis. Domestic⁹ dicta-
 tor nocte dieq; deliberat: vnde cumq; conquirat irritamēta gule/
 & vnde palati vires excitet: hebetati nihil arbitrans expeditū/
 nisi cum intemperatīe fuerit satisfactum. Sūt & qui poculis fer-
 cula subruant/ & quasi homerici auctoritate decreti/ incentiuū
 ingenii: & fomitē v̄tutis: & quendā hylaritatis fontem opinan-
 tur/ si se omnino mero sicera ve proluerint. Pheatum ergo mo-
 re confurgunt/ & q̄ in exhauriēdis poculū perditior est/ potior iu-
 dicatur. Dicitur quia aleator quanto in arte doctior/ tanto ne-
 quior: & plane qui bibatior est/ alios malicia & iniquitate transcē-
 dit. Immolauit israel apostatās a salutari suo filios & filias suas
 demoniis: & isti dum ingurgitatione vini aut sicere spm̄ depri-
 mūt: extinguunt scintillulam rationis/ se totos immundicie p̄-
 stituunt/ & bachantium spiritum deuouēt. Quidnam possūt fa-
 miliarius immolare? Ceterum sunt qui ista contēnant/ qm̄ hec
 vulgarium/ & vt dicā plebeiorū videtur conuiuiorū esse profes-
 sio/ si quidem alia philosophica/ alia ciuilia/ alia dicūtur esse ple-
 beia. In his laudi plerūq; ducitur: si sic tua prodigas semel vt tri-
 mēstruo toto esuriens/ cōiuiua impudēs mensas circumeas alie-
 nas. Hoc quidem sepe prodigalitatē interdū & auaritie nota est
 Nā (vt dicitur solet) auarus cū incipit modū excedit. Poteris vide-
 re q̄ plurimos/ q̄ fere āno toto p̄simonie student: & ad purgandā
 auaritie labē epulones conuocant & parasitos: & collegiū nuga-
 torum qui aliene nidore culine capiūtur: & quos magis honora-
 re voluerint maioribus oneratos minorib⁹ poculis ingurgitāt/
 & distendunt/ & donec rapidam orexim excutiant: aliqd amici-
 tie aut festiuitati credunt esse subtractū. At hoc ab omni v̄ba-
 nitate adeo procul est: vt barbari vitis familiaris sit q̄ vite cū

Sicera est oīs
 potio q̄ extra
 vinū inebria-
 re potest.

Polícratici de Curialiū nugis.

inli. Siquidē conuiuiorum ciuiliū ratio media est: vt etiā sobrietatem exhilaret: & in satietate opulentia crapulā vitet. Nā & habundantiā cibi & potus habet: & quasi copie cornu dispensans omnia sic parcat vt effundat: sic effundit vt parcat & quam habet penes se rationem non negligit quidem: sed vt ait portu nianus rationem non ostentat impense. Nihil enim molestius est q̄ si triclinii presul in conuiuio sedere videatur ad calculum. Vnde non satis michi videntur ciuiles esse quidam de liberali tate inepta gloriātes: qui singulis noctibus cū seruis suis calculum ponunt: & quod effuderunt vsu vel abusu diurno: quasi nocturnis lachrymis deflent: suboriuntur lites: accedunt mine/ arguuntur aut furti: aut insipientie serui & quasi re male amministrata: eiiciuntur & torquentur interdum quandoq; quod effundere iussi sunt refundere compelluntur: & conscii turbantur omnes/dum dominus pecuniam que euasit suspiriis & dolore prosequitur. Sepe etiam euenit: vt qui ad requisita nature ingressus est: ibidem quo verecundia hominum fugit aspectum cum ministris exactissimam habeat sumptuū ratioem. Recte quidem quia nullus locus tractandis sordibus eis magis videtur accommodus/sane nō q̄ sordidum dixerim si diligēs paterfamilias id agit: vt ei constet ratio impense: si tamen hoc gradus aut dignitas persone non adimit: sed in eo vitam terere & tota mēte vexari: et sic quidem vt alius sit & alius videatur: nequaq; arbitror a sordibus alienum. Et quidem conuiuiorum ciuiliū teste portuniano regula est: vt his plurimum pro more condegentiū liceat: sobrietate hylari non soluta. Nam conuiuentibus sic more geri oporteat vt licentia letior nequaq; in turpitudinem luxurię prouat. Illa siquidem quasi omnium gētium hostis teterrima & acerbissima vitanda est. Diogenes tyrannos & subuersores urbium/bellaq; vel hostilia vel ciuilia: nō pro simplici victu oleorum pomorumq; sed pro carnalibus epularumq; delitiis asserit excitari. Rectius quidem bellorum hostilium vel ciuiliū matrem & altricem luxuriam/que non in sola gula placanda consistit posuisset: sed totum intellexit in parte/dum illam que in cibo & potu & venere: & cultu splendido cōstat/ ad gule speciem coartauit. Nam in his precipue luxuria eminent & perniciosius nocet/quorum meditatio & iuge exercitiū est: vt epulens quoti die splendide. Hec enim intemperātia bonos mores subuertit: & totius hominis saluti preiudicat: & nisi coerceatur prorsus humani corporis fabricam soluit. Actor est Hypocrates/ crassa &

Itō de fatuis sumptuosiss q̄ penā eorū q̄ prodigaliter expēdiderūt in seruos reflectūt.

Diogenis dictū circa tyrannos/subuersores urbium & bella.

obesa corpora cum crescendi modum impleuerint: necessariam esse sanguinis demptionem vt habeant in que rursus crescere possint/ alioquin plenitudinis distente satietas in paralysim & pessima genera morborum erumpit. Impossibile eni est in vno statu corporum permanere naturam: sed motu suo crescere: vel decrescere necesse est. & nisi crescedi capax sit animal/ omnino subsistere nequit. Ferunt & galienum decime semper diei abstinentiam loco efficacissime & saluberrime medicinalis cure in dixisse/ nec facile posse nisi corruptioris nature fuerit morbus/ grauioribus subiacere: qui decima quaque die ab omni cibo abstinet: aut simplicissima dieta transigit vitam. Sunt adhuc qui sextam feriam in ieiunio sine cibo transigant/ vel eo vtantur minimo quod quidem & religioni & incolumitati sicut experti loquuntur/ certissime seruit. Refert pompeius trogus quod teterrimus sicilie tyrannus dionysius: dum gule & edacitati deditus erat: oculorum lumen amiserit. Nichil enim est quod certiozem aut citiozem inducat caliginem/ iugi ingluuie: quia (vt ait Portunianus edacitas cibos terit: sed oculos vorat. Galienus auctore Hieronymo doctissimus interpres hypocratis dicit in exhortatione medicine/ athletas quorum vita & ars sagina est: nec viuere posse: nec diu esse sanos animasque eorum ita nimio sanguine & adipibus quasi luto inuolutas/ nichil tenue/ nichil celeste: sed semper de canibus & ructu cogitare: & ventris ingluuie. ¶ Legimus etiam quosdam morbo articulari: & podagregre humoribus laborantes/ proscptione bonorum/ ad simplicem mensam & pauperes cibos redactos/ conualuisse. Caruerant enim sollicitudine dispensande domus/ & epularum largitate/ que & corpus frangunt & animam. Irridet flaccus appetitum ciborum qui consumpti relinquunt penitentiam. Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas. Et cum in amenissimo agro in morsum voluptuosorum hominum se crassum pinguemque describeret lusit his verbis. Me pinguem & nitidum bene curata cute bifas/ cum ridere voles. Epicurie grege porcum. Sed & ex vilissimis cibis vitanda satietas est. Nichil enim ita obruit animus: vt plenus venter: & exestuans: & huc illucque se vertens: & in ructus vel increpitus ventorum efflatione respirans. ¶ Quale illud ieiunium/ aut qualis refectio post ieiunium cum pridianis epulis distedimur/ & gutture nostrum mediatorium efficitur lahyrmarum. Dumque volu-

Hypocratis
dictu de cras-
sis corpib⁹ m⁹
nuendis.

De vtilitate
abstinete de
cime diei fm
galienum.

De ieiunio se-
pte ferie.

De amissione
oculor⁹ ppter
edacitate fm
trogū pōpeii
in dyoniso
tyranio.

De athleticis sa-
ginatis q nec
viuere nec sa-
ni esse possunt
fm Galienū.
de cose. dist. v.
nec tales. i. fi.
De podagricis
ad paupertate
reductis libe-
ratis.

¶ Versus.

Polícratici de Curialiū nugis.

mus prolixioris in edie famē querere: tātum voramus/quantū
vix alterius diei nox digerat. Itaq; nō tam ieiuniū appellādum
est: q̄ crapula: ac fetens & molesta digestio. Hec quidē Hierony
mus. Et licet ieiunii faciat mētione etiā religione deducta: fru
galitatis maxias & saluberrimas cōmendat vtilitates. Hoc autē
elegantē & ait de portunianus neminē ciuilitē conuiuari: nisi
qui sibi in cibo & potu frugalitatē & modestie prescribit formā.
Immoderatio cibi & potus dispensatricem oīm officiorū tēpe
rantiam abigit. Ea impellente: fit homo tardus ad audiendū/
velox ad loquēdū/ & velox ad iram: fit ad libidinem pronus: &
ad queuis flagitia preceps. Qui modestiam deserit ad plebeia
cōnuandi cōsuetudinē facillime prolabitur a ciuili. Innuit hoc
maro homerice pfectionis fidelissimus imitator: quidū a rege
pheacū vlixem exceptū recolit: eneam naufragū in cōuiuū di
donis introducit & pheacū & affrorū luxuriā in vno cōuiuio ele
ganter expressit. Postq̄ prima quies epul' mēseq; remote. Crate
ras magnos statuūt & vina coronāt. Fit strepitus tectis/vocēq;
per ampla volutāt Atria/ dependēt lichni laquearibus aureis
Incēsi/ & noctē flaminis funalia vincūt. Hic regina grauē gem
mis auroq; poposcit. Impleuitq; mero paterā: q̄ belus & oēs. A
belo soliti: tūc facta silentia tectis Iupiter hospitib' nā te dare iu
ra loquūtur Hunc letum tiriūq; diē troiaq; profectis Esse velis:
nostrosq; hui' meminisse minores Assit letitie bach' dator: &
bona iuno. Et vos o tyrii cetū celebrate fauentes. Dixit & imen
sum laticū libauit honorē. Primaq; libato sūmoten' attigit ore.
Tū bicie dedit increpitans: ille ipiger hausit. Spumantē pate
ram: & pleno se proluit auro. Post alii proceres: cythara crinit'
yopas: Personat aurata: docuit qui maximus athlas. Vnde ho
minū genus & pecudes: vnde ymber & ignis. Arturū pliadēq;
hyadas: geminosq; triones. Quid tamē oceano properēt se ti
gere soles. Hiberni vel que tardis mora noctib' obstet. Ingemi
nant plausu tyrii troesq; sequuntur. Nec non & vario noctē ser
mone trahebant. Infelix dido: longūq; bibebat amorē. Vides
ne delicati instituta conuiuii: pcessū & exitum? Superflua siqui
dem precessisse & luxum epularum grauem fuisse indicat quod
premissit. Postq̄ prima quies epulis Qui alibi partioris mense
sobrietatem notans: & que solis gaudet necessariis: ait. Postq̄
exēpta fames epul'. Verūq; cib' hoies efficit tacitos: pot' loq̄ces
strepitū & cet' a lux' insignia. q̄ de licētia bibēdi pueniūt prudē
ter adiunxit. In ipa quoq; agapetay cōsuetudine planū est inue

De hoc Virgi
lius iij. eneid.

Uersus virgi
lij in. iij.

nire superstitionē qua numinis sollicitat gratia: & quasi religio
 sis precibus imitatur: qui luxu & immundicia piis mentib⁹ ini-
 mica procul abigitur. Siquidem aut̄ deus sobrius nō est / aut ei
 ebrietas displicet. Sine mensura bibitur ad mensuram / & is ce-
 teris preualet: qui aut gula / aut dolo strauit / aut vicit compota-
 tores. Inuenies illic qui nestoris ebibat annos. Quot sit per cali-
 ces facta sibilla senex. Potus quidē a curis animū redimit: soluit
 mentem: conceptam letitiam dissimulare non potest. Pronum
 pit in cantica / & ab eis ad libidinem vergit. Cithara crinitus io-
 pas non stulticia vel bucolica personat amatorū. Sed ea que
 ciuilis conuentus venustatē deceat: & philosophici maiestates.
 Vtinā in christianorū cetibus rememorent̄ illa que in luxurio-
 so didonis conuiuio crinitus & incompositus iopas personuit:
 vtinam bucolica: vel stulticia amatorū conquiescant ī domo
 sapientis / & ea in auditu omniū resonent: que aut profint aut si-
 ne turpitudine & corruptione demulceant. Et quidem elegant̄
 innuit in cātico cytharedi poeta doctissim⁹ veterū grauitatem
 qui in cetu ciuili nihil admittebat: nisi qđ nature aut morū īstru-
 ctione polleret. Plausū conuiuii varius fimo psequit̄: eoq; vene-
 ris in vina parante mens ebria longū insolubilē & pestiferum
 bibit amorē: quē diffinit phīs esse p̄cipiscētiā coeundi. Cāpanā
 luxuriā vrbi fuisse putilē hystoricorū testimonio percelebre est.
 Inuictum enī armis hannibalē illecebris suis cōplexa / romano
 militi vincendū tradidit. Illa vigilantissimū ducē / illa exercitū
 acerrimū / dapibus largis / habundantivino: vnguentorū fragrā-
 tia veneris vsu lasciuiose ad sōnū & delicias euocauit. At tamē
 demū fracta & contusa punita feritas ē: cum se plasia & albana
 castra esse ceperunt. Quid his ergo vitis fedius & dānosius q-
 bus virtus atteritur / victorie relanguescant: sopita gloria in in-
 famiā vertitur: animiq; pariter & corporis vires adeo expugnā-
 tur: vt nescias ab hostibus ne an ab illis capi perniciosius haben-
 dum sit. Vrbs volūmēsiū opulēta diuitiis / ornata morib⁹ & le-
 gibus ordinata caput curie habebatur. Sed postq̄ luxuriā prola-
 p̄sa est: in profundum iniuriarū & turpitudinis decidit: vt seruo-
 rum se insolentissime dominationi subiiceret / qui primi senato-
 rum admodum pauci ordinem intrare ausi / mox vniuersā rem-
 publicam occupauerūt. testamēta ad arbitrium suum scribi iur-
 bebant / conuiuia cetisq; ingenuorum fieri vetebant: ducebāt fi-
 lias dominorū. Postremo lege sanxerūt: vt supra sua inuiduis
 pariter atq; in nuptis impunita essent: ac ne qua virgo ingenuo

¶ de hannis-
 bale rei⁹ exerci-
 citu victis et
 corruptis pro-
 pter cāpanā
 luxuriā.

Polícratíci de Curialíū nugis.

*Esopi descri-
ptio de furiosa
luxuria.*

*Metelli p[ro]p[ri]e
prehensio q[ue] se
nimis honora-
ri patiebatur.*

*De xerxe ob lu-
xuriā & diuiti-
as victo.*

*De tēpamēto
quiuis quo enā
drus suscepit
eneam.
Virgil. in. vij.
eneyd.*

nuberet cuius castitatem non ante aliquis de numero ipsorum de-
libasset. Esopus tragedus furiose luxurie depigit iuuenem / quē
constat aceto liquefactos gradis summe vniones potionib[us] asp-
gere solitum vt amplissimū patrimoniū posset vna sorbitiūcu-
la deglutire. Metellus pius ab his qui res memorabiles scribūt
arguitur / q[ue] se aris & thure patiebatur ab hospitibus excipi / letoq[ue]
intuebatur animo a thalicis auleis in aduentu suo contactos pa-
rietes: & immanibus epul[is] ludos apparatusissimos / sinebat inter-
poni / & in veste palmata cōiuiua celebrabat: demissasq[ue] lacuna-
ribus velut celesti capite recipiebat coronas. Et vbi ista? Nō in
grecia / neq[ue] in asia: quarum luxuria: v[el] ip[s]am seueritatē corrup-
pere solet: sed in horrida & bellicosa puincia / & que romanorum
exercitiū oculos / lusitanis telis prestringere consuevit. Xerxes
opum regiarū ostentatione eximia eou[er]s[us]q[ue] luxuria gaudebat: vt
edicto premiū ei p[ro]ponet: qui nouū voluptatis gen[us] repperisset /
qua & delitiis dū nimis capitur / cum amplissimi ruina imperiū
apud salaminā vix vna naue euasit. Sed quia luxuriosū mulie-
bris intemperantie conuiuium apud maronem accepisti fruga-
lioris mense sobrietatē & continentiorē cetum enea ap[ud] euand-
rū officio humanitatis excepto inuenies. Si quidē confederan-
tur viri rex pacis dexteram dat / hūanitatis verba officiosissim[us]
hospes preloquitur. Hec vbi dicta / dapes iubet & sublata reponi
pocula / gramīeoq[ue] viros locat ipse sedili precipuūq[ue] thoro & vil-
losi pelle leonis. Accipit eneam solioq[ue] inuitat aceruo. Tū lecti
iuuenes certati areq[ue] sacerdos. Viscera tosta ferūt tauronū one-
rantq[ue] canistris. Dona laborate cereris: bachūq[ue] ministrant. Ve-
scitur eneas sim[ul] & troiana iuuetus. Perpetui tergo bonis & lu-
stralibus extis. Ibi cuncta sunt aurea & vniuersa suo nitore pre-
fulgent. Hic sedile gramineum aceruū soliu[m]: & que virum fortē
deceat spoliati leonis pellis villosa. Hic lecti iuuenes necessaria
ibi famule / superflua & perniciose ministrant. Ibi vix ab epulis
tandem quies indulgetur. Hic eximitur fames & edendi epulis
frugalibus comprimitur ardor: ibi crinitus yopas luxuriātium
letificat cetum. Hic are sacerdos refectionem sobriam cōsecrat
religioni. Hic post mensam seria tractantur: & ad erigendā re-
publicam erigitur virile robur / ibi vt luxurie faueant fufis preci-
bus inuitantur & numina. Late sunt ergo sicut in saturnaliorū
libro legitur ad luxuriam reprimendā leges plurime quarū per-
functoriam mentionem in calce ciuili conuiuii ponere nec te-
diosum erit: nec omnino inutile.

De cibariis & sumptuariis legibus veterum ad intemperantiam coercendam: & differentia earum fm portunianum: & de intemperantia anthonii & frugalitate iulii cesaris: de augusto & denerone. G. & caligula & vitellio & metello.

Capitulum. VII.

DRima ergo omnium ad populum lex orchia prenit prescribens summā & numerum conuiuiarum/ verū tamen immoderationem sumptuum: nequaquam cohibuit quin vniciquis liceret pro arbitrio bona sua inter paucos consumere. Secuta ergo est lex fauina: que etiam sumptibus modum fecit: scripta; in omnes vt non solum ciues vrbanī: sed omnes vbiq; italie lege sumptuaria tenerentur. Nam in eo didie legis vis consistit. At istis adiecta est & licinia q̄ numero conuiuiarum & quantitati sumptuum & cautioni locorū/ dierum & temporum prescripsit regulā: ne quotidianis liceret exultare conuiuīs dies certos prefiniēs quibus est permissum conuiuari. Ergo etiam sobrietate seculi/ prescriptioē legū coercetur expēsa cenarum. Siquidem ab initio cepit radix luxurie pullulare. Vnde & vetus verbum est/ leges bone ex malis moribus procreantur. Lex quoq; cornelia sūptuaria adiecta est pōribus/ in qua non cōuiuiorum magnificentia prohibita est/ nec gule modus factus: sed minora precia reb⁹ imposita. Sed quib⁹ rebus? q̄ exquisitis/ & pene incognitis generibus deliciarum: q̄s illic pisces: quasq; illic offulas nominat/ & tñ p̄cia illis minora cōstituit. Ausim dicere vt vititas edulium animos hominum ad parandas obsoniorum copias incitaret & gule seruire etiam qui paruis essent facultatibus possent. Ergo ad prime luxuriosus & & prodigus videri potest: cui hec tāta in epulis vel gratuita ponantur. Preterea lucius sylla lepidus consul auuis restio leges traduntur tulisse cibarias/ sic enim sumptuarias leges catho appellat. Differunt tamen/ q̄ cibarie gulam iugulāt/ sumptuarie altimodam. (Vt ait Portunianus) luxuriam prohibent. Hoc autem magne libertatis laudibus effert: q̄ cum multe leges de cenis & sumptibus ferrentur ad populum castigantissime illius vigor diu obtinuit que nil obscenum habet quia nil probat occultum. Precepit enim vt patentibus ianuis pranfitaretur: & cenitaretur: vt sic oculis ciuiū testibus factis: luxurie modus fieret. Hoc autē iō tuto pbat portunian⁹: q̄a apd pplm castigatū: & posterior(respectu aureū: laudi erat frugalitas: & paupertas nō

Lex orchia.

Lex fauina
de sumptibus
moderatis.

Lex licinia de
numero cōuiu
uarū rē.

Lex cornelia.

Leges ciba
rie lucij sille/
lepidi cōsulis
auui restionis
Portunianus

Politratici de Curialiū nugis.

*Lex anthonii
de cohibendis
sumptibus.*

*De iulio gayo
cesare.*

*Anthonii et
cleopatre lux
uria.*

poterat esse cōtemptui vel rubori. Nec verendū erat vt ad cenā alienā quispiā inuitat⁹ ipudēter irrueret. Superuenire enī fabulis nō euocatos haud equidē turpe existimaf. Verū sponte irruere in cōuiniū aliis preparatū: nec homero sine nota vel in fra tre memoratū est. Ceterū leges ille valupate siue valuifrage: licet portuniani iudicio optime fuerint/obstinatione tñ luxurie et vitiorum inuicta concordia nullo abrogante irrite facte sunt. Anthonius & si nulli sūptuarie legi paruerit: legem tñ de cohibēdis sumptib⁹ tulit. Homo quidē temerarius sed manu inuailidus & luxurie dedit⁹ vsq; quaq; sumptuūq; merito magno pōpeio successit ex decreto. Gaii cesaris de quo triūphatore orbis vilis adulator & homovitiis sordidus triūphauit. Captus est tñ cesar virtutis imagine: eo q; pfusione pecunie/& conuisceratio nib⁹/ & latronū/ & hystriōnū stipatū magnificus vulgariter videbas. Ergo bene agif cū principib⁹ popularib⁹ qui ex necessitate cogūtur ad custodiā fame vilissimis nebulonibus adulari. Nā in republica nemo tyrannorū cesare magis accessit ad principē. Licet enī rempublicā oppressisset: popul⁹ tñ roman⁹ omnia que ipse detriuerat approbavit: forte veritus seditionē/ & ciuilibelli recidiuā passionē. Opinio tñ preualuit/ vt quia summa virtute id est clemētia predict⁹ fuerat: statuta ei⁹ quasi ex maxima parte benigniora populus approbaret. Vnde in laude eius Cicero ait. Nulla de virtutib⁹ tuis: nec admirabilior/ nec gratior misericordia est. Piū ergo aīm egregie virtutis imagine facile supplātauit anthonius. Hic enī cū quicquid mari/ aut terre/ aut etiā celo gigneret ad satiandā ingluuiē suā natū existimās faucibus/ aut dētibus subderet: eaq; re captus/ de romano iperio facere vellet egyptiū regnū: cleopatra vxor que vici a romanis nec luxuria dignaret⁹: spōsione prouocauit insumere se posse in vnā cenā sextertiū centies. Id mirū anthonio visum: nec moratus spōsione contēdit: dign⁹ culina minatus plancus qui tā honesti certaminis arbiter elect⁹ est. Altera die cleopatra pertentans anthoniū pollucibile sane parauit cenā: sed quā nō miraretur anthoni⁹: quippe qui omnia que apponebant ex quotidianis opibus agnosceret. Tūc regina arridens phialam poposcit: cui nō nihil aceti acris infudit: dimisitq; festinabūda illuc vnionem ex altera aure dēptum/ & eūdem mature dissolutū/ vti natura est eiusdē lapidis absorbuit. Et quis eo facto sponsione vicisset: quippe cū ipsa margarita cēties sextertiū sine contentione euallisset/ manū tñ ad alteri⁹ vnionē auris similiter admouit/ nisi

minatus planctus iudex seueriffimus superatum anthoniū ma-
ture pronunciaffet. Ipse autē vnio cuius magnitudinis fuerit: in-
de colligi poterat q̄ q̄ superfuit postea victa regina & capta egypto/romā delatus dissectusq̄ est: & facta est ex vna margarita
due/impositeq̄ simulachro veneris & mōstruose magnitudinis
in tēplo qđ pantheon appellat. Sed his & similib⁹ demeruit in-
temperatissim⁹ & flagitiosissim⁹ nō populi romani: sed & tutuz
publicus hostis/ne edictum qđ triūuirat⁹ tēpore de sumptibus
posuit/legis nomen habeat aut vigorem. Locū autē imo & ne-
cessitatem legibus fuisse cibariis: vel ex eo constat q̄ cibariorū
diligendorū regulā luxuria adinuenit. Testatur hoc marc⁹ var-
ro/qui enumeratis que in aliquibus ptibus italie optima ad victū
gignant: pisci tyberino his & his tribuit palmam/i libro vn
decimo. Rerū humanarū ad victū optima/fert ager campanus
frumentū: salernus vinū: cassinas oleū: tusculan⁹ ficum: mel ta-
rentinus: piscem tyberis. Hec varro. Sed inter eos precipuū lo-
cum luppus tenuit: & quidem is qui inter duos pontes capt⁹ es-
set. Id ostendūt tum multi alii: tū etiā gaius titius vir etatis
luciniane/in oratione qua legē phāniā suafit. Cui⁹ & ba ideo po-
nēda sūt: quia nō solū de lупpo inter duos pontes capto erūt tes-
timonio: sed etiā mores quibus tunc pleriq̄ viuebant facile pu-
blicabunt. Describens enim prodigos homines in forū/ad iudi-
candū ebrios cōmeantes/qui q̄ soleant inter se smocinari: sic ait
Ludunt alea studiose delibuti vnguentis scortis stipati: vbi ho-
re decem sunt: iubent puerū vocari: vt comitium eat percuncta-
tum: quid in foro gestū sit qui suaserint: qui dissuaserint: q̄t trib⁹
iusserint/quot vetuerint. Inde ad comitiū vadūt ne litem suam
faciant. Dum eant nulla est in angiportu amphora quā nō im-
pleāt/quippe qui vesicam plenam habent vini. Veniunt in co-
mitiū tristes: iubent dicere quorum negociū est/narrant. Iudex
testes poscit/ipsius ad nutum: vbi redit: ait omnia se audiuisse: ta-
bular poscit: litteras inspicit: vix pre vino sustinet palpebras. Eū-
ti in consilium ibi hec oratio. Quid mihi negocii est cum istis
iugatoribus? Potius q̄ potemus mulsum mixtum vino greco.
Edimus turdū p̄guem: bonumq̄ piscem: luppum germanum
qui inter pontes captus fuit. Hec titius. Sed & plinius sui tem-
poris eleganter tetigit gulam. Cum enim scriberet de pisce an-
cipensere: qui licet rar⁹ esset precium eius viluerat/post premif-
sa subiecit: nullo in honore nunc est: quod equidem miror cū sit
rarus inuentu. Sed non diu stetit hec parsimonia. Nam tempo-

Marc⁹ varro.

Hec p̄ magnū
p̄cessum sunt
in macrobio
de saturnalib⁹

De gayo titio.

De plinio.

Piscis ancipensere.

A

Policratici de Curialiū nugis.

**Samonicus
serenus.**

**De guillelmo
p̄mo rege an-
glozum.**

**De gajo cesa-
re.
Portunian⁹.**

ribus seueri principis samonicus seren⁹ vir seculo suo doct⁹ sub-
iciens verba plinii/nō est dubiū ait hunc piscem nullo in hono-
re traiani tēporibus extitisse: verū ab eo dici/apud antiquos fu-
isse in p̄cio. Ego autē testimoniis palā facio vel eo magis q̄ gra-
tiam eius video ad epulas quasi postliminio redisse. Quippe q̄
dignatione nostra cum interfim cōuiuio sacro aiaduertā hunc
piscem a coronat⁹ ministris cū tibicine introferri. Lōgum erit
si oīa que leges cibarias induxerunt: vel a cibariis legibus nata
sunt voluero enarrare: cū nec luxus morū sermone valeat cōpre-
hendi/& sint plurima seculo nostro incognita: que illi vel h̄bis
exp̄mere: vel exercere moribus poterūt. Sicut enī grecia capta
ferū victorē cepit/ & artes intulit agresti latio. Sic oīm gētium
mores boni & mali romanū victorē profecuti sunt. Siquidē nu-
mina imo demonia gentiū sup̄stitiosius q̄ religiosi⁹ aduocabāt/
magnāq; sibi visi sunt assequi religionē/ quia nullā respuerāt fal-
sitate. Deos tutelares nō tam pio q̄ impio cultu oībus subtra-
hebant: vt oēs in vna vrbe collecti i illius custodia iugit̄ vigila-
rent. Sic & que vbiq; locorū placuisse audierāt i urbē traiecerūt:
vt esset vnde possēt gratiā oīm in se & gloriā puocare. Si se ali-
quid fecisse visus est rex anglorū Guillelmus p̄mus: cuius h̄tu-
ti normannia/ cenomānis & tandē maior britannia cessit. Assū-
pto nāq; dyademate/ & pace cōposita: legatos misit ad exter-
nas nationes: vt a p̄claris omniū domib⁹ quicqd̄ eis magnificū aut
mirificū videretur auferret. Defluxit ergo in insulā opulētā/ &
que fere sola bonis suis est in orbe cōtenta: quicquid magnificē-
tie imo luxurie potuit inueniri. Laudabile quidē fuit magni vi-
ri p̄positum: qui h̄tutes omniū orbi suo volebat infundere: s̄ in
eo arbitrato laudabilius extitisset/ si in gentē quā armis vicerat
& quā luxurie p̄uicerat magnitudo legē tēperatiē p̄mulgasset.
Sane fructuosius esset eam roborare verbo & ope q̄ lasciuendi
ab auctoritate multorū magnorūq; propagare audaciam. Sec⁹
egisse gaiū cesarem pace vrbi reformata/ portunianus qui sum-
ptuarie legis insistens vestigio/ domū ciuilem potius q̄ impera-
toriam/ in mēsa prima/ tribus solēnibus pulmētis siue feracilis
statuit esse contentā/ dum tamē bellaria parētetica p̄ necessita-
te aut dignitate personarum aut exercenda liberalitate aut solē-
nitate diei p̄mis mensis licuerit immiscere. Solēnia quidē pul-
menta sunt que in omnes pertrāseūt/ & a grecis catholica/ hoc
est vniuersalia nominantur. Parentetica vero que ex causa ne-
cessitatis aut vrbauitatis in p̄ceptam aliqua ratione veniunt

partem: sic dicta/ eo q̄ solēnibus id est vniuersalibus particula-
 riter soleant interponi. Nec enim pulmenta in olere aut in legu-
 mine dumtaxat constare certum est: tum ex multis tum ex eo
 q̄ patriarcha isaac de venatione filii sui sibi pulmētum fieri im-
 perauit. Significant autē bellaria omne genus mense secunde.
 quoniam ibi solent apponi q̄ pulchriora sunt & deliciaiora. Hoc
 autē nomine vtitur marcus varro. Bellaria (inquit) ea maxime
 mellita sunt/ que mellita non sunt. Quod forte eo referri potest
 q̄ vtenti gratiora sunt ea que necessitas appetit: q̄ que irritatio
 gula inuenit. Sed forte pusilli animi videtur qui ad hunc modū
 prime mense luxuriam cohibet/ aut qui facit in talibus mentio-
 nem legis sumptuarie. Nec tamen cesare maior est/ aut munis-
 ficentior quisq̄/ eorum qui morum rerumq̄ iactura exercent gu-
 lam/ luxurieq̄ obsequuntur: seruiunt vanitati: & nequitiam aut
 negligētiam suā nitumē liberalitatis imagine consolari. Quis
 cesare augusto frugalior qui in summo fastigii culmine secūda-
 rio pane & pisciculis quos vulgo spinaticos vel ripiliōes vocāt
 contentus erat: & non nisi necessitate vrgente comedebat: vel
 amico? Quis nerone gulosior aut sumptuosior. Et tamen hic
 nunq̄ magnus aut laudat⁹ erit alicui sapienti/ non magis q̄. G.
 caligula aut vitellius: sed etiā mimus? Nam & hic prādia & ce-
 nas & comestationes immodice frequentabat. Famosissima su-
 per ceteras fuit cena in qua inuitat⁹ a fratre fuit: habēs duo mi-
 lia lectissimorum piscium septem milia auium: hanc quoq̄ ipse
 exsuperauit in dedicatione patine: quam ob immēsam magni-
 tudinem clypeum minerue appellauit. In hac phasianorum &
 pauonum cerebella/ linguas phenicopterum/ murenarū lactes
 ex certis maris partibus petitarum commiscuit. Nunquid iu-
 lio vel augusto maior est metellus pontifex luxuriosissimus: cu-
 ius cenam facilius est referre q̄ intelligere? Nam & ipse famo-
 sam immo infamē fecit cenam/ & anticinium (vt ait portunias-
 nus) paraceniū tanta instruxit luxuria: vt non modo splendore
 cene ciuilis: sed etiam egyptium luxum excederet. Quis tunc
 luxuriam accusaret aliorum/ q̄n tot rebus facta fuit cena ponti-
 ficum. Nā & ipsa eduliorum genera vel dictu turpia sunt: & no-
 stratibus licet nimis in luxus splendore glorientur pro parte in-
 audita. Si quis ea nosse desiderat: recenseat saturnalia/ percur-
 rat portuniani ciuilia instituta. ¶ Ne tamen vitiorum longe
 petantur exempla/ maiorum erroribus/ suos nostra etas ad-
 iecit. Memini meipsum in Apulia/ diuitis cuiusdam inter-

Genes. xxvij.

De cesare au-
gusto.

De nerone.

De gajo calis-
gula & vitellio.

De metello pō-
tifice.

De cena diuiti-
in apulia in q̄
auctor fuit.

Polícratíci de Curialíū nugís.

fuisse cene/que ab hora diei nona vsq; ad duodecimā noctis fe-
re:et hoc quidē tēpore equidiali ptracta est. In hac itaq; camisi-
nus hospes cōstantinopolitanas/babylonicas/alexādrinas/pa-
lestinas/tripolitanas/barbarorū/syrias/feniciasq; cōgessit deli-
tias/ac si sicilia/calabria/apulia/cāpaniaq; nō sufficiant cōiuiū
instruere delicatū. Copiā rerū/ministerii disciplinā: sedulitatē
obsequii/vrbanitatē hospitis/plenius & meli⁹ referet vir singu-
laris eloquii:et qui oībus quos viderim triū linguarum gratia
prestat. Is quidē est iohānes thesaurarius eboraci:nā & ipse in-
terfuit. Sed qđ sine rubore fideiū dici vel audiri nō potest: infi-
delib⁹ teste macrobio plura turpia & luxuriosa videbantur que
seculo nostro placent:& obtinente luxu magnifica appellantur.

*De Johanne
thesaurario
eboraci.*

*De porco tro-
iano.*

*De cena tri-
malchionis.*

*De marco var-
rone.*

Nā titius in suasionē legis fannie obiicit seculo suo qđ porcum
troianū mensis inferat: quē illi ideo sic vocabāt/quasi aliis inclu-
sis aīalibus gravidū:sicut ille equus troianus armatis gravidus
fuit. Cenā trimalchionis apud petroniū si potes ingredi: &
porcū sic gravidari posse miraberis:nisi forte āmirationē multi-
plex ignota & inaudita luxuria tollat. Et quidē multa que nos
vsu vel abusu edocti/non miramur visa sunt ammiranda imo
et stupēda maiorib⁹. Nā & porcū nō iam troianū:sed domesti-
cū dicim⁹/& in hūc modū farciendo qđ plura facim⁹ esse troiana
Vñ Marcus varro in libro.iii.de agricultura. Hoc quoq; nuper
īstitutū est saginari & lepores. Cū exceptos e leporario quōdā
in caueis & loco clauso faciā pingues. Sed & cocleas luxus fecit
saginas. Hec varro. Nihil autē istorū luxus iā habet notā:sed
est ciuilitatis insigne/quicquid incentiū est gule.

¶ De cōiuiio philosophico:et qđ ei ciuile cōnexū est:et de sum-
ptuariis legibus eius. Capitulum. VIII.

Ciuili ad philosophicū trāseam⁹:licet his qui rerum
substantiā perspicati⁹ intuētur: philosophicis ciuilia
videātur annexa esse. Siquidē philosophia rerū oīm
moderatrix a cōiuiis nō pōt abesse ciuilib⁹ cū nihil
oīno officiosum sit/aut ciuile:qđ non illa ptractet. Ipsa est qđ vni-
uersis prescribit modū:& dū disponit officia etiā plebeis & vul-
garibus interesse digna. Alioquin nihil alicubi recte pcedit
nisi & ipsa rebus asserat/qđ verbis docet. Quid enī pdest ver-
bis inanib⁹ vētilare in scholis & tutis officia:si nō actib⁹ & vita
solidētur? Dicūtur tñ esse plebeia que ad modestiā minus acce-
dūt:& quasi philosophie soluta legib⁹ ab indisciplinatione/aut
esuriem inuehūt a parcitate/aut a luxu et auuiditate furorē. Si

apud nasidinū cōiue cōueniant/sordidus displicet apparatus/
dom⁹ incōposita susurriis icrustat/& auaritia illi⁹ qui tridiniis
preest cōiuarū irrisoriā puocat gulā: vt cū a limphanis vinaria
tota inuerterint/submurmurēt inuicē illud horatii. Nos nisi dā
nose bibimus moriemur inulti: hoc enī modis oibus agif vt pa
terfamilias cui impēsa perit et opera dānificetur. Si autē apud
cepheū discūbat opulentia & defect⁹ rationis ad infaniā vergit
et facillime fit a bacho cōcurfus ad martem. Hoc enī in fabulis
exprimūt illa cōiuiua cētaurorū vbi bachi non cessant munera/
donec eliciāt sanguinē. Hec quidē sunt cōiuiorū vulgariū com
mercia: & que philosophie nō téperant⁹ arbitrio. Quos si vides
ris citra modestiā cōuenire nō fabulosos centauros crede sed ve
ros: semiferi enī sunt/& aura spūs sui/aut spūs bachi inaniter in
tumescūt. Nā que a plebeis id est tenuiorib⁹ celebrant⁹: interdū
ciuilia/interdū philosophica sunt: nisi forte socratis/alciapiadis/
epitecti aliorūq; philosophorū conuiuia inciulia opineris. Ciu
lia tamen sunt vt morem sequamur nostrum/qui pīguori uti
mur minerua/non quidē dissoluta/sed liberioris licētie & opulē
ta magis & que ad cōmunē letitiā: salua tñ modestia mag⁹ q̄ ad
philosophicū rigore accedūt. Ab his ergo nasidianite arcentur:
& quicūq; supciliū grauitate & inameno vultu admissorū hilari
tatem offēdit. Quicquid enī in olla ferueat/aut ī coquina pare
tur/aut congestū sit in prōptuario: aut in mensa resplendeat/īsi
pidum est/& insulsum/si non hylaris vultus iudicio saporem in
gerat charitatis. Nam & iupiter vt ī fabulis est/pauperis hospi
tii acceptauit conuiuū: & magnas reputauit delitias q̄ deuota
pilemonis angustia ministravit. Et quidez de illo dictū est: sed
obtinet apud omnes: quia sup oīa vultus accessere boni: nec in
ers pauperq; voluntas. Est ergo ciuilitate conuiuari: hilari vultu:
larga manu/diligenti officio/amenare conuiuium/ & quod in
vsum suppetit: habita ratione personarum: loci & temporis sin
gulis dispensare: non quidem ex tristitia: vel ex necessitate: cū
hylarem datorem & deus diligit. In vsus istorum licet & tatio
ponere signa nouis p̄ceptis/qualia vincant pythagorā: amthiq;
reum: doctūq; platona. Porro cōiuiua philosophica omnino ca
stigata & suis regulis limitata sūt: vt qui & santur in his/possint
nulla cibi aut pot⁹ impediēte molestia: suis officiis inseruire.
Sobria enim sunt: & omni luxuria castigata: non impediunt so
cratem: ne positiuam iustitiam exequatur: a naturali inquisitio
ne platonem non reuocant: memoriā rerum gestarum non ex

Tridiniū qd
sit. vide. l. fora
men. ff. de ser.
vzba. pridio.

ij. Corin. ix.

Policratici de Curialiū nugis.

cutiunt curio. Thimeus non prohibetur causas omnium rerum aperire: nec aliquis a quocumque virtutis officio retardatur. Hic nec tristitia nec vultu nubilum contingit in bonis ducere: nec crassum/illum/ quem Cicero auctore Lucilio semel in vita risisse scribit magnopere ammirari. Assunt utique voluptates: sed que lasciuia careant: adest grauitas: sed que letitiam non excludat. Hinc autem & hec conuiuia suas sumptuarias: vel cibarias leges: non tamen ut rebent: sed ut plerisque peccat. Res enim quatenus utilitas & honestas exposcit effundere non verentur. Siquidem in eis nihil sapienti carum est propter usum. Videf autem Hieronymus. Hieronymus. ad custodiam sobrietatis cuius iocundissima & utilissima voluptas est egregiam statuisse cibariam legem. Ait ergo. Ad esse debet ratio: ut tales & tantas sumamur escas quibus non oneretur corpus: nec libertas anime pregrauetur: quia comedendum est: & deambulandum/ & dormiendum/ & digerendum: & postea inflatis venis incontinentia libidinis sustinenda. Luxuriosa res vinum: & contumeliosa ebrietas. Ois autem qui cum his miscetur non erit sapiens. Nec tales accipiamur cibos quos aut difficulter digerere/ aut commestos magno pretio & perditos labore doleamus. Olerum & pomorum ac leguminum & facilius apparatus est & arte impediri: & concolorum non indiget/ & sine cura sustentat humanum genus: moderateque sumptus: quia nec auidetur quod irritamenta gulae non habet/ leuiori digestionis concoquitur. Nemo enim vno & duobus cibis hisque vilibus usque ad inflationem ventris oneratur. Que diuersitate carniū: & saporis delectatione concipitur cum variis partium nidoribus fumant: & ad esum sui expleta esurie quasi captiuos trahunt. unde & morbi ex saturitate nimia peccant: & multi impatientiam gulae vomitu remediuntur/ & quod turpiter ingererunt/ turpius egerunt. Sed forte nimis austerus videf Hieronymus/ & cuius edicto difficillimum sit parere. Esto/ liceat contenti Hieronymus: stoicorum vilescat auctoritas: excludantur peripatetici: dum vel Epicurus voluptatis assertor audiatur. Testantur enim (ut de nostris taceamus) Seneca/ & multi alii clari inter philosophos: quod ille omnes libros suos replet oleribus & pomis/ & vilibus cibis dicens eis esse viuendum: quia carnes & exquisite epule ingenti cura & miseria preparentur: maioremque penam habeant in querendo/ quam voluptatem in abutendo. Corpora autem nostra cibo tantum & potu indigere/ ubi aqua & panis sit: & cetera his similia: ubi nature satisfactum. Quicquid supra fuerit/ non ad vite necessitatem spectare: sed ad vitium voluptatis. Bibere & comedere non delictorum ardorem/ sed sitim & famem

Hieronymus.

xxxv. dis. luxuriosa.
De cōse. dis. v.
nec tales.

Seneca.

restringere. Qui carnibus vescuntur indigere etiā his que nō sūt
carniū. Qui autem simplici victu vtantur: eos carnes nō requi-
rere. Sapientie quoq; operam dare non possumus si mense ha-
bundantiam cogitemus qui labore nimio & cura indiget. Cito
expletur nature necessitas: frigus & fames simplici vestitu & ci-
bo expelli potest. Hec quidē epicurus: licet a turpi sequaciū gre-
ge cōtraxit infamie notam. Porro aristoteles docet a quibus sit
voluptatibus precipue abstinēdū. Cum ergo de quinq; ptito sēs
suum fonte voluptas oriatur: illam que est gust⁹ & tact⁹ id est ci-
bi & veneris solam hoībus cōmunē dicit esse cū beluis: & idcir-
co in pecudū ferorūq; aīaliū numero habetur: quisquis hac fera-
rum voluptate occupatur. Cetera ex trib⁹ aliis sensibus pficiscē-
tes: homini tm̄ proprii sunt. Quis igitur hñs aliquid hūani pu-
doris / voluptatibus istis duabus: coeundi atq; comedendi: q̄ hoī
cum sue atq; aīno cōes sunt gratuletur? Hoc aristoteles. Socra-
tes autem dicebat multos homines propterea velle viuere: vt
ederent & biberent: se bibere / atq; esse / vt viueret. Vñ satyric⁹.
Sūmū crede nephas aīam pferre pudori. Et ppter vitā viuēdi
pdere causas. Refert valeri⁹ vini vsū olim romanis feminis fu-
isse ignotū: ne scilicet in aliquod dedecus prolaberētur: quia pxi-
mus a libero patre intemperatīe grad⁹ ad incestā venerē eē cō-
suevit. Cōuiuuiū etiā solēne maiores pstituerūt: idq; charistia ap-
pellatum est. Cui preter cognatos & affines nemo iterponeba-
tur: vt si qua iter necessarias psonas querela esset exorta: apd sa-
cra mēse: & inter hylaritatē animorū & fautorib⁹ cōcordie adhi-
bitis tolleret. Senectuti iuuētus ita cumulātū & circūspectū ho-
norē reddebat: tāq; maiores natu adolescētū cōes patres essent.
Quocirca iuuenes ita senectutē die vt aliquē ex p̄rib⁹ cōscript⁹ /
aut p̄pinquū aut paternū amicū ad curiā deducebāt: affixiq; val-
uis expectabāt: donec reducēdi officio fungerent. Qua quidez
voluntaria statione & corpora & animos ad publica officia im-
pigre sustinenda roborabant: breuiq; processu in lucem virtutuz
suarum verecunda laboris meditatione ipsi doctiores erant. In-
uitati ad cenam diligenter querebant qui nā ei conuiuio inter-
essent: ne senioris aduentū discubitu precurrerēt: sublataq; men-
sa priores confurgere & abire patiebantur. Ex quibus appare-
cene quoq; tempore q̄ parco & q̄ modesto sermone his presenti-
bus soliti sint vti maiores natu in conuiuuis. Ad tybias egre-
gia super ortum opera comprehensa carmine pangebant quo
ad ea imitanda virtutem alacriorem redderent. Quid hoc sple-

Aristoteles.

Socrates.

Juuenalis in
viii. satyra q̄ i-
cipit. stemata
quid rē.
Valeri⁹ in lib.
ij. c. de institutis
antiquis.

Polícraticí de Curialiū nugís.

Hec valerius.
Plato.
Diogenes.

didius/quid etiā vtilius certamie? Pubertas suū canis dec⁹ red
debat/defuncta viri cursu etas ingredienti auctrosam vitam/
favoris nutrimētis prosequatur. Quas athenas: q̄ scholā que
alienigena studia/huic domestice discipline p̄tuleri? Inde orie
bantur camilli: scipiones: fabricii: fabii & marcelli. At ne singu
la romani imperii lumina percurrēdo sim lōgior: veri celi supe
rioris clarissima pars diui cesares effulserunt. Hec valerius. Sed
& ipse plato cū esset diues/pro tempore tamen & conditione &
thoros eius diogenes lutatis pedibus conculcaret: vt posset va
care philosophie elegit achademiā villā ab vrbe procul: nō solū
desertā/sed etiā pestilentē: vt cura & assiduitate morborū libidi
nis impetus frangeretur: discipuliq; sui nullā aliā sentirent volu
ptatem nisi earū rerum quas discerent. Est autē via oībus p̄clusa
disciplinis/si comes sapientie sobrietas amouetur/ quā vtiq; te
nere non possunt/qui clamitant apud ifulsos/oīa sicca dura esse
pposita. Ego quidem noui hominē longe inferiorē platone: nisi
quia xpianus est/nec licitū arbitror xpiano preferri vel platone.
Noui inq; hominē egrotatiuū/morborū incurſu assiduo dum ta
men nō excreſcāt sup id quod ferre pōt gaudētē vt carnis lascī
uia conteras/& spūs erigat:& roboref in agnitiōē dei/cōtem
ptum mundi & exercitium virtutis/& id solum desiderantem/
dum sensus anime & corporis seruentur incolumes: & ipse vio
lencia egritudinis a gerendis nō reuocetur/aliquod flagellū/le
ue tamen/& infirmo tolerabile/de manu domini expectantem
& amplectentem. Platonici ergo & stoici ī templorum lucis &
porticibus versabantur vt ammoniti angustioris habitaculi sã
ctitate/nihil aliud q̄ de virtutibus cogitarent. Hanc autem me
ditationem non habent illi/quorum deus venter est:& expecta
tio in confusionem: quorum gloria sterco & ignis & vermis.
Videtur & apostolus his quos ad veram erudit philosophiam
sumptuariam legem prescribere dicens. Habētes victum & ve
stitum his contenti simus. Ceterum vt cum mei similibus pin
guiori minerua vtens mitius agam omnia que vsus necessita
tis aut vere honestatis alicuius in se aut in suis adhibita ratiōe/
& deducta abutendi licentia exigit in alimētorum & indumē
torum rationem cadant. Nam & hoc philosophia diētibus suis
indulget & solius immoderationis cohibet intemperantiam.
¶ & in sacra scriptura sunt optime ciuilitatis regule:& q̄ ni
hil virtute ciuilius:& que sunt regule ciuilitatis in conuiujs ob
seruande:& de verecundia.

Capitulum.IX.

Ictum est philosophiam totius ciuilitatis & omnium agendorum esse magistrā/ & eorum que in conuiujs exercenda sunt officia dispensare. Cum sint ergo plura ciuilitatis precepta/ illius qui omnibus & sapientibus & philosophis antecellit: & qui quouis philosopho ciuilior est/ ciuilis regula videtur merito a teponenda posteriorib⁹. Ait ergo. Cum inuitatus fueris ad nuptias: noli preoccupare locum primum/ ne forte honoratior te sit inuitatus: & dicat tibi qui te inuitauit/ da huic locum/ & tūc incipias cum rubore nouissimū locum tenere: sed recumbe in nouissimo loco/ vt cum te viderit qui te inuitauit/ dicat tibi: amice ascende superi⁹/ & erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Deinde hūc articulum/ quasi gnali loco confirmans ait. Omnis enim qui se exaltat humiliabitur/ & qui se humiliat exaltabitur. Et licet religionis poti⁹ q̄ ciuilitatis videatur edictum: ego religionis formam a ciuilitate non diuido/ cum nihil ciuilius sit: q̄ cultu virtutis insistere. Ceterum nec valnifragam admittit legem: nec letitiam excludit/ nec lautiorē refugit apparatus: gule tamen irritamenta non q̄rit. Ait enim. Tauri mei & altilia mea occisa sūt. Et vbi redeūti prodigo pater pius iocundum instruxit conuiuū ad conciliandam letitiam/ simphoniā admittit & chorū: occisus est vitul⁹ saginatus/ & ne vestis abiecta conuiuū deuenustet anulus & stola ministrorū officio in vsum nudi & ornatum promitur de conclau. Sicut ante dignis liberalitatis hostia patent/ ita sunt turpibus precludenda. Nam & fatue virgines licet pulsent ad ianua ob stultitie notam repulsam patiuntur ne forte eiiciant admissis. Constat enim quia turpius eiicitur q̄ non admittitur hospes: & tamen sine nota eiicitur/ si tua turpitudine deformet conuiuium. Siquidem & ille eiectus est qui vestem non habuit nuptialem. Hec autem licet mysticum habeant intellectum nihil ominus etiam in ipsa superficie ciuilitatis preferunt rudimēta. Nam & illud quidē fideliter sonat ad litteram quod apostolus precipit. Si quis frater nominatur fornicator/ aut auar⁹: aut idolis seruiens: cū eiusmodi nec cibū sumere. Ad hoc ergo liberali domui ianua est: vt lasciuos: criminosos: & infames excludat. Ad hoc ianitorem habet/ aut hostiariū: ne quis insulsus irruat/ & vt sit qui dignos & admittendos reuerenter excipiat/ honeste alloquatur: solatietur ignotis: instruat nouitatis ignaros: & cū oportunitas fuerit ad dominum introducat. Est & rerum copia sine luxu/ iocunditas sine lasciuia/ & vsus rerum licētiosus/ im-

Luce. xiiij.

Ibidem.

Mat. xxij.
Luce. xv.

Matth. xxv.

Quidi⁹ lib. iij.
tristum.

Polícratici de Curialiū nugis.

Galerius.

De cathone &
lucio flamineo

De lucio flacc^o
& durionio.

De musica et
socrate.

mo liber: sed virtute incolumi. Nam conuiuū herodis aut pharaonis dum immoderatam ad gestus saltatricis/aut feruorem vini letitiam concipit: sine tragico exit/ & homicidio maculatur. Hoc etiam nec gentiliū grauitas approbat. Valerius auctor est q̄ portius catho/luciū flamineū sustulit a numero senatorum/ quia aliquem dānatum: impie securi percusserat tempore tamen sulphitii: sed ad arbitrium & spectaculum conuiuantis muliercule cuius amore tenebatur & lecto. Sed & lucius flacc^o & collega eius censores/durionium senatu mouerunt q̄ legem de coercendis conuiuiorum sumptibus latā tribunis plebis abrogauerat mirifica note causa. Q̄ enim impudenter durionius rostra conscendit illa dicturus: freni sunt iniecti vobis quirites/ nullo modo perpetiendi. Alligati & constricti estis amaro vinculo seruitutis. Lex enī data est que vos frugi esse iubet. Abrogemus igitur illud horride vetustatis rubigine obsitum imperium. Etenim quid opus libertate est/ si volentibus luxu perire non licet? Est & alia in sacris litteris ciuilitatis nota: vt ab ūtuo gratiarum precedant actiones. Nam & illud constat q̄ liberalissimus & ciuillissimus/aut facetissim⁹ paterfamilias qui de quocunq; panibus satiauit quinque milia conuiuarum panem anteq̄ frāgeret benedicere consuevit. Sed & illud celebre est sapiētis: q̄ philosophia que vnicū est munus deorum/ & disciplina disciplinarum honoranda est atiloquio. Ciuile quoq; est & sacris litteris cōsentaneum/aut omnino silere in mensa vt audias ad p̄fectū: aut vnde proficiant alii/aut sine culpa letentur: doctum proferre sermonem. Siquidem & inter comedendum dominus parabolas/aut verba vite frequenter audientibus miscet. Sunt autē nimis tristia/ & fere ciuilitatis ignara: vbi citra voluptatem audiendi/ solus venter impletur: aut vbi clamore anserino & ineptis fabulis conuiue perstrepunt. Nec est qui musicam arceat/ cum ars innocens sit: adeo quidem vt socrates in senectute eam discere curauerit. Cantabunt mihi dametas & liti⁹ egon ciuile est. Saltantes satyros imitabitur alphefibeus ad plebeia trāsit. Illa ergo que aptiora sunt & vitiis magis aduersa: p̄ferenda sūt &ba/ & que luxuriā iurgulent: amota tamen vel tenui suspitione auaritie. Licet in temperantibus sit sopita vena ingenii nō omnino extinctā esse correctus polemio testis est. Hic autē pdite luxurie adolescēs fuit athenis/ neq; illecebris eius tantūmodo: sed & ip̄a infamia gaudēs: cū e cōuiuio nō post occasū solis/ s; post ortū surrexisset: domūq; rediēs/xenocratis philosophi patētē ia

nuā vidisset/vino grauis/vnguentis delibut⁹:sertis capite redi
mito/plucida veste amictus/refertā turba doctorū hominū sco
lam eius intrauit:nec contentus tā deformi introitu/cōfedit/ &
vt clarissimū eloquiū & prudētissima p̄cepta temulētie: lachry
mis eleuaret. Orta deide:vt par erat oīm indignatiōe xenocra
tes vultū in eodē habitu cōtinuit:omissaq; re quā differebat/de
modestia & tempantia loqui cepit. Cuius grauitate f̄monis re
spiscere coactus polemio:primū coronā capiti detractā picit:
paulopost brachiū intra palliū reduxit. Procedente tēpore oris
coniuualis hylaritatē deposuit:ad vltimū totā luxuriam exuit:
vniūsq; orationis saluberrima medicina sanatus:ex infami ga
neone/maxim⁹ philosoph⁹ euasit. Peregrinat⁹ est itaq; huius
anim⁹ in neqtia:nec habitauit:diuertit paululū:sed nequaq; do
miciliū fixit. Postremo vnū est ad qd̄ toti⁹ philosophi cet⁹ ten
dit intentio.s. finis honest⁹: letus exitus & iocundus/qui plane
euenire non poterit:nisi philosophia oibus officinis/& oīm mi
nistris officiorū custodē adhibeat verecundiā: que parēs est (vt
ait Cassianus)omnis honesti cōsiliū:solēniū officiorū tutela:ma
gistra innocētie: cara pximis/accepta alienis/priuatitas negligēs
facultates vt cōmunes aplificet:omī loco:oi tēpore pre se fauo
rabilem gerēs vultū. A deo quidē:vt etiā inuerecundis feratur
accepta. Athenis quidā vltime senectutis:cū spectatū in thea
trū venisset:eiq; nemo e ciuib⁹ sessū reciperet:ad lacedemonio
rū legatos forte puenit:qui hoīs etatem:canos eius & ānos as
surgēdi officio venerati sunt:sedēq; ei iter ipsos honoratissimo
loco dederunt:q; vbi fieri popul⁹ aspexit maximo plausu:aliene
urbis verecundiā p̄probauit. Ferūt tūc vnū e lacedemoniis dixit
se. Ergo atheniēses qd̄ sit rectū sciunt: sed id facere negligunt.

¶ De gula conuiuandi/sensu & fere ex verbis macrobii sūptis
de libro saturnaliorum.

Capitulum. X.

Vident forte parū ciuilia & supstitiosa nimis q̄ de sa
cris apicib⁹ p̄ferūt. Ceterū vt miti⁹agam⁹ nobiscum
gētiliū philosophorū cōiuuadi regula in mediū profe
ratur. Et quidem plures in hanc partem officiorū pre
cepta dederūt sed ad p̄sens pauci sufficiunt. Inter alios saturna
liorū liber p̄m⁹ occurrit/talis si recte īspiciat & tāt⁹ vt nihil aliū
de oporteat mutuari. Cū ergo in p̄nti caplo nō tāuestigiis q̄ pas
sib⁹ discernim⁹ imitari:& ex opulētia p̄optuarii sui/cellule n̄re
supplere āgustias. Sigdē p̄spicu⁹ est in fētētis: in x̄bis floridus/
& tanta morum venustate redundans / vt in institutione con

Verecundie
pulchra laus.

¶ De ātīquo
veniēte ad lu
dorū spectacu
la nō recepto
p̄ p̄ciues athe
niēses sed p̄ le
gatos lacede
monios.

¶ Liber de sa
turnalibus.

Polícratici de Curialíũ nugis.

iiii & dispensatione/socraticam videatur ppinare dulcedinẽ.
Ait ergo. Scio philosophiã q̄ rerũ oĩm moderatrix est hoc pri-
mũ obseruaturã vt secum estimet presentium ingenia conuiuia-
rum: & si plures peritos vel saltem amatores sui in cõuiuĩ sociẽ-
tatem reperiãt sermonẽ de se patietur agitari/quiavelut pauce
littere mute disperse iter multas vocales in societate vocis faci-
le mansuescunt/ita rariores imperiti gaudentes consortio peri-
torũ/aut cõsonãt si qua possunt: aut rerũ taliũ capiũt auditu. Si
vero plures ab institutione discipline eius alieni sunt prudenti-
bus qui pauciores intererũt sauciet dissimulationẽ sui/ & patie-
tur loquacitatez maiori pti amicitiorẽ sonare: ne rara nobilitas
a plebe tumultuosiore turbet. Et hec vna est de philosophie vir-
tutibus. Quia cũ orator non aliter nisi orando p̄betur/philoso-
phus nõ min⁹ tacendo p̄tẽpore q̄ loquẽdo philosophat. Sic er-
go pauci qui aderunt doctiores in consensũ rudis cõfortii/ salua
& intra se q̄stione migrabunt: vt oĩs discordie suspitio faceffat.
Nec mirũ si doctus faciet quod fecit quondã p̄sistrat⁹: athenarũ
tyrann⁹. Qui cum filiis suis rectum dando consiliũ non obtinũ-
isset assensum/ & ideo esset in similitate cũ liberis: vbi hoc emu-
lis causã gaudii fuisse cõperisset ex illa discordia spantib⁹ in do-
mo regnãtis posse nasci nouitatẽ/ vniuersitate ciuiũ conuocata
ait succensuisse se filiis quidẽ nõ acq̄scẽtib⁹ patrie volũtati. Sed
hoc postea sibi visũ eẽ paterne apti⁹ pietati vt in sententiã libero-
rum ip̄e p̄cederet. Sciret igif oĩs ciuitas regis sobolẽ cum patre
cõcordẽ. Hoc cõmẽto sp̄e detraxit insidiantib⁹ regnãtiũ q̄eti. Ita
in oĩ gñe vite/ p̄cipueq̄ in letitia p̄uiuiali oẽ quod videt absonũ
in vnã soni cõcordiã salua innocẽtia redigendũ est. Sic agatho-
nis cõuiuĩ: q̄a socratas phedros paufanias & hisimacos habu-
it: & bũ nullũ nisi phisicũ s̄ffit. At v̄o altioni: v̄ didonis m̄sa/ q̄si
solis apta delitiis habuit hic iopã: illa polipheniũ cythara canẽ-
tes. Nec deerãt apud altionẽ saltatores viri/ & apud didonẽ bri-
chias sic hauriens merum: vt se totum superflua eius infusione
prolueret. Nõne si quis/ aut inter pheatas/ aut apud penos fmo-
nes de sapientia erutos conuiuialibus fabulis miscuisset & gra-
tiã illis cetib⁹ amicam p̄deret: & in se plane iustũ risũ moueret?
Ergo p̄ma obseruatio eius erit estimare cõuiuĩas: deinde vbi lo-
cum patere sibi viderit nõ de ip̄is p̄funditatis sue iter pocula se-
cretis loquetur/ nec nodosas & anxias: sed vtiles quidem faciles
tũ mouebit questiones. Nã sicut inter illos q̄ hoc exercitii gen⁹
hñt in mediis saltare conuiuĩis. Si quis vt se apli⁹ exercent/ so-

*M̄o pulchraz
similitudinem
l̄farũ mutat
ad vocales: et
iperitozũ ad
peritos.*

*De p̄sistrato
athenarũ tyrã
no q̄ cũ filiis i
sniã concordã
uit vt insidiant
tes excluderet*

*De cõmẽdabi-
li cõuiuio aga-
tonis.
De vitupera-
bilib⁹ p̄uiuĩis
didonis & altio-
ni.*

*De modo lo-
quẽdi in cõuiu-
iũ seruãdo.*

dales vel ad cursum vs ad pugillatum laceffiuerit quasi ineptus relegabitur ab alacritate conuiuii. Sic apud mensam quandoque philosophandum est: vt crateri liquoris ad letitiam nati adhibeatur non modo nymphae sed musae quoque ammixtione temperies. Nam si (vt fateri necesse est) in omni conuentu: aut tacendum est aut loquendum / queramus silentium ne conuiuiis importunus sermo conueniat. Si enim vt apud athenas athicas / ariopagite tacentes indicant ita inter epulas oportet sileri / non est ultra querendum inter mensas philosophandum sit nec ne. Si vero non erunt muta conuiuia / cur vbi sermo permittitur honestus sermo phibetur: maxime cum non minus quam dulcedo vini hilarent verba conuiuii? Quid hoc inquis ad philosophiam: imo nihil tam cognatum sapientie: quam locis & temporibus aptare sermones: personarumque aderunt estimatione in medium vocata. Alios enim relata incitarunt exempla virtutum / alios beneficiorum: nonnullos modestie: vt & qui aliter agebant sepe auditis talibus ad emendationem venirent. Sic autem vitiis irretitos si & hoc in conuiuiis exegerit loquendi ordo / feriet philosophia non sentientes vt liber pater tyrsus ferit: per obliquationem circumfusa hedere latente mucrone: quia non ita profitebitur in conuiuiis cenfore: vt palam vitia castiget. Ceterum his obnoxii repugnabunt: & talis erit conuiuii tumultus vt sub huiusmodi inuitati videantur edicto. Quod superest leti bene gestis corpora rebus procurate viri / & pugnam sperare parari. Ergo si oportunitas necessarie reprehensionis emerferit / sic a philosopho perficietur: vt & tecta & efficax sit: quid mirum si feriat sapiens: vt dico non sentientes: cum interdum sic reprehendat vt reprehensus hylaretur. Nec tamen fabulis suis sed interrogationibus quoque vim philosophie nihil ineptum loquentis ostendet. Hanc ergo nullus honestus actus locus ve / nullus ceterus excludat que ita se aptat / vt vbique sic appareat necessaria tanquam abesse illam ne phas fuerit: & post pauca ledorie & stomachis differentiam facit: que sic interdum proferuntur a sapiente / vt non modo amaritudine careant: sed afferant tempestiuam dulcedinem. Deinde interrogandi ciuilitate: vel faciem docet. Qui vult ergo amicus esse consultor / ea interroget que sunt interrogato facilia responsu: & que scit illum sedula exercitatione didicisse. Gaudet enim quisquis provocatus ad doctrinam suam in medium proferendam: quia non vult latere quod didicit maxime si scientia quam labore quesuit cum paucis illi familiaris & plurimis sit incognita: vt de astronomia vel dialetica: ceterisque similibus. Tunc enim videntur fructum consequi laboris: cum adipiscuntur oc

De libero pfe
qui p obliqua
tionē hedere
circūfuso ferit
unt tyrsus late
te mucrone.

Ita d q homo
gaudet se de
his que scit in
terrogari.

Polícraticí de Curialiū nugis.

caſionem publicādi que didicerant ſine oſtentationis nota qua
 caret qui nō ingerit: ſ; imitat vt pferat. Cōtra magne amaritu-
 dinis eſt: ſi corā multis aliquē interrogas qđ nō opima ſciētia q̄
 fuit. Cogit enī aut negare ſe ſcire quod extremū verecūdie dā-
 nū putant/aut reſpōdere temere: ſe euentui veri falſi ve p̄mittē
 Vñ ſepe naſcī iuſtitie p̄ditio & oē hoc infortuniū pudoris ſui
 imputat cōſulenti. Nec nō & qui ambierūt maria & terras: gau-
 dent cum de ignoto multis: vel terrarū ſitu: vel ſinu maris ite-
 roganſ: libēterq; reſpondēt/ & loca deſcribūt modo verbis/ mo-
 do radio/ glorioſū putantes que ip̄i viderāt aliorum oculis obſice-
 re. Quid duces: vel milites q̄ fortiter a ſe facta dicturiunt & tū
 tacēt arrogātie metu. Nōne hi ſi vt hec referant inuitētur/ mer-
 cedem ſui laboris eſtimant perſolutam/ remuneratiōē putan-
 tes inter volētes narrare que fecerant. A deo aut id gen^o narra-
 tionis habet quendā glorie ſaporē: vt ſi inuidi vel emuli forte p̄-
 ſentes ſint/ tales interrogatiōes obſtrepēdo diſcutiāt & alias in-
 ſerendo fabulas/ p̄hibent illa narrari que ſolēt laudē creare nar-
 ranti. Pericula quoq; preterita vel erūnas penit^o abſolutas qui
 euasi: vt referat gratiſſime puocaſ. Nam qui adhuc in ipſis vñ
 paululū detinetur/ horret ammonitiōem & formidat relatum
 (vt virgilius) Forſan & hec olī meminiffe iuuabit. Iuuat ſi quē
 dicere iuſſer^o amici ſui repētina felicitatē qua ſpōte nō audebat:
 vel dicere/ vel tacere modo iactātie/ modo malicie metu. Qui
 venatibus gaudet interrogat^o de ſilue ambitu: de ābage luſtro-
 rum/ de venatiōis euetu. Religioſus ſi a deſt da illi referendi co-
 piā: quibus obſeruatiōibus meruit auxilia deorū q̄tus illic ceri-
 moniarū fructus: quia & hoc genus religionis: eſtimant numi-
 num bñficia non tacere: adde q̄ volūt ſe amicos numinib^o eſti-
 mari. Si vero & ſenex preſens eſt habes ocaſionem qua pluri-
 mum illi contuliſſe videaris ſi eum interrogas: vel que ad illum
 omnino non pertinent. Eſt enim huic loquacitas etati familia-
 ris. Vt vero ad ſcomata redeam^o illa que plus vrbaniat^o & mi-
 nus amaritudinis habēt: ſunt inter iacienda conuiuiis vt ſūt illa
 de nonnullis corporū vitiis/ aut parum aut nihil gignētia dolo-
 ris: vt ſi in caluitium cuiuſq; dicas aut naſum: vel curuā erectio-
 nem dicas/ ſeu ſocraticā depreſſionē. Hec enim q̄to minoris in-
 fortunii ſunt: tanto ſuauius ledunt. Cōtra oculorum orbitas nō
 ſine excitatione cōmotionis obſicitur. Quippe antigonus rex
 theócritū chiū de quo iurauerat q̄ parſur^o eſſet: occidit p̄p̄ ſco-
 ma ab eodē de ſe dictū. Cū enī q̄ſi puniēd^o ad antigonū rapereſ

Virgilij Xsus

Scoma qđ ē.
 ſ. li. viij. c. vlti.

solātibus eū amicis / & spē pollicētibus q̄ oīno clemētiam regis
 expturus esset: cū ad oculos eius venisset: respondit. Ergo īpos-
 sibilem mihi dicitis spē salutis. Erat aut̄ antigon⁹ vno orbat⁹
 oculo: & īportuna vrbānitas maledicacē luce p̄rauit. Nec nega-
 ueri philosophos q̄q̄ incurrisse p̄ indignationē hoc gen⁹ scoma-
 tis. Nā cum regis libertus ad nouas diuitias nup̄ erect⁹ philoso-
 phos ad conuiuū p̄gregasset: & irridendo eorū inutiles q̄stioēs
 scire se uelle dixisset cur & ex nigra & ex alba faba pulmentum
 vnius coloris edat. Aridices philosoph⁹ indigne ferēs. Tu no-
 bis (inquit) absolue / cur & de albis & de nigris loris similes ma-
 cule gignant. Cōmendat scoma & cōditio dicētis si in eadē cau-
 sa sit: vt si aliū de paup̄tate paup̄ irrideat: si obscure natū nat⁹ ob-
 scure. Nā tharfeus amphias cum ex ortolano diues esset: & in
 amicū quasi degenerē nōnulla dixisset / mox subiecit: sed & nos
 de eisdē seminibus sum⁹ / & oēs pariter letos fecit. Illa uero sco-
 mata directa letitia cum in quem dicuntur infundunt: vt si virū
 fortē vituperes quasi salutis sue prodigū: & p̄ aliis mori volen-
 tem. Aut si obieceris liberali q̄ res suas p̄fundat / minus sibi q̄
 aliis cōsulēdo. Sic & diogenes antisthenē cīcī magistrū suum
 solebat velut vitupando laudare. Ip̄e me aiebat medicū fecit ex
 diuite / & pro domo ampla fecit habitare ī dolio. Melius aut̄ di-
 cebat ista q̄ si diceret gratus illi sum: quia me philosophū & con-
 summate v̄tutis virum fecit. Ergo cū vnū nomē scomatis sit / di-
 uersi in eo continētur effectus. Ideo apud lacedemonios iter ces-
 tera exacte vite instituta / hoc quoq̄ exercitii gen⁹ a ligurgo in-
 stitutū est: vt adolescētēs & scomata sine morsu dicerent / & ab
 aliis in se dicta perpeti discerēt. Ac si quis eorum in indignatio-
 nem ob tale dictū plapsus fuisset: vltius ei in alterū dicere nō
 licebat. Verū quia letitie in conuiuīs frequēter insidiat̄ ira: ab
 huiusmodi dictis temperandum est / & questiones cōiūrales in
 omnes propōnende sunt aut soluende. Quod gen⁹ veteres ita
 ludicrum non putarunt / vt & Aristotiles / aliqua de ipsis scripse-
 rit / & plutarchus / & apuleius cum frontone. Nec contēnendum
 sit quod tot philosophantium meruit curam. At in exercitio re-
 thorū oratorū ve foro / longe commodiorem habēt scoma-
 ta locum. Quippe vbi motus aduersarii sepe proficit ad trium-
 phum. Vnde & hec ciceroni perfamiliares fuisse traditur. Iphis
 quoq̄ ledoriis crebro in cōtentionibus fori locus est dum tamē
 ad probra non perueniant: que & si non quiescant favore litigā-
 tis: cessare tamen debent obreuerentiam iudicis & auditorum

De scomate p̄
 philosophum
 aridicē p̄tra li-
 bertum regis
 dicto.

De amphias
 tharfeo ⁊ ami-
 cū q̄si degenerem.

De scomate p̄
 diogenē in an-
 tisthenem dicto

Ligurgi insti-
 tutio qualiter
 adolescentes
 scomata dices-
 rent ⁊ paterēt

Quid sit ledo-
 ria. vide. s. li.
 vij. ca. vlti.

Policratici de Curialiū nugis.

Offenditur enim quibus est equ⁹ & pater & res si quis nisi euidentissima ratione ad probra profiliat. Sed & qui ea sustinet patienter: fauorē omniū ac temperantiam visus est meruisse. Conuiuia ergo ledorias excludūt: ne felle earū tota conuiualis dulcedo amarescat. Ad id quod hylaritatē conciliat modestie cōsciā/ vndiq; conquirendū. locus enī comis & venustus/ conuiuantiū risus/ oībus parenteticis iocundior est. Siquidem elegāter licet in persona derisoris ethicus ait. Sed conuiuatoris vti ducis ingenium res aduerse nudare solent celare secunde. Sed & vini indulgentia/ licet dici soleat quia sicis deus omnia dura p̄posuit/ modum habet & si fuerint qui platonis auctoritate ea passim crediderint haurienda/ laudibus arguitur vini vinosus homerus. Et plato ab eisdem vinosus conuincitur extitisse. Certū est vtrūq; eorum vini laudasse vsu/ quod & naturā roborat & ingenium acuit/ & ad res agendas animū remissuz accēdit. At platonem inter minuta & modesta pocula iocundiorē liberaliorēq; inuitationem p̄basse fidelius tradit/ que fieret sub quibusdā quasi arbitris sobriisq; magistris conuiuiorū. Et hoc est qd̄ in p̄mo & secundo de legib⁹ nō inutile iuris esse decernit. Nam & modicis honestisq; inter bibendū remissionibus refici itegrariq; animos ad instauranda sobrietatē officia existimauit/ redditosq; sensim letiores/ ad intentiones rursus capessendas fieri abiliores/ & simul si qui penitus in his affectionū cupiditatūq; errores inessēt quos celaret alios qui pudor reuerens omnia ea sine graui periculo libertate data per vinū detegi/ & ad corrigēdū medendūq; fieri oportuniōra. Atq; hoc plato ibidē dicit/ non diffugiendas esse huiusmodi exercitationes aduersū vini violentiā p̄pulsādā. Neq; illū vnq; continentē prorsus aut temperantē satis fideliter visum esse cui vita non inter ipsa errorū pericula & ī mediis voluptatū illecebris explorata sit. Nam cui licentia gratieq; omnes cōuiuiorū incognite sint/ quiq; illarū omnino expers sit: si eum forte ad p̄cipiandas h̄mōi voluptates/ aut voluntas tulerit: aut casus iduxerit: aut necessitas ipulerit: mox deliniri & capi: neq; mentē eius animūq; consistere. Congrediendū igitur est & tāq; in acie quadā cum voluptariis rebus: cūq; ista vini licētia quominus decernendū: vt aduersus eos non fuga/ nō absentia sim⁹ tuti: sed vigore animi & constanti p̄sentia/ moderatoq; vsu: temperantiam continētīāq; tueamur/ & calefacto siml' refotoq; animo si quid in eo vel frigide tristitie: vel torpentis verecūdie fuerit abluamus. Poterit auctoritas platonis mouere q̄plures/ sed

Ita dō bona q̄ p̄
ueniunt ex
potu vini.

nimis mihi arduus / & temerarius / infirmioribus animis videtur
cum baccho / immo & cum quauis voluptate congressus. Si loth
vir iustus & modestos qui de sodomorum eripere incēdio im
pellente vini stimulo corrui in incestum. Si noe femora denu
dauit fide & perseverantia boni / subtract⁹ diluuiū. Alter huma
ni generis pater: & salutis opifex / quis tuto cōgreditur: nisi for
te seipm tantis patribus ducat preferendum: vt tamē platonis
non reluctemur edicto congregari cum voluptate sit fortius dum
tamen sit tutius fugere & illius declinare confictum. Nec me
mini inuenisse quēq̄ de prouocatoribus voluptatū quē non lege
rim cecidisse. Eo forte spectāt figmenta poetica: que orgia sine
furore transacta non recolūt / nec erubescunt sacra bachi cruore
parricidii / & multiplicib⁹ flagitiis maculare. Est preterea in cō
uiujs obseruandū: vt instruende familie & domus regende cu
ra: & seruilis obsequii / moderatio vni alicui demandetur ne qd
ineptum & imparatū appareat: ne quid stupendum aut erube
scendum emergat: ne dominum oporteat ad se gerendorum re
uocare sollicitudinem: & vt dici solet / quasi in humeris portare
conuiuas. Vitet etiam qui conuiuia cautus esse voluerit: consi
liandi consuetudinem verbiq̄ secreti faciendi morem: eo q̄ in
conuiujs: id est iocundo amicorum conuiuantium cetū debent
omnia esse nuda: & in amore & fide nichil debet esse abscondi
tum: sed si fieri posset oculos in pectora sua inuicem mutuo trās
ferre conspectum. Nullus enim locus actitandis consilijs: aut
vix vllus ineptior est. Siquidem verba secreta solent assidenti
bus exclusis esse molesta. Nam ipsa exclusio habet imaginem
diffidentie. Sed in his que palam dicuntur fideliter exequendū
erit: quod in libro primo de analogia scripsit Gayus claudi⁹ ce
sar vir excellentis ingenii magneq̄ prudentie. Ait enim. Tanq̄
scopulum naute fugiunt: sic fugiendum est infrequens & info
rens verbum. Et quidem numerum conuiuarum expresserunt
antiqui: vt nec pauiores essent q̄ gratie que clauduntur ternario
nec plures q̄ muse: id est nouē: aut in summa gratiarum & mu
sarum explerent numerum ad duodenarium ascendētes. Opti
nuit tamen apud eos qui rectius intuentur: vt in his officiū pa
trissimilias latissime pateat.

C De molestiis & oneribus coniugiorum fm
Hieronymum & alios philosophos: & de pemi
cie libidinis: Et de muliere Ephesina similitum
fide.

Capitulum. XI.

B

Genes. xix.
Genes. ix.
De noe q̄ pro
pter vinum fe
mora denuda
uit.

Ad conuiujs
architricliniū
preferendū / r
causam.

Ad psilia r se
creta debere
esse a cōuiujs
aliena.

Ad quāt⁹ eē
debeat nume
rus conuiuarū.

Polícratici de Curialiū nugis.

Icut ergo sobrietas in p̄uiniis necessaria est ita rebus
oibus necesse ē adesse modestiā. Siquidē de saturita-
te libido: de libidine imundicia & multiplex p̄nicies
generat. At ex his nihil nisi dolor penitudinis seq̄t̄
& bene agit̄ cū merentib⁹ si fructuosa sit penitudo: vñ hebetati
cordis videt̄ opinio/ q̄ sine expletione libidinis diffinit p̄fectam
non esse voluptatē. T radiſ hoc sensisse epycur⁹: sed q̄cquid gre-
gis illius grinniat̄ sues tā immūdā & tā funestā vocē nulli philo-
sophorū arbitror placuisse/ nedū epycuro qui tātus fuit: vt inter
philosophos ppriā fecerit sectā. Sūt ei⁹ auctore seneca egregia
multa que passim possūt apud philosophos iueniri: & p̄ pte ex-
pressa sūt & gesta in libro q̄ de vestigiis siue de dogmate philo-
sophorū inscribit̄. Silleni senis inueterati videt̄ amētia potius
q̄ sentētia philosophi/ & est certe asello cui īfederat brutior/ cui
hoc nequitia potuit suadere. Idipm̄ forte innuūt figmēta genti-
liū q̄ delirū senē vino estuantē: aliis nature obtēpantib⁹ & q̄ete-
fessa recreantib⁹ corpora locide/ pre ceteris captū referūt/ & tan-
dem cū oīm irrisione quē nec etas nec verecūdia refrenabat ali-
ni sui rugitu reuocatū. Ois ergo voluptas libidinis turpis ē: ea
excepta que excusatur federe cōiugali & indulte licētie bñficio.
quicquid erubescētie poterat inesse abscondit. vñ & nuptie a nu-
bēdo dici maiores tradiderūt: quia pudēda hūane infirmitatis
nubit: id est abscondit. vt ait nonius marcell⁹ indulgentia legis.
Inoleuit etiā cōsuetudo: vt quos in cōmerciū carnis/ ecclesie iun-
git auctoritas/ pallio velētur altar⁹: aut alio ab ecclia p̄stituto: vt
thorus q̄ xp̄o p̄ciliatē cōstuit̄ sit in fide castitatis: fragilitatē sue
maculas p̄tegat: vt toti⁹ sit pbri aut cōfusiōis ignar⁹. Preferunt̄
& faces: lampades: & lumiaria accendūtur/ quia geminū thoriū
qui palā & nō sua libidine vrgente: sed honesta cōsentiētū volū-
tate sternitur: dec⁹ boni cōiugalis illustrat. Nā & hymene⁹ lucē
amat/ & alacer pharetrat puer cupido furtiuā succendēs flāmā
latebras & āgulos q̄rit. Licet aut̄ honesta sit & vtil̄ copula ma-
rital̄ āgustie q̄ letitie fecūdior ē: parit enī in dolore vñ filios: nec
aliquē fructū p̄ducit quē nō amaritudo p̄cedat aut seq̄tur. Vnde
referēte valerio. Socrates hūane sapiētie quasi quoddā teresire
oraculū: ab adolescētulo quodā p̄sultus vtrū vxorē duceret: an se
oī matrimonio abstineret. R̄ndit eū vtrū eorū fecisset acturum
p̄niam/ hic te (inqt) sollicitudo: hic orbitas: hic gn̄is interit⁹/ hic
heres alien⁹ excipiet/ illuc p̄petua sollicitudo/ cōtext⁹ querelaz:
dotis exprobratio: affiniū graue sup̄ciliū/ garrula focus: lingua

Epicureorum
turpitudine cir-
ca voluptates

Itō de silleno
sene luxurioso
reuocato a lu-
xuria p̄ rudi-
tū sui asini.

Voluptatis li-
cētia in federe
cōiugali.
Nuptie vnde
dicunt̄.

Cōiuges q̄re
in ecclesia pal-
lio cooperant̄.
Faces & lumi-
aria q̄re in m̄ri
monijs accen-
dūtur.

Matrimonij
onera.

Socratis con-
siliū an accipi-
enda sit vxor
vel non.

subcēforia alieni matrimonii/ incertus liberorū euetus. Nō pas-
sus est iuuenē in cōtextu rerū asperarū q̄si lete materie facere de
lectū. Cōcinit in hūc modū totus recte philosophantiū chor⁹ vt
si qui xp̄iane religionis abhorret rigore: discat v̄ ab ethnicis ca-
stitatem. Nō tñ qd̄ cōiugali detrahā castitati: sed centesimū: v̄
sexagesimū fructū licet de radice tricesimi oriant̄ minime arbi-
tror tricesimo p̄ponēdū. Zeno epitet⁹ aristotiles cricola⁹ & epi-
cureorū q̄ plurimi tradit̄ posteris hanc publicasse sentētia. Fer-
tur auctore hieronymo aureol⁹ theophrasti liber de nuptiis in
quo q̄rit an vir sapiēs ducat vxorē. Et cū diffinisset si pulchra es-
set/ si bene morata: si honestis parētibus orta: si ip̄e san⁹ & diues
sic sapientē aliqñ inire matrimonii/ statim intulit. Hec autē raro
vniuersa in nuptiis concordant. Nō est igit̄ vxor ducēda sapiē-
ti/ primū enī impediri studia philosophie/ nec posse quēq̄ libris
& vxori parit̄ inferuire. Multa esse que matronarū vsib⁹ neces-
saria sunt: p̄ciose vestes: aurū: gēme: sūptus: acille: suppellex va-
ria: lectice & exedra deaurata. Deinde per totas noctes garrule
cōquestiones. Illa ornatior p̄cedit in publicā. Hechonoratur ab
oibus. Ego in cōuentu feminarū misella despicior. Cur aspicias
bas vicinā? Quid cū acillula loquebaris? De foro veniēs quid
attulisti? nō amicum habere possumus/ non sodalē? Alterius
amorē suū odiū suspicaf. Si doctissimus preceptor ī qualibet vr-
bium fuerit/ nec vxorem relinquere: nec cū sarcina ire possum⁹
pauperē alere difficile est: diuitē ferre tormentū. Adde q̄ nulla
est vxoris electio sed qualiscunq; obuenerit habēda: si iracūda: si
fatua: si deformis: si superba: si fetida: quodcūq; vitii est post nu-
ptias discimus. Equus: asinus: bos: canis/ & vilia mancipia: ves-
tes quoq; & lebetes: sedile lignē: calix & vrceolus fictilis/ pbā-
tur prius: & sic emuntur: sola vxor non ostenditur: ne atē displic-
ceat q̄ ducatur. Attendenda est semper eius facies & pulchritu-
do laudanda: ne si alteram aspexeris: se estimet displicere. Vo-
canda domina: celebrandus natalis eius/ iurādum per salutem
eius: vt sit superstes/ optandum: honoranda nutrix eius & geru-
la: seruus paternus: & alūnus: & formosus affecla: & procurator
calamistratus/ & in longam securamq; libidinem exsectus spa-
do/ sub quibus nominibus adulteri delitescunt. Quosamq; illa
dilexerit ingrati etiam amandi. Si totam ei domum regen-
dam commiseris. seruiendum est ei. Si aliquid arbitrio tuo re-
seruaueris: fidem sibi non haberi putabit: & in odium ac iur-
gia vertetur. Et nisi cito consuleris parabit venena. Anus:

B ii

Zeno.
Aristoteles.
Verba hiero-
nymi de oneri-
bus m̄rimontj
s̄maureolum
theophrastū ī
lib. de nuptijs
Hora ver b̄
de vxore ducē-
da.

Sup 3542

Politratici de Curialiū nugis.

& aurifices & ariolos & istitores gēmanum:sericarūq; vestium
si intromiseris:periculū pudicitie est:si prohibueris suspicionis
iniuria. Verū quid prodest etiam diligens custodia:cū vxor im
pudica seruari non possit:pudica non debeat? Infida enī custos
est castitatis necessitas:& illa pudica vere dicenda est/cui licuit
peccare si noluit. Pulchra cito adamatur:feda facillime concupi
scit. Difficillime custoditur quod plures amant. Molestum est
possidere quod nemo habere dignes. Minore tñ miseria defor
mis habetur q̄ formosa seruatur:nihil tutū est in quo totius po
puli vota suspirant. Alius forma/alius facetus/alius ingenio/
alius liberalitate sollicitat:aliquo modo expugnatur qd vndiq;
incessitur. Qz si propter dispensationem domus & languoris so
lacia/& fūgam solitudinis ducunt vxores:multo melius dispē
sat seruus fidelis/obediens auctoritati dñi:& dispēsationi eius
obtemperās q̄ vxor:que in eo se estimat dominam si aduersus
viri fecerit voluntatem. i. quod placet:nō quod iubetur. Asside
re aut egrotāti magis possunt amici/& vernule bñficiis obliga
ti q̄ illa que vobis lachrymas suas imputet:& hereditatē spe vē
dat illuiniē & sollicitudinem iactans languenter animū despera
tione conturbet. Qz si languerit:coegrotandū est & nunq̄ ab ei⁹
lectulo recedēdum. Aut si bona fuerit & suavis vxor que tamē
rara auis est cum parturiente gemim⁹:cū periclitante torq̄mur

Sapiēs quid.

Sapiens autem nunq̄ solus esse potest: habet secum omnes qui
sunt:quiq; vnq̄ fuerunt boni:& animū liberū quocūq; vult trans
fert. Quod corpore non potest cogitatione p̄plecti. Et si hoīm
inopia fuerit loquitur cum deo. Nunq̄ minus solus erit: q̄ cū so
lus fuerit. Porro liberorum causa vxorem ducere: vt vel nomē
nostrū non intreat:vel habeam⁹ p̄sidia senectutis & certis vta
mur heredibus stolidissimū est. Quid enī ad nos pertinet rece
dentes e mūdo si noīe nostro alius non vocetur: cū & filius non
statim vocabulū patris referat/& innumerabiles sint qui appella
rentur eodē noīe. Aut que senectutis auxilia nutrire domi: qui
aut prior te forte moriaf: aut peruersis moribus sit: aut certe cū
ad maturā etatem peruenerit:tarde ei videaris mori. Heredes
autem meliores & certiores sunt amici & propinqui quos iudic
cio eligas:q̄ quos velis nolis habere cogaris. Licet certa heredi
tas sit,dū ad viuīs bñ vti substantia tua:q̄ tuo labore quesita i in
certos vsus relinquere. Hec & huiusmodi theophrastus que vel
sola matrimoniorū āgustias & calamitates exq̄site dulcedinis
sufficiūt explanare. Scite fertur dixisse. P. clodi⁹ / quia improbe

neptinū acūfat qui iterū naufragiū feci. At non illud inelegā-
 tius dicereſ quia iprobe venerē cauſaſ aduerſam: qui ſecūda dū
 cit vxorē. Quis enī ei cōpatietſ qui ſemel exutus a vinculis ſe
 reuoluat ad cathenas? Plane indignus eſt libertatis honore &
 quiete qui ad excuſſum ſeruitutis iugū recurrit. Vnde mōſtris
 ſimile eſt q̄ hi qui non modo philoſophie/ſed & religioſis ſibi
 vēdicant nomen arceri nequeūt ab amplexib⁹ mulierū. Sepe
 etenī qui anteq̄ nomen p̄fitereſ alterutrū: ſi tñ hec religio ſc̄z &
 philoſophia numerū faciūt: cū ſine religione nemo recte valeat
 philoſophari cōtinētiffime vixit cū in aliquē gradū p̄mot⁹ eſt/
 nactusq̄ quietē prime & ſumme deliberationis acimē exercet/
 in eligenda vxore vel ducēda: aut qđ nequi⁹ eſt vicinorū mati-
 monia ſollicitare & corrūpere nō vereſ. Erūpit interdū inuere-
 cūda intēperies mulierū: quia vt ſcribit herodotus: mulier cum
 veſte deponit & verecūdiā. Erūpit inquā ipudēs: & in facie eru-
 beſcentiū populorū genialis thori reuelat & denudat archana:
 et de mariti frigiditate p̄queriſ allegans hāc ſufficientē & eui-
 detem repudiū & diuortii cauſam q̄ ſemiuir eſt & inutilis ma-
 trimonio qui nō eſt prōptus ad coitū. Elegāter quidē Gaufrid⁹
 de heroū villa familiaris nimis vni⁹ taliū in cauſa hmōi cōfudit
 audaciā. Cum enī ei datus eſſet patron⁹ a iudice celebraturo vt
 putabaſ diuortii/ & mulier generoſa audiētibus amicis & ſuf-
 fragatorib⁹/ aduocato vt ſit diligētius merita cauſe ſue expone-
 ret/ ſcrutat⁹ eſt ab ea vir prudēs an alium maritum quādoq̄ ha-
 buerit. Qđ cū illa negaſſet queſiuit iterū an adhuc virgo eſſet
 dicēs hoc ſibi inquit ſciūt perneceſſariū: ne a diſcreto iudi-
 ce capereſ occasione aliqua in ſermone. Illa vero hoc verecūde
 tñ eo q̄ ſibi nō bene credebaſ aſſeruit. Et ille an ſimul de nocte
 dormire cōſueuerint: & ſe inuicē oſculari & amplexari maritus
 et ipſa/ inquit: que illa cū omnia fatereſ: vnde ergo inquit pa-
 tron⁹ noſti virgo pudiciſſima/ prudentiſſima/ & pudoratiſſima
 q̄ efficacē tecū nō impleuerit virū: & totiūſ matrimonii iura p̄-
 ſoluerit? Quis te docuit quid ſit coitus: vt eū tecū coiſſe neges
 inter tot oſcula/ tot amplexus qui te p̄ libitu quotiēs voluit per-
 tractauit licētia maritali? Nam & quedā animātia certū eſt ſe
 inuicē oſculādo miſceri: alia ſe tāgendo tenuiter cōcipiūt/ et ſūt
 que ſuo grauidate calore ab aere tēperato impregnātur & pari-
 unt. Hec audiēs illa tādem erubuit: hoc ſolū dicēs ſe quid ad hu-
 iuſmodi captiones reſpōderet nō habere. Sed bene cū philoſo-
 phantibus id eſt cum clericis agitur q̄ nemo eorū frigidus eſt:

De inhoneſta
 tib⁹ mulierū.

Polícraticí de Curialiū nugís.

De cicerone q̄
secūda vxore
ducere recusa
uit.

De philippo
q̄ exclusus ab
vxore tacuit.

De gorgia a
melácio verri
fo q̄ cū vxore
et ancilla con
cors viuere nō
poterat cum
alijs cōcordiā
suaderet.

De socrate
verberato & fu
gato/et lotio
pfuso a duab⁹
rixantibus cū
ipfas vellet cō
cordare.

Mulier pudí
ca rara auis/
et sílis cigno
nigro.

aut in iudicio pfusus huiusmodi macula. Cicero rogat⁹/vt post repudiū terentie/sororem hircii duceret/omnino facere superse dit / dicēs non posse philosophie & vxori pariter operam dare. Philippū regem macedonū contra quem demosthenis tonant philippice/introeuntem ex more cubiculū vxor excludit irata. Qui exclusus tacuit & iniuriam suam verso tragico consolat⁹ est. Gorgias rethor librum pulcherrimū de concordia grec(tūc inter se dissidentibus recitauit olympie. Cui melácius inimic⁹ eius/hic nobis(inquit)de cōcordia precipit qui se & vxorem & ancillulam tres in vna domo concordare non potuit. Emulaba tur quippe vxor eius/ancillule pulchritudini & castissimū virū quotidie iurgis exagitabat. Vnde vt cesset inuidia & qes ma trimoniū reformetur/ditioribus in consuetudinem versum est: ne quam in domo habeāt pulchriorem. Socrates cum duarum vxorum iurgia vellet reprimere:nouissime in eum verterūt im petum:& male mulctatum fugiētēq; diu persecute sunt:& a folio in quo morabantur/postmodum lotio perfuderunt. In mu liebrem leuitatem ab auctoribus passim multa scribuntur/for tasse falso interdum finguntur plurima:nihil tamen impedit ri dentem dicere verum:& fabulosis narrationibus quas philoso phia nō reicit exprimere quid obesse possit in moribus. Ex his enim liquet q̄ facile ament:quanta oderint leuitate:q; cito obli uiscuntur affectuum:& nature immemores interdū in filios ar mentur/interdū in viscera sua. Sunt aliquē pudicissime licet fa tyricus dicat qm̄ rara auis in terris nigroq; simillima cigno mu lier exacte castitatis. Et tragicus nullam esse feminam tam pu dicam que peregrina libidine vsq; ad furorem non accendatur. Matrona quedam referente petronio ephesi/tam note erat pu dicitie:vt vicinarū quoq; gentiū feminas ad spectaculū sui euo caret. Hec ergo cū virum extulisset non contenta vulgari more finis psequi crinibus sparsis & turbatis:aut nudatū pect⁹ in cō spectu frequētie plangere/ in cōditoriū etiā psecuta est defactū: positūq; in hypogato greco more corp⁹ custodire ac flere totis diebus/noctibusq; cepit/sic afflictantē se ac mortem inedia psequēte:nō parētes potuerūt abducere/ nō pping. Magistrat⁹ vl timo repulsi abierunt. Complorataq; singularis exēpli femia ab oibus/quintū iam diē sine alimēto trahebat. Assidebat egre fia dissima ācilla:simulq; & lachrymas cōmēdabat lugēti:& quotis enscūq; defecerat positū lumen in monumēto renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat solū illud affulsisse verū pudic

citie amorisq; exemplū: ois ordinis homines confitebatur. Tum
 interim impator puincie latrones crucibus iussit affigi fm casu
 lam illam in qua recēs cadauer matrona deflebat. Proxima er-
 go nocte cū miles qui cruces seruabat/ ne quis ad sepulturā cor-
 pus detraheret: notasset sibi lumē & inter monumēta clari⁹ ful-
 gens & gemitū lugētis audisset: vitio gētis hūane ꝑcupiit scire
 quis aut quid faceret. Descēdit itaq; in cōditoriū: visaq; pulcher
 rima muliere ꝑmo q̄si quodā mōstro infernisq; imaginibus tur-
 batus substitit. Deinde vbi & corpus iacentis aspexit: & lachry-
 mas cōsiderauit/ faciēq; vnguibus sectam ratus. s. id qđ erat desi-
 deriū extincti feminā pati non posse: attulit in monumētum cē-
 nulam suā: cepitq; hortari lugentē ne perseveraret in dolore su-
 peruacuo/ ac nihil ꝑ futuro gemitu pectus deduceret. Omniū
 eadem esse. s. idem domiciliū & cetera quibus exulcerate mētes
 ad sanitatē reuocantur. At illa ignota consolatione percussa: la-
 cerauit vehementi⁹ pectus: captosq; crines super pectus iacētis
 imposuit. Non recessit tñ miles: sed eadē exhortatione tempta-
 uit muliercule dare cibū: donec ancillula/ incertū habeo an vini
 odore corrupta primū ipsa porrexit ad humanitatē inuitātis vi-
 ctā manū/ deinde refecta portione & cibo: expugnare dñe ꝑtina-
 ciā cepit. Et quid ꝑderit (inquit) hoc tibi si soluta inedia fueris:
 si te viuā sepelieris: si anteq̄ fata poscāt indēnatū effuderis spm⁹
 Id cinerem: aut manes credis curare sepultos: vis tu reuiuiscere
 reluctantibus fatis extinctū? Vis ne discausso muliebri errore/ qđ
 diu licent lucis cōmodis frui? Ip̄m te iacētis corp⁹ amonere de-
 bet: vt viuas. Nemo inuit⁹ audit: cū viuere cogit: aut sumere ci-
 bū. Itaq; mulier aliquot dieꝝ abstinētia sicca passa est frāgi ꝑti-
 naciā suā: nec min⁹ auide repleuit se cibo qđ ācilla: qđ prior victa ē.
 Ceterū scitis quid plerūq; temptare soleat humanā satietatem.
 Quibus blāditiis ipetrauerat miles: vt matrona viuere vellet?
 Eisdem etiā pudicitia eius aggressus est/ nec deformis aut infa-
 cundus iuuenis caste videbatur/ ācilla grām cōciliāte ac subide
 dicēte. Placito ne etiā pugnabis amori? Nec venit in mentem
 quorū confederis aruis. Quid diutius moror. Ne hāc quoq; ꝑ-
 tem corporis mulier abstinuit: victorq; miles vtrūq; ꝑsurasit. Iacue-
 rūt ergo vna nō tātū illa nocte qua nuptias fecerūt: sed postera
 etiā ac tertia die ꝑclusis videlicet conditorii forib⁹ vt qđ ex no-
 tis: ignotisq; ad monumētum veniēs putasset expirasse sup cor-
 p⁹ viri pudicissimā vxorē. Ceterꝝ delectat⁹ miles & forma mu-
 lier⁹ & secreto: qđ qđ hōi ꝑ facultates potat coemebat/ & ꝑma sta-

Ærsus.

Ærsus.

Polycratici de Curialiū nugis.

tim nocte ferebat i monumētū. Itaq; vni⁹ cruciati parētes: vtvi
 derunt laxatā custodiā: detraxerūt nocte pendētē & supmo mā:
 dauērūt officio. At miles circūspect⁹ dū defidet: vt postero die
 vidit vnā sine cadauere crucē: verit⁹ suppliciū/mulieri quid ac
 cidisset exponit/nec se expectaturū iudicis sentētiā: sed gladio
 ius dicturū ignamie sue cōmēdās modo perituro locū pūderet:
 & fatale cōditoriū familiari ac viro faceret. Mulier nō min⁹ mi
 sericors q̄ pudica/nec istud dii sinant: vt eodē tēpore duorū mihi
 charissimorū hoīm duo funera spectē. Malo mortuū impēdere
 q̄ viuū occidere. Scdm hanc orationem iubet ex area corp⁹ ma
 riti sui tolli: atq; illi que vacabat cruci affigi. Vt⁹ est ergo miles
 ingenio prudentissime femine posteroq; die popul⁹ mirat⁹ est
 qua ratione mortuus isset in crucem. Tu hystoriā: aut fabulam
 quod his verbis refert petroni⁹ p libitu appellabis. Ita tamē ex
 facto accidisse ephesi & flauianus auctor ē. Mulierq; tradit im
 pietatis sue & sceleris parricidalis/& adulterii luisse penas. Nō
 quidem solus est/in mulierū ineptiis ridēdis aut expmēdis/pe
 tronius. Scribit beatus Hieronym⁹ quia tote eripidis tragedie
 in mulieres maledicta sūt/& quidē epycur⁹ q̄q̄ methodor⁹ disci
 pulus eius leoncion habuit vxorem/raro dicit sapienti ineunda
 coniugia/quia multa incōmoda āmixta sūt nuptiis/& quō diui
 tie & honores & corporū sanitates/& cetera que indifferētia no
 minam⁹: nec bona nec mala sunt: sed velut in meditullio posita
 vsu & euentu: vel bona vel mala fiunt. Ita & vxores sitas in bo
 norum malorū ve cōfinio. Graue vero esse viro sapienti venire
 in dubiū vtrum bonā an malam ducturus sit. Si ergo tanta est
 molestia nuptiarū que proculdubio bone sūt: & a dño institute:
 vt eas sapiens reformidet/quis nisi demēs ipām approbet volu
 ptatem que illicita est/& tota n̄ satur in sordibus/quā hoīes cul
 pant:& deus pculdubio condēnabit. Nā cū he due voluptates
 scz gule & veneris quodāmō britorū sunt: altera porci imundi
 ciam/altera hirci videt habere fetorē. Vt enī pudicitia int vir
 tutes eminent: sic petulātia in vitiis abiectissima est: & cum illa
 vtrūq; deceat sexū/muliebrē tamē magis exornat. Siquidē do
 ctissimiviri vox est pudicitia in p̄mis esse retinēdā: qua amissa:
 oīs n̄tus ruit. In hac muliebriū virtutū principatus est. Hec pau
 perē p̄mēdat: diuitē extollit/deformē redimit/exornat pulchrā
 Bene meretur/de maioribus/quorū sāguinē furtiua sobole nō
 vitiat:bene de liberis: quib⁹ nec de matre erubescēdū:nec de pa
 tre dubitandū est:bene in p̄mis de se: q̄ a cōtumelia corpis alie

Hieronymus.
 Hora de tra
 gedijs exigen
 dis contra mu
 lieres.

Pudicite cō
 mendatio.

ni vendicat. Captiuitatis nulla maior calamitas est q̄ ad alienā libidinem trahi/viros consulatos illustrat eloquētia/in nomen eternū transfert gloria militaris/triūphosq; noue gētis cōsecrat. Multa sunt q̄ p se clara ingenia nobilitēt: mulierū p̄pe virt⁹ pudicitia est. Hieronymus testis est q̄ anteq̄ religio xp̄iana fulgeret in mundo vnicubas semp habuisse inter matronas decus: p̄ illas fortune muliebri sacra fieri solitū: nullū sacerdotē bigamū nullum flaminem bimaritum: ierophantias quoq; atheniensū diutissime cicute sorbitione castrari: & postq̄ in pontificatū fuerint allecti viros esse desinere. In immensū pagina ptenderef: si ea perstrinxero q̄ in hac pte tragici: oratores/comici/satyrici/poete: vt de philosophis: ethicis: & theologis taceā pdiderunt. Sed tamen nec omnes istos arbitror suffecisse ad hanc non dico malitiā delendā aut reprimendā: sed nec ad exponēdā. Si dixerō q̄ multi sunt expti: quia nec melior pedibus filicem que cōcutit atrum q̄ que seruorum vehitur ceruice sironum. Hoc in iniuriam mulierū dictū malicia calūniabiē. Nihil enim melius nichil vtilius muliere pudica: nihil eorū que excogitari possūt/ iocundius his qui continere non possunt aut nolunt. Sed desipientis est ab his laudem sperare: que veniā recti⁹ merent q̄ gloriā. Si tamen bono moderationis fuerint temperata. Alioquin nō venia: sed pena. Sed ignominia vtriusq; libidinis maculā p̄sequitur/nisi forte decor⁹ habend⁹ sit qui i hyrcū trāssformat aut suē.

¶ Q̄ brutis & insensibilibus quidam appetunt conformari: & q̄ta humanitate cum seruis viuendum sit & de trium reliquorū sensuum voluptate. Capitulum. XII.

Mulli itaq; animantiū generi rectius conformatur qui summū bonū vite in gustandi & tangendi voluptate ne dicā luxuriam posuerūt. Ceterū hoc aliorū sensuū luxuriam nō excusat cū manifesta sit humane dignitatis abiectio: si nō hyrcō: aut sui: sed leoni aut pardo: sed p̄there aut satyro: sed pauoni: philomene: aut psitaco: sed cuiq; brutorū aut insensibiliū studeat coequari. Siquidē ad angelicā puritatem rectius aspirabit/ qui i ea creatus est dignitate originis: vt in cumulo vere & eterne beatitudinis p̄fectioni angelice possit esse conformis. Nam & patrum inconcussa sanxit auctoritas quia natura humane mentis solus dñs dignior est & q̄ oīa hec que humanus miratur error vt homini seruiāt ab eo facta sūt/ q̄ hoīem fecit: vt eternitatis beatitudinisq; sue p̄cipem faceret. Quis ergo dñi p̄sidentis nō vilipēdat arbitriū: si seruilē & abie-

Policratici de Curialiū nugis.

etā affectat conditionē? Non tamen q̄ seruos dicā habēdos cō-
temptui: nisi seruilibus vitiis viuāt. Sicut enī vera & vnica liber-
tas est seruire virtuti & ipius exercere officia: ita vnica & singu-
laris seruit⁹ est vitiis subiugari. Errat plane quisquis aliūde cō-
ditioni alterutram opinatur accidere. Siquidē oē hoīm gen⁹ in
terris simili ab ortu surgit eisdē constat & aliē elemētis: eūdēq̄
sp̄m ab eodēq̄ p̄ncipio carpit: eodē frui^t celo/eque mori^t: eque
viuit. Vñ & p̄textatus in saturnalibus euangeliū reprimēs: his
vititur argumētis. Serui (inquit) sunt: imo hoīes: serui sunt imo
cōserui. Si cogitaueris tantūdē in vtroq̄q̄ licere fortune tam tu
illū videre liberū potes / q̄ ille te seruū. Nescis qua etate hecuba
seruire cepit: qua cresus: qua darii m̄r: qua dyogenes: qua pla-
to ip̄e. Postremo quid ita nomē seruitutis horremus? Seru⁹ est
quidē: sed necessitate: sed fortasse libero aīo seru⁹ est. Hoc illi no-
cebit si ostenderis quis non sit. Alius libidini fuit: ali⁹ avaritie:
alius ābitioni: omnes spei: oēs timori. Et certe nulla seruit⁹ tur-
pior q̄ voluptuaria. At nos iugo a fortuna iposito / subiacentem
tanq̄ miserū vilēq̄ calcamus. Quod vero nos nostris ceruicib⁹
inferim⁹ nō patimur reprehēdi. Inuenies inter seruos aliquem
pecunia fortiorē. Inuenies dñm / sp̄e lucri / oscula aliorū seruorū
manibus infigentē. Nō ergo fortuna hoīes estimabo: sed mori-
bus: sibi quisq̄ dat mores: cōditionē casus assignat. Quēadmo-
dū stultus est qui empturus equū nō ip̄m cōspicit: sed stratū ei⁹
ac frenos: sic stult⁹ est qui hoīez aut ex veste / aut ex cōditiōe esti-
mandū putat. Nō est mi euāgele qd̄ amicū tantū ī foro & in cu-
ria queras si diligēter attēderis iuenies & domi. Tu modo viue
cū seruo demēter / comiter quoq̄ & in sermonē illū & in necessa-
riū nōnūq̄ admitte consiliū. Nā & maiores n̄ri oēm dominis in-
uidiā: oēm seruis cōtumeliā detrahentes: dñz paterfamilias: ser-
uos familiares appellauerunt. Colant ergo poti⁹ te serui tui mi-
hi crede q̄ timeāt. Nectibi parū videat̄ esse qd̄ diis satis est. Nā
qui colitur etiā amat: nec potest amor cū timore misceri. Vñ
enī putas arrogantissimū illud manasse puerbiū quod iactatur
Totidē nobis esse hostes quot seruos? Nō habem⁹ illos hostes
sed facim⁹ / cū in illos supbissimi / cōtumeliosissimi & crudelissi-
mi sumus / & ad rabiē cogunt nos venire delitie: vt quicqd̄ non
ex volūtate m̄derit / irā furorēq̄ puocet. Domi enim nobis ani-
mos induimus tyrānorum / & non q̄tū decet: sed q̄tūlibet exer-
cere volumus in seruos. Nā vt cetera crudelitatis genera prete-
ream: sunt qui dum se mense copiis & auiditate distendunt: cir-

cūstantes seruos mouere labra: nec in hoc quidē vt loquant per
mittūt. Virga murmur omē cōpescitur: & ne fortuita quidem
verberib⁹ excepta sunt Tussis: sternutamētū singultus: magno
malo luitur. Sic fit vt isti de dño loquant: quibus corā dño loqui
nō licet. At illi qb⁹ nō tantū p̄sentibus dñis: sed cū ipis erat ser
mo: quorū os nō cōsuebatur / parati erāt p̄ dño porrigere ceruicē
& periculum iminens in caput suū vertere. In conuiujs loq̄ban
tur: sed in tormentis tacebant. Hec pretextatus. Et de fide suo
rum multa & preclara subiūgit: & que essent in quātauis nobili
tate sanguinis glōsa & cuius imitāda. Nihil enī decorum est
qd nō a virtute profluxerit: & se inuicē turpitudine & vitiū infau
sto ambitu circūscribunt. In hoc autē solo vitiorū impulsu quisq̄
probabitur: vt eorū se deiiciat & deuoneat seruituti: quib⁹ nat⁹
est imperare: qui ad spectacula confluūt / aut euocāt ad se specta
cula ihonesta: aut se ipos / affectatis nugis / volūt esse spectaculo
insipientū: qm̄ hec lenocinia vanitatis / recte sapiēti placere nō
possūt / oculorū capiunt illecebris. Et licet miti⁹ elidant: corrū
unt tñ a dignitate cōditiōis sue: & ad eā quā diffitent seruilē re
labuntur. Quid ergo aliud faciunt mimi: hystriōes / parasiti: &
huiusmodi monstra hominū nisi q̄ ineptam cōuincunt feliciū
seruitutem? Sed & illi qui oculis capiuntur: licet aurium sensus
purissimus & defecacissimus sit / seruiunt quidem: iugo tñ p̄mū
tur mitiori: si alas nō preualeant vitia. Nam ab olfactu vix ali
quis oīno capitur nisi forte lotofagū viuat. Nō aliqd aduers⁹ cā
tores aut musicos / struo / cū teste quintiliano: valerio: flauiano:
& alijs multis. Socrates etiā in senectute didicerit musicā: cre
dens / si musica deforet sibi / cumulū sapientie defuturū. In ea ta
men nimium occupari / citra philosophicā grauitatē est. Nūqd
enī virū decebit sapientē / p̄sertim q̄ etiā in sexu muliebri turpie
tudinis nō effugit notam? Nā & salustius sepronīā reprehēdit
non quidez q̄ saltare & psallere sed q̄ optime scierit. At enim
psallere & saltare elegātius q̄ necesse est probre. Optime tamē
cantare si citra leuitatem posset haberi plane desiderabile ē. In
omnibus enim que simpliciter expetibilia sunt: quo intensiora
sunt in qualitate boni: eo expetibilia sunt: sed ex adiūctis pos
sunt nonnulla esse suspecta. Lucius sylla vir tanti nominis opti
me cantasse traditur: sed dotem libidinis & crudelitatis nota
perstrinxit. Cathoni quoq̄ visum est bene cantare non serui ho
minis esse. Vnde nimirū marcū senatore non ignobilē / ceciliū
spaciatores & fescēninū vocat: eumq̄ staticulos dare his ver

De socrate q̄
didicit in senec
tute musicā.

De salustio re
phēdēte sem
pronīā q̄ salta
re & psallere
sciebat.

Rephēso lu
cī sille cātaros
ris.
Reprehensio
marci ceciliū
senatoris p̄ ca
thonē de cātu

Policratici de Curialiū nugis.

*Pulchra di-
ctascipionis
saltatores &
mores ac saltā
di artem.*

De cimbaliis.

*De socratico
simposio.*

*De cicerone/
roscio & esopo
& comēdatiōe
roscij.*

bis ait. Descēdit de canterio: inde staticulos dare: ridicularia fū-
dere. Et alibi. Preterea cantat ubi collibuit: interdū grecos ver-
sus agit/iocos dicit/voces demutat/staticulos dat. Porro illa vo-
luptas aurium grata honestati que virtutis est amica/ aut non
est conscia turpitudinis. Oculorū vero voluptas hystriones itro
duxit & mimos: quod & scipio african⁹ emilian⁹ in oratiōe cō-
tra legem iudiciariā tyberii gracchi nō mediocriter rephendit.
Docent p̄stigias inhonestas/cū cinedulis & sabbuca psalterioq;
eunt in ludū hystrionū: discūt cātare que maiores n̄ri ingenuis
p̄bro duci voluerūt. Funt inquā in ludū saltatoriū inter cinedos
& gines pueriq; ingenui. Hec cū mihi quisq; narrabat: nō poterā
animū inducere: ea liberos suos nobiles homines docere. S; cū
ductus sum in ludū saltatoriū plus mediussidius in eo ludo vidi
pueris virginibusq; ducentis. In his q; me reipublice maxie mi-
sertum est. Vidi vnū filiū petitoris puerum bullatū non mino-
rem anis duodecim cū crotalis saltare. Croton grece pulsus dici-
tur/& inde cymbala sic dicunt: vel musicū notat instrumentum
qđ in sono vocē ciconie imitat. Nā ip̄a apud egyptios crotalus
appellatur. Crotala quoq; dicunt sonore sperule: que quibusda;
gravis interpositis pro q̄titate sui & specie metalli varios sonos
edūt. Quā saltationem impudicus seruulus honeste saltare nō
posset. Patet ergo q̄to affectu ingemuerit african⁹/q; vidisset
cum crotalis saltare filium petitoris. i. candidati/ quē ne tamen
quide; spes & ratio adipiscendi magistrat⁹ quo tēpore se suosq;
ab omī probro debuit vindicare potuerit coercere/ quo minus
faceret qđ scilicet turpe nō habebatur. Nā & ab eo tēpore q; opti-
mis morib⁹ in vrbe viuebatur/ sc; inter duo bella punica igenui
filii senatorū in ludū saltatoriū cōmeabāt: & illic crotala gestan-
tes saltare discebant/ adeo quidē vt ab heroicis p̄uuiis nequaq;
arcere; saltatori⁹ ludus. Nā & socraticum simposiū ab auctori-
tate philosophorum qui illic conuenerant celebre est & tamen
non defuit qui sub illorum supercilio peteret saltriā intromitti:
vt puella supra naturā mollior: canora dulcedie & saltationis lu-
brico illecebris/ exerceret philosophātes. Ceterū hystriones nō
inter turpes habitos cicero auctor est qui sicut furi⁹ albin⁹ refert
roscio & esopo familiariter vsus est: adeo quidem vt res ratio-
nesq; eorum sua solertia tureretur. Quod tamen ex aliis multis
tum epistolis declaratur. Nam illa oratio celebritati sui innotu-
it/ in q; populū romanū obiurgat: q; rosco agēte tumultuarit Et
quidē constat cū ip̄o hystrione contēdere solitū: vtrū ille sepius

eandem sententiã variis gestib⁹ efficeret: an ipse per eloquentie copiam: sermone diuerso pronunciaret. Que res ad hanc art⁹ sue fiduciam rosciũ abstraxit: vt librũ conscriberet quo eloquentiam cũ hystriõia compararet. Is est rosciũ qui etiã charissim⁹ sylle fuit: & anulo aureo ab eiusdẽ dictatore donatus est. Tanta autẽ g^{ra} fuit & gloria: vt mercedẽ diurnã de publico. M. denarios sine gregalib⁹ solus acciperet. Esopũ q^q ex pari arte ducẽtes sex tertiu⁹ reliquisse cõstat. Sed vtinã si hystriões vidẽtur ob auctoritatem ciceronis: & p^{re}dictorũ heroum in cetũ sapientiu⁹ admittẽdi: eligant⁹ rosceo similes & esopo: qui & si nõ facere qdã tamẽ illi nouerant: vel intelligere libros sciant & amatores sint poti⁹ q⁹ impugnatores litterarũ: quas nemo vnq⁹ sapiẽs aut bon⁹ odio habuit. Ciceronem refert valerius litteras contẽpsisse: & in contẽptu ipso fuisse fontem habundantissimũ litterarũ: ob hoc forte q⁹ studium negociis postponebat. Nã institit eis etiam dum contempsit. Ipseq⁹ contemptus ciceronis multorũ studio studiofior est. Non facile tñ crediderim ad hoc quẽq⁹ impelli posse litteratum vt hystriõiam profiteatur: licet facile inueniant⁹ q⁹ pluri mi: quos non pudet agere & implere sordidũ hystriõnẽ. Gestus siquidẽ exprimit: rerũ utilitate deducta. Fertur beat⁹ Hieronymus tres a mensa clericos exclusisse: quia ipos incompositos vidit: turpe ducens honesto: & graui viro in ei⁹ consortio aliquem incõpositũ inueniri. Et quidẽ hoc laude maiori dignũ est q⁹ si vt ab eis laudaretur admitteret. Licet autẽ aliqua sit oculorum voluptas in talib⁹: vix sine turpitudine exerceri poterit: vel admitti. Est & illa voluptas in viro graui notabilis ex causa luxurie q⁹ ornatum suũ in precio vestiu⁹ aut colore aut forma aut vsus nouitate consistere opinatur. Vt enĩ ait ethicus maltinus tunicis dimissis ambulat: est q⁹ vnguẽ ad obscenũ dimissis vsq⁹ facetus: alter solis lineis brume horrores excludit: & dum oĩa gelu constricta rigent: tenui sudat in siclade & illius delicias etiã bõbicius vrit pãn⁹ aut pmit: hic cepa tunicacior: densatus pellib⁹ & epitogiis: clamidi pẽnulã superducit: & quasi cõglobatus in orbem rotulari q⁹ incedere magis idoneus est. Ille nũc vtitur pẽnula: nunc campestri: id solum agens: vt aliis dissimilis habeatur. Ille tantas exquisiti ornatus affectat mundicias: vt nimio splendore cultus operosi ad sordes videatur accedere. Quicquid enĩ dedecet: & quodãmodo polluit aut potius expellit honestatez: sordidũ est & habendũ in sordibus. Nõ tamẽ arguitur qdã necessitas introducitur: quia non omnes omnia possunt. Et est cui⁹ na

Esopi cõmendatio.

Valeri⁹ de cicerone p⁹ lras.

Hieronym⁹ 3 clericos incõpositos.

De nimio vestium ornatu vitando.

Polycratici de Curialiu nugis.

¶ In d̄ intēperie
hortēsi de ni-
mio cultu vesti-
um & corpis.

¶ Vers^o lucani.

De platone
habete specu-
lū/et ad quid.

De hijs q̄ vele-
ctatur virib^o/
odoribus/nio-
mio cultu ve-
stiu/ cātilenis
sonis musicis.
rē.

¶ Cōpanē infra
scriptis bruti
aiālib^o. videlz
Leoni. P̄par-
do. Linci.
P̄p̄authere.

tura exigit: vnde ali^o oneratur: aut quod oīno ferre nō pōt. Hoc aut philosophia precipit obserrari: vt quisq; in oīb^o fugiat notā: indicens actioni rectitudinē ne sit rephēibilis: sermoni cautelā/ ne sit cōtemptibilis: habitui modestiā: ne sit notabilis. Intemperantiam nāq; nota cōvincit. In hodiernū diem arguif intemperies hortensii/ a quo isti dealbati adhuc dicuntē hortensiani: non q̄ prim^o: sed q̄ p̄cipuus taliū fuerit: adeo vt suffecerit ad notam sui seculi vir utiq; alloquio ex professo mollis: & in prociuctu ponens oēm decorem suū. Fuit enim vestitu ad mūdiciā curiosus & vt bene amictus iret faciem querebat in speculo. Vbi se intuens togam corpori sic applicabat: vt rugas ne forte/ sed industria locatas artifex nodus astringeret/ & sinus ex composito defluēs modū lateris ambiret. Is quondā cum incederet elaboratus ad speciem college de iniuriis diem dixit/ q̄ sibi in angustiis obui^o offēsu fortuito structurā toge destruxerat: & capitale putauit q̄ in humero suo locū ruga mutasset. Nihil tale sapientem decet/ aut virū probū/ imo & matrone honeste/ & virgines nupture facilius & felicius ob dotē forme tantā cultus sui sollicitudinē enubescunt. Mirū itaq; est qua impudentia etatis nostre cultus gestare decoros vix nuribus rapuere mares. Quid ergo q̄ milites quid q̄ clerici? Si quidem hec oīa fallacē meretricis fucū & maliciā imitant. Quid ergo viro cū speculo nisi in eo casu quo illd̄ platonē gestasse testis ē flauian^o: vt videret in eo quantū pegrinatio/ studii feruor/ acumen tēporis/ p̄cessus etatis/ de naturali statu mutasset/ faciei iudicio: que bona & mala fidelissime p̄testatur? Hoc quidē egit: vt seruaret: aut releuaret naturā: ne labore & dieta insueta corrūperetur. Vt aut ad alia transeam^o quis istorū qui dotes brutorū affectat brutus esse dignetur? Aut cui nō prepōderare videbitur si collatā sibi pre illis cōferat rationē? Nunqd̄ viriū amator/ leo vellet esse aut pardus? Dicunt philosophi q̄ lincis aut pāthere odorē animalia ceta sequunt. Istos tamen qui musco & speciebus exoteris placāt olfactū & puocāt velle si possēt non arbitror in pātheram aut lincem transformari. Non utiq; credam q̄ qui satyrū induit satyrus esse velit. Sed nec ipsi qui seipos poliunt: pavonis in se poterūt transformare colores. Concinant hi & potius musice melos pro viribus expleant: nemo eorū philomenā equabit atē psitacū. Nōne ergo idē cens & p̄brosū est hūane celsitudini: si postposita dote sua in q̄ preualet/ ad alienas in quibus superatur aspiret? Verū si moderatio adhibeatur: in his interdū voluptatē sensuuz versari: & sa

pianti non arbitror indecorū. Vt sepe numero dictū est nihil de
corum est sine modo. Nam & ociari interdum familiare est sa-
pienti/non tamen vt virtutis exercitiū euanescat: sed quo ma-
gis vigeat: & quodammodo recreetur. Siquidez lelius & scipio
illud par amoris insigne sim'lectitabant/ & sicut remissionis eo-
rum certissim⁹ testis sceuola auctor est ciuilibus fatigati nego-
ciis pila ludebant. Idem quoq; sceuola alee & calculis interdum
vacasse traditur: cum bene ac diu iura ciuū: ceremoniasq; deorū
ordinasset. Vt enim in rebus seriis sceuolam ita in lufibus ho-
minem agebat quem rerum natura/continui laboris patiētem
esse non finit. Idq; vidit socrates qui nullam sapiētie partē dici
habuisse ignotam. Ideoq; non erubuit tunc cum interposita arū
dine cruribus suis cum paruulis filiolis ludens ab alcipiade ris⁹
est. Homerus quoq; celestis vates ingenii non aliud sēt it vehe-
mētissimus achillis manibus canoras fides aptando: nisi vt ea-
rum militare robur leui pacis studio relaxaret. In sūma hystrio-
niā saltatoriā: & huiusmōi lenocinia exercere: leuitatis aut tur-
pitudinis est: sed delectari in eis/nūc ad ocia: nūc ad flagitia ac-
cedit. Si enī modeste fiat ad recreationē sub ociādi licētia excu-
satur. Si ad lasciuientis animi voluptatē/cadit in crimē. Hec au-
tē facillime distinguit: loci: tēporis: modi: psonē: & cause supius
memorata descriptio: quā forte potest nimis reuoluere lingua
vborior: sed eā mēs cauta reuoluere nimis aut cōtinere non po-
test. Hec est enī fons & origo toti⁹ modestie: sine qua nihil i of-
ficiis exercef. Ab hac alios alia decere vel dedecere certum est.
Nā q; turpe bonis seyo titioq; decebit crispinū. Perspicui ergo
erroris est ad fundamentū fame & glorie psumere vitā in talib⁹
que aut ociose occupationis sunt/aut flagitiosa negocia. Profe-
cto sic delinquētū particeps est qui eorū lasciuā exhibet/ & au-
ctor videt esse luxurie aliene qui eā mauult psequi sūptib⁹ vel
fauore: q; psequi increpatione adhibita/ & sūptib⁹ denegatis. Si
quidem abrosius auctor est: quia qui talibus donat: pctm grāde
cōmittit/hoc enī fouet in eis in quo nequissimi sunt.

¶ De frugalitatis commendatione: & nota quintiliani in sene-
cam: & quomodo frugaliter possit auaritie suspitio deuitari.

Capitulum. XIII.

Vxuriam persequi videor ad laudē frugalitatis: mi-
hiq; ab insulsis inepte viuētibus/et indiscreto loquēti-
bus illud publii clodii subsanādo ingerit: quia fruga-
litas boni rumoris miseria est. Hi sunt qui dum luxur-

Paoni.
Philomene.
Pitaco.

De scipione et
lelio ludētib⁹
pila.

De sceuola lu-
dēte ad aleas
et calculos.

Excelsē cōmē-
dat socratem.

Cōmēdat ho-
mērum.

Uersus Iuue-
nalis in pnci-
piū satyrie q; in-
cipit. ecce ite p-
crispinus rē.

De hoc. s. lib-
i. ca. viij.

Polīcraticī de Curialīū nugis.

Uersus

*De saturno fe-
culo aureo et
ioue.*

*Frugalitas
quid est.*

riam vitare nolunt vel nequeunt/quicquid p̄ virtute dicit̄: aua-
ritie patrociniū putāt. Secus quidē est. Luxuriā per se turpē ne-
mo ambigit. Et licet frugalitas sit tanq̄ virtutū/bonorūq̄ ope-
ri origo laudabilis/nō tamen oībus placet:nec credūt auaritiā
malicie fomité posse vitari:nisi & frugalitas fugiat̄. Nempe in
doctorū hec opinio est. Vt enī ait ethicus. Dū vitant stulti vi-
tia in cōtraria currūt:recedētes a medio vitiorū q̄ regio virtutis
est. Sunt tamen quib⁹ frugalitas est inhibēda vt quorū natura
p̄liuor est ad auaritiā. Sūt tñ quib⁹ est indicenda calcatus:
nō quia sua pdigūt & ratione cōtempta effundūt:nō discernen-
tes quid vsus sit vel abusus. Quo quidē tēperamēto vsus esse
seruū opidiū camisinū in vltimo elogio:cū filios peste cōtraria
videret occupatos/refert Horati⁹. Simpliciter tñ cōstat frugali-
tatē in bonis numerādā vtpote illā que saturno regnāte regna
aurea tēperauit/& eorūdem oīa dispensauit officia. Hec est que
astreā & pudicitia in terris diutius tenuit donec eas inualescen-
te luxu/regnāte ioue ad superos contigit euolasse. Nos hec fa-
bula respicit vt sciamus sine frugalitate nō posse iustitiā/aut
pudicitia cōseruari. Siquidē necessitas exercēdi luxus excludit
iustitiā:et exercitii voluptas pudicitia propellit. Ait enī. Qui
festinat ditari nō erit innocens. Illud tñ clodii nequaq̄ denigrat
frugalitatis honorē: sed videt̄ potius cōmēdare decorē. Cōstat
enim nequaq̄ malū esse qd̄ in patrociniū et excusationē sinistri
tumoris assumit̄. Sic fuscus color nigrū extenuat/& qd̄ turgidū
dū est noīe plenitudinis honorat̄. Est autē frugalitas virt⁹ mo-
deratrix vtendi & abutendi ignara. Nihil gelide ministrat aut
timide: sed ei tamen ratio cōstat impense. Rebus quidē sed sibi
magis parcat̄. Nihil aut minimū subtrahit vsui: sed luxurie oī-
no nihil indulget. Siquidē diligētissima est. Possunt ad cōmen-
dationē eius sufficere que zeno/que socrates/que plato/q̄ aristo-
teles/que oīm philosophorū chorus de frugalitate seruāda tra-
diderūt. Sed quia hec puetusta noīa sunt/aut eorū nō sunt p̄ce-
pta celebra: vel seneca noster audiat̄: qui eā tantis laudibus ef-
fert vt quisquis aliqd̄ oīno adiciere tētauerit:ociari q̄ aliquid
agere rectius videat̄. Sunt tñ qui eū cōtemnere audeāt: quinti-
liani auctoritate freti suū ex eo nobilitates iudicium si ei detra-
hant qui plurimis placet vt apud indoctos eorū gloriā videan-
tur p̄cedere quorū virtutē nequeūt imitari. Mihi tñ desipere vi-
dētur qui quēcūq̄ secuti nō venerātur eū que & aplī familiaritas
tem meruisse cōstat/& a doctissimo patre hieronymo in sc̄tōrū

cathalogo positum. Ut tñ & de quintiliani possis iudicare iudicio: verba ipsius que scriptoribus enumeratis in suggillatiõem senecæ posuit/hec sunt. Ex industria senecam in omni gñe eloquentie distuli propter vulgatam falso de me opinionem: q̄ dānare eū/& iūsum quoq; habere creditus sum. Qd̄ accidit mihi dū corruptum/& omnibus vitiis fractum dicendi genus reuocare ad seueriora iudicia contēdo/cū iam solus hic fere in manib⁹ adolescentiū fuerit: quē nō equidē omnino conabar excutere: sed potioribus preferri non sinebam/quos illi non destiterat incessere/cū diuersi sibi conscius generis placere se in dicendo posse in quibus illi placerēt diffideret. Amabāt eū magis q̄ imitabant. tantūq; ab illo defluebant/quantū ille ab antiq; descēderat. Forret enim optandū pares ac saltem p̄ximos illi viro fieri: sed placebat propter solavitia & ad ea se quisq; dirigebat effingenda q̄ poterat. Deinde cum se iactaret/eodē modo dicere senecā infamabat. Cuius & multe alioquin & magne vtutes fuerūt: ingenium facile & copiosum/plurimū studii/multa rerū cognitio/i qua tñ aliqñ ab his qbus inquirenda quedā mandabat deceptus est. Tractauit etiā omnē fere materiā studiorū:nā & orationes eius & poemata/& epistole & dialogi feruntur. In philosophia parū diligēs/egregi⁹ infectator vitiorū fuit. Multe in eo clareq; sententia: multa etiam morū genera legenda: sed in eloquendo corrupta pleraq; atq; eo perniciosissima q̄ habundabāt dulcib⁹ vitiis: velles enī eū suo ingenio dixisse alieno iudicio. Nā si nil equaliū contempisset/si parū nō cōcupisset: si non sua oīa amasset: si rerū pondera minutissimis sententiis nō fregisset: consensu potius eruditorū q̄ pueroꝝ amore comprobaretur. Verū sic quoq; iam robustis & seueriore genere satis firmatis legenduz: vel ideo q̄ exercere potest vtrūq; iudiciū. Multa enī (vt dixi) p̄banda in eo: multa etiā amirāda sunt. Eligere nō cure sit: quod vtinā ip̄e fecisset. Digna enī fuit illa natura: que meliora vellet quod voluit effecit. Hec in senecam qntilian⁹. Sed an recte senserit sapientiorū iudicio derelinquo. Hoc tamē qd̄ ei ascribit morum multam. s. elegantiam: & si in eloquendo corruptam/neq; arbitror detrahendū. Moralia ergo ei⁹ p̄cepta admittant: & eo gñe loquat quisq; qd̄ ceteri p̄fert: & planū erit virtutū riuiolos de purissimo fonte frugalitatis oriri. Legantur epistole eius/libri de beneficiis/aut clementia: illi quoq; quos decem oratorū sententiis sub imagine declamationum scholariū illustrauit: & hi quos de naturalibus questionib⁹ edidit: & quos de philosophia

C

Quintiliani
Xba 3 seneca.
Sed 7 seneca
3 qntilianū in
uehit lib. x. de
clam. in prolo
go dicēs q̄ fa
ma quītiliani
cū ipso extrin
cta est.

Itō quō qnti
lianus deridet
senecā q̄ tñ sic
ipsum deridēs
do p̄mendare
videtur.

Senecæ p̄men
datio fm au
ctorem.

Polícratici de Curialiū nugis.

Hō laudē se-
nece p̄ frōtonē

Hō p̄pationē
auctoris inter
quintilianū et
senecam.

De ciceronis
et iulij cesaris
liberalitate.

Job.

panū diligentes arguit. Quintilian⁹: vbiq; fidelis custos virtus
tis/vbiq; vitiorū hostis occurrit/tātus utiq; vt eū frōto fm quos
dā nepos plutarchi cui⁹ meminit in primo Iuuenalis sic. Fron-
tonis platani cōuulsaq; marmora clamāt. Semp eū inquā sic as-
serit vniuersos exterminare errores vt aurea videat secula res
formare:& deos ab humano genere exulātes ei⁹ opera reuoca-
tos hominib⁹/cōtracta societate miscere. Cōsentiam facile litte-
ratiore extitisse quintilianū:& acimine & grauitate dicēdi pre-
cedere. At ille diligētior est:& quātū in rhetoricis vincit:tātū
vincit in ethica. Ipse quoq; quintilian⁹ in magnis & precipuis
bonis/frugalitatē ducit/& in cōmédatione ei⁹ tantus est vt vel
solus possit sufficere. Quis tñ est qui nō laudet? Quis nō eā ne-
cessariam credit? Ne tñ a luxuriosis arguar auarus frugalitatis
laudator eam liberalitati credo & fateor coherere. Cicero mihi
testis est:& Iulius cesar:& alii quos nemo tenacitatis infimula-
re p̄sumet. Aduersus hanc multa superi⁹ dicta sunt/& liberali-
tatis officia ex libris officiorū facile innotescūt. Vt tñ liberali-
tatis ingenue facies denudet:modus ille largiendi nobilior/&
laudabilior est:& absq; cōtradictione optim⁹:qui spem remune-
rationis excludit. Si quidē ad retributionez dare a liberalitate
alienū est/& cōsentaneū auaritie. Nā fenerator vt plus recipiat
interdū aliquid prelargit. Vnde, M. cois. Munera que seni-
bus viduisq; ingētia mittis:vis te munificū gargiliane vocem.
Sordidius nihil est:nihil est te spurcius vno. Qui potes insidi-
as dona vocare tuas Sic avidis fallax indulget piscibus hamus
Callida sic stultas decipit esca feras. Quid sit largiri/quid sit do-
nare docebo. Si nescis dona gargiliane mihi. Vis hoīem videri
re liberalem/vis veram & fructuosam largitatē audire? Deste-
cte oculos ad eū qui vermibus scatens iacet in sterquilinio:& te-
sta defluentem saniam de corpore radit. Audi quid loquat vir
iustus & timens deum:& recedens a malo. Nōvtiq; dicit cytha-
ra & lyra & psalteriū & sambuca/& omne gen⁹ musicorū in cō-
uiuuis meis:nō dicit epulabar quotidie splendide:gustus p̄ cō-
culta querēs/sollicitudine multa contrahens vnde conficerētur
stercora:aut venter distentus facile in libidies dispumaret. Nō
dicit induebar purpura & bisso opere ve plumario/affectās/& i-
lacis acus cōplexū pectine serum/falsis inanis vite obduxit ima-
ginibus/& vestibus fulgebā deauratis circūdāt⁹ varietate. Nō
dixit ad me cōfluebant vndiq; medici:mimi:balatrones:hoc ge-
nus omne/venatores, clamosi:decolorarii:mendaces. hystriōes.

vani & parasiti: edaces: meretrices dolose: tumigeruli: falsiloq:
 & relatores: aut concentores inanium fabularum. Nō dicit leo-
 nes: vřos alebam & simias: & huiusmodi monstra aut probra
 nature. Quid ergo? Nonne hec sunt quib⁹ nostre etatis libera-
 litas illustratur? Nūquid sine his largitas esse potest? Humer⁹
 (inquit) meus a iunctura sua cadat: & brachium meum cum of-
 sibus conteratur: si negavi pauperibus quod volebant: si oculos
 vidue expectare feci: si comedi buccellam meam solus & nō co-
 medit pupillus ex ea. Si foris māsit peregrinus: & hostiū meū
 non patuit viatori. Si despexi pretereuntem eo q̄ non habuerit
 indumentum: & absq̄ operimento pauperem. Si non benedixe-
 rint michi latera eius: & de velleribus ouium mearum calefa-
 ctus est. Vtrum tibi videtur liberalior hic an anthonius qui li-
 beralitati satisfieri posse non credidit: nisi gulam & totius luxu-
 rie vitia procuraret? Vides ne quia multiplici via potest auari-
 tie suspitio frugaliter declinari. Hospitalitatis bonum commē-
 dat Apostolus: per quod deo adeo officiosi hospites placuerūt/
 vt etiam angelos hospitio recipere mererentur. Abraham de-
 scendentibus in via viris occurrit: & exercende liberalitatis op-
 tans gratiam angelos in hospitium: humilitate victos & preci-
 bus introducit. Eis tamen incentiua gule nequaq̄ apponit: nec
 vitulum quem de armento tollit impendiis rerum & cocorum
 arte fecit esse troianum. Loth quoq̄ luxurie punitores angelos:
 deuotione vrgente in domum suam egit. Et licet eis ad gulam
 aliam ve luxuriam non seruiret: nil tamē defuit charitati: adeo
 quidem vt sodomitanum furori virgines filias q̄ hospites mal-
 let exponere. Cū in domo thobie dies festus ageretur: vade (in-
 quit) & adhuc aliquos de tribu nostra timentes deum. Neq̄ diē
 festum agi posse putabat nisi aliquem ad domesticum cetū cha-
 ritas adiecisset. Sed in his omnibus eadem est ordinate disposi-
 tio charitatis. Quos enim per viam descendentes aspexit abra-
 ham: illis potiore prestant auctoritatem qui in via morum
 lege scilicet domini gradiuntur. Et recte descendentes scribun-
 tur quos ad visitationem & prebendam materiam promeren-
 di ad conspectum fidelis patrisfamilias gratia destinauit. Sic
 & iste primo tribum suam agnoscit que dominum specialiter
 agnoscebat: & in ea ipsa illos ceteris prefert: non quos san-
 guis / aut lenocinia mundi exinaniti commendant: sed quos
 diuinus timor illustrat. Non utiq̄ ventiloquos & vanilo-
 quos vir sanct⁹ asciiuit: sed eos qui dei quem colebat imaginem

De anthonio

Ad hebre. xii

De abrahā q̄
recepit ange-
gos i hospitio
Genesis. xviiiDe loth q̄ an-
gelos recepit i
domo sua.
Genes. xix.De festo tho-
bie. Thobie. ii

Policratici de Curialū nugis.

Thobie.ii.

Luce.xxliij.

Mō ad qđ tenet hospes peregrinus recipienti eum in domo.

Mō de beato gregorio.

preferabant. Sed nunquid dici festiuitas fratrum cetus: aut opulentia eduliorum a gerendis pro more sanctum hominem retardauit? Vtiq; in ipa letitia conuiuantiū increpatus a fratrib; hebreū quē ab impiis percussuz audierat: post solis occubitū qa ante non licuit: pfectus est sepelire. Nec veritus est offensā principis: dū expleret officiū charitatis. Illi plane confimilis: qui ī se & sobole q̄ in hospitibus recipere maluit/a cōciuib; luxuriosis insignē iniuriā. Discipuli quoq; persuasionibus vsi sunt: vt dñm volentem ire longius hospitio detinerent: & nobis hospitalitatis formā prescribētes exemplo coegerunt eum: visiq; sunt ei locum cessisse primū: quē postea agnouerūt dñm in fractione panis. Alias nāq; delicias nisi quas forte necessitas exi gebat ei nō legimus fuisse appositas. Britānia quoq; nostra pduxit albanū ab officio hospitalitatis insignem: qui seipm maluit tyrannorū exponere telis: q̄ hospite quē susceperat xpianū. Quid de fidelibus loquor cū & infideles consueuerūt etiaz aduersus hostes & ppo periculo patrocinari: quos ifra quadriduū hospitio suscepissent. Criminis enī cōtrahebat notā quisquis ante quintū diē hosti. i. peregrino humanitatis patrociniū denegabat. Auctore qđ dē cicerone ob equitatē hospitibus exhibendā hostis dicebatur antiquitus quē modo peregrinū dicimus. Cui quisq; fuerit ihu manus/de iure antiquo iniquus est. Declarant hoc legū tabule: & titulus iuris: qui est statutus dies cū hoste. Qui vō humanitatē exhibet hospiti: & charitatē implet: nihil eorū subtrahit: que ratio pmittit exponi. Effundit quidē in hospites viscera sua: s; memor officii si discretus est: ad turpia non impellit: nec vrget quē piam in id in quod se nollet vrgeri. Est itaq; in hospitem pegrinū omnis humanitas: & sobria liberalitas exercenda: & indigene grām hospiti pleniorē referre debet/tenaci beneficiorū memoria pegrinus. Hanc quoq; gratiā nec aduerse religionis: nec precedentis inimicitie titulus perimit. Nam & beatus Gregorius/neocesariensis episcopus/cum vrgente temporis & pcellē angustia in alpibus interceptus in fanū apollinis qui ibi ab idigenis colebatur diuertisset: & a sacerdote loci licet prophano officiosissime exceptus esset hospitio: memor officii & hospitii: apollinem quē suspenderat a responsis & ludificationibus aīar; /sacerdotis p̄cibus relaxabat. Siquidem apud Eusebiū cesariēse in ecclīastica hystoria poterunt hec plenius inueniri. Eoq; referente constat qđ sacerdos querulus beatū gregorium persecutus & agens aduersus eum ingratitude et exprobrans humani-

tati sue iniquo pōdere esse repēsū. Hāc a sancto viro ad appollinem suū epistolā reportauit. Gregori⁹ appollini. Permitto te redire ad locū tuū: & agere q̄ cōsueuisti. Cū ergo idolo sacerdos epistolā reddidisset: solutus demon respōsis more solito ludificare cepit. Vnde sacerdos amiratus illi⁹ maiestatem cuius serui humiles possunt etiā sic diis gentiū īperare: & verbo suspēdere et torquere / cōtēpto appolline suo: sequēs q̄ gregoriū adhesit ei: factusq̄ est discipulus xp̄i q̄ sacerdos appollinis fuerat: ita in fide & religione p̄fecit: vt beato gregorio credatur in regimine neocesariensis ecclesie successisse. Et sic quidē sedulitas hospitis humane prius: deinde salubriter remunerata est. Postremo & si vrbauitatis in hospites exercēde apud ethicos regula nulla esset. beat⁹ Benedict⁹ in capitulo de hospitib⁹ frugalē humanitatem nō modo religiose: sed etiā comiter & vrbane videt exprimere. Hoc tñ q̄ in libro cōsuetudinū Cystericiēsiū apud plerosq̄ legit & tenet: qd̄ ad duos articulos spectat hospitalitatis institutiōe ab omī ciuilitate ne dicā humanitate alienū est. Si tamē verū est hoc in tante p̄fectionis cōsuetudinibus inueniri: vt nec carnes apponātur hospitib⁹ / nec p̄pter eos aliquid ematur: cum et ipsa ieiunia p̄pter hospitē p̄fectio soluat / & in multis de rigore suo plurimū indulgeat charitati. Ethicus quoq̄ in eo fidelius et familiarius videt insistere virtuti q̄ statuit vt ea que in tus sunt hospitib⁹ hylari modestia apponātur: q̄q̄ domi nō est et habet vicinus emat. Crediderim satius esse & p̄fectius vt se ipsam paululū virtus soluat: modesteq̄ desipiat. Nā & in loco desipere: vt ait ethicus interdū dulce est / & tā virtuti cōsentaneum q̄ humanitati. Augustin⁹ quoq̄ & Hieronym⁹ ad hāc rem p̄tinētia multa p̄ponūt. Sed & beat⁹ Gregori⁹. electionē cuiusdam q̄si auari reprobat: eo q̄ audierat ip̄m ad charitatē domui sue exercēdā neminē inuitasse. Nec tñ crediderim q̄ tātus pat̄ luxuriosum p̄uiciū vellet instrui inuitatis. Quis ergo ambigit auariciā frugaliter posse declinari? Aut quis audebit abrahamā loth thobiā & iob: auaritiē nota respergere? Beati Iob descriptionē audisti: nunc si vis audi quō Marcus celius describit anthoniū. Ingrediētes (inquit) ip̄m offendūt temulēto sopore p̄fligatū: totis p̄cordiis stertentē: ructuosos spūs geminare: p̄clarasq̄ cōtubernales ab oībus spōdis transuersas incubare / & reliquas circūiacere passim: que tñ exanimate terrore ab hostiū aduentu percepto excitare anthoniū conabātur: nomen inclamabāt: frustra ceruicib⁹ tollebat: blādius alie ad aurē / alie vehemēs

De regula bñ
bñdicti erga
hospitalitatē.
De cōsuetudinē
nec cystericiēsiū
hospitalitate.

Augustinus:
Hieronymus:
Gregorius.

Mō turpitu⁹
dinē anthoniū
et vide. j. ca. p̄
ximo. post p̄n.

Polícraticí de Curialíũ nugís.

tius inuocabant: nōnulle etiam feriebant. Quarū cū oim vocē tactūq; cognosceret pxime cuiusq; collū amplexu petebat: neq; dormire excitatus: neq; vigilare ebrius poterat: sed semisōno sopore inter manus centurionū concubinarūq; iactabatur. Hec q; dem aut vera fuerunt: aut veri similia. Nihil enī his neq; credibilius fingi neq; vehemētius exprobrari: neq; manifestius ostēdi potuit. In summa ergo aut virtuti isistendū est: aut de gloria desperandum. Gloria siquidem aliunde non prouenit.

¶ Q; nihil ad gliaz fructuosi⁹ est laude & fauore bonorū & maxime scriptorū & q; turpiū familiaritas nō tā prodest quā obest: & q; vno bñficio vel dicto glia ppagatur. Cap. XIII.

Nterest sane inter cupiditatem glorie humane & cupiditatis ardorē. Nā licet pcliues sint vt qui humana glia nimíū delectant: etiā dñari ardentē affectēt: tñ qui verā licet hūanarū laudū gliam concupiscūt: dant opam bene iudicantibus nō displicere. Refert enī plurimū: q; cui/ & vnde placeat: nec est ab eo laudari gloriosū: cuius familiaritas ignominiam redolet: laus vnus studiosi multis profecit: & suffecit ad gloriā & multorū sepe cōmendatio infamiā peperit. In rethoricis locus est celebris a conuictu morūq; similitudine: indicat & ab ea amicitie & cōmendationis manare originē sepe proditum est. Nolo (inquit) sapiens ab his laudari: quorū laus vituperium ē: nec ab his culpari vereor: quorū criminatio laus est. Cū ergo hystriones mimi: parasiti & hmōi ineptie hominū nihil/iudice vita/laudabiliū pbent: nōne perspicie desipientie est illorū/vt quis fulgeat: aucupari fauorem: qui sordibus obfiti sunt/& quorū gratia nisi per turpia acquiri nō potest: huiusmōi mōstris hominum amplissimum patrimonium pompeii & fere totius orbis opes cōtulit marcus anthoni⁹ & tñ eorū pconiis nō clarescit: sed eo sordidior occurrit posteritati. Si vnus sapiētis/si scriptoris egregii grām meruisset/aliquid celebre illi⁹ manasset ad posteros. Virgilius/marcelli citra magna virtutū merita ppetrauit gliam/& poetica licentia fidem penuertēs hystorie didonē licet pudicissima fuerit/hospitis quē ex ratione tēporum videre non potuit incesto amore/psuasit posteris fuisse corruptam. Nisus & eurialus nram nō attigissent etatem: nisi eos obliuioni diuina maronis carmina subduxissent. Implet adhuc pmissi fidem/& noīa eorū situ nō patit aboleri. Viuite felices si quid mea carmina possūt. Nulla dies vnq; memori vos eximet euo. Quid est ergo q; q; scurrarū viliūq; mancipiorū ignominie:

*Non curā dum
de laude bono
rū & despicien
dū cōmenda
tionē & vitupe
rationē viliū.*

*In .vj. eneiō.
circa fi.
Q; vido pene
am nō fuerit
corrupta.*

tanto sumptu cōducunt gratiam/honestis viris peritisq; & maxime scriptorib; placere non appetunt? Nunquid suas ineptias transmitti volunt ad posteros. Ignotus esset lucilius nisi eū epistole senece illustrarent/laudibus cesareis plus virgilius & varus lucanusq; adiecerunt q̄ immensū illud erariū quo urbē & orbem spoliavit. Nemo prudētiam itachi/aut pelide vires agnosceret/nisi eas homerus diuino publicasset ingenio. Vnde nil mihi videtur consulcius viro ad gloriam properanti: fidelium fauore scriptorum nihil stultius q̄ captare tigellium qui nec suaz potis est redimere famam. Sūt autem multa in moribus bona de quibus multi bene iudicant q̄uis ea multi non habeant: & quorariora eo preclariora sunt: per ea ergo nituntur quidam ad gloriam: ad imperium: ad dominationem. Quisquis autem sine cupiditate glorie (qua veretur homo bene iudicantibus displicere) dñari atq; imperare desiderat etiaz per aptissima scelera querit plerūq; obtinere quod diligit. Proinde qui gloriam cōcupiscit/aut vera via innititur: aut certe dolis & fallaciis cōtendit: volēs videri bonus esse quod non est: & ideo virtutes habēti/magna virtus est contēnere gloriam: quia contemptus eius in conspectu dei est/iudicio autem non aperitur humano In laudatorib; autem suis q̄uis paruipendat q̄ eum laudant: non tamen perui pendit q̄ eum amant: nec eos vult fallere laudātes: ne decipiat diligentes. Ideoq; instat ardentē: vt potius ille laudetur a q̄ habet homo quicquid in eo iure laudatur. Qui autem glorie contemptor/dominationis est audius/bestias superat: siue crudelitatis vitiis: siue luxurie. Tales quidem teste magno patre Augustino romani fuerunt. Nam cum eorum vitia percurruntur/gens nulla deterior/cum virtutes: nulla potior iuenitur. Alias tamen gentes non crudeli dominio: sed mansueto subiugauerunt imperio: & q̄ moderatio acquisiuit: aut crudelitas aut luxuria pdidit/non enī existimationis amissa dñationis cupiditate caruerūt: sed huius vitii summitatem: & quandam quasi arcem nero cesar primus obtinuit. Cuius tanta fuit luxuries vt nil putaretur ab eo virile metuendum: tanta crudelitas / vt nil molle habere crederetur: si esset ignotus. Nemo eo gulosior: nemo cautorum & hystriionum similiūq; magis gaudebat confortio/nemo luxuriosior. Siquidem vt se vendicaret a cultu & liberalitatis imagine/nullam vestem bis iduit. Quis tamen adeo perditus est: Vt ipsum laudet? Demosthenes anteq̄ virtus eius eloquii innotuisset / Cultus operosioris dicitur appetisse

De eple senece notū fecerit lucilium.

De homer; sapientia vixis et vires achillis ppetuauit.

Id est excessum vitiorū & virtutū in romanis

Heronis vitia

Polícraticí de Curialiū nugis.

Iustitie p̄m̄e
dationes.

Job. xxxvi.

Non pulchra
verba solonis
de sine cōside
rando.

nitorem: sciens quia purpura caudicum vendit. At post q̄no-
ticiam & famā assecutus est eloquentie: toga contentus est: di-
cens se velle sibi a se/potius q̄ a nitore vestiū: aut cultu exquisito
gloriā constare. Omnis aristippū deicit color & status & res.
Quolibet indutus celeberrima per loca vadit. Quē enī p̄prius
attollit honos/vilitas aliena non deprimit. Emendicatum lau-
dis videtur esse suffragiū: quod ab extrinsecis pendet. Profecto
vnius egregie virtutis titulo quisq; clarescit: q̄ splendidissimo lu-
xurie indumēto & omni lenocinio vanitatis. Cū ergo virt⁹ oīs
a se polleat: iusticia clarius enitescit: huius rei/ themistodes tes-
timonio est & exēplo. Qui cū saluberrimo consilio atheniēses
in classem migrare coegisset: xerseque rege & copiis eius grecia
pulsis/ruinas patrie in statū pristinū reformaret & opes: clade-
stinis molicionibus ad p̄ncipatū grecie capescendū nutriet/di-
xit in cōcione se habere rem deliberatione sua prouisam/que si
fortiretur effectum nihil maius aut potētius pp̄lo atheniensi fu-
turū asseruit sed eam vulgari nō oportere/postulans aliquē da-
ri cui tacite exponeretur. Ei ergo datus est aristides: vel vt aliis
placet aristotiles & si supputata tēporis ratio iudicet themisto-
dem & aristotilem coeuos non fuisse. Is autē postq̄ cognouit eū
velle incendere classem lacedemoniorū que subducta erat apud
gitteum: vt ea consumpta dominatio maris ip̄is cederet: p̄ces-
sit ad ciues & retulit themistodē: vt vile cōsiliū ita minime iu-
stum animo voluere. E vestigio vniuersa cōcio clamat id q̄ iu-
stum non est minime expedire: eumq; iussit desistere ab icepto.
Sic ergo edicto ciuium antelata est iustitia prudentie: immo &
non esse prudentiam: sed potius calliditatem: cui iustitia aduer-
satur. Zaleucus vrbe lodēsiū a se saluberrimis atq; utilissimis
legibus munita: cum filius eius adulterii crimine damnatus
fm̄ ius ab eo constitutum/vtroq; oculo priuari debuerit: ac tota
ciuitas/in honorem patris/necessitatem pene adolescentulo vt
remitteret: aliquādiu repugnavit. Ad vltimum populi precib⁹
euctus prius suo eruto: deinde filii oculo/vsum videndi vtriq;
reliquit. Ita supplicii modū debitū legi reddidit equitatē ammi-
rabili temperamēto/ se inter misericordē patrē & iustū legis la-
torem p̄titus. Nonne memoria taliū fidelius inheret mentib⁹
auditorū q̄ si nebulonū aluissent exercitū aut mutatoria vestiū/
impite multitudinis aspectib⁹ ingessissent? Age quid solonis
prudētia meruit: felicitatis (inquit) iudex/dies vltim⁹ est/ & ap-
pellationis honorem sapienti confirmat rogus: si quidē rerū ini-

tia debetur fortune philosophia solus consecrat finis. Idem. Ni-
 hil homini metuendum: nisi ne philosophiam finis excludat. Vnde cum
 ex amicis quendam grauiter merentem videret: perduxit in ar-
 cem: hortatusque est vt per omnes subiectionum edificiorum partes oculos
 circumferret. Deinde cogita nunc tecum (inquit) quae multi luctus sub
 his tectis & olim fuerint & modo versentur & in sequentibus se-
 culis sint futuri: & mitte mortaliu incommoda tanquam propria de-
 flere. Quia si recte intendas verbes nihil aliud sunt quam humanaru
 cladium miseranda conseptra. Rex etiam ille subtilis iudicii/ que
 ferunt auctore valerio traditum sibi dyadema priusquam capiti impo-
 neret recentem pannum diu considerasse atque dixisse o nobile ma-
 gis quam felicem pannum/ quem si quis penitus cognoscat: quam multum sol-
 licitudinibus & periculis & miseriis sit refertus: ne humi quidem
 iacentem tollat: Aristophanes quoque non oportere (inquit) in vr-
 be nutrire leonem. Sin autem alitus sit obsequi ei conueniri. Monet
 enim vt precipue nobilitatis/ & concitati ingenii iuuenes refrenentur:
 nimio vero favore ac profusa indulgentia parti: quo minus potestatem
 obtineant ne impediuntur quidem/ quod stultum & inutile sit:
 eas obtrectare vires quas ipse foueris. Aristoteles quoque calistene-
 nem auditorem suum ad alexandrum mittens hortatus est: vt cum
 eo nunquam aut iocundissime loqueretur: quo scilicet apud regias au-
 res: vel silentio tutior vel sermone esset acceptior. At ille dum
 alexandrum perficca salutatione exultantem obiurgat: & mores
 eius studet componere/ vita priuatus est. Idem aristotiles de se-
 metipso in neutra parte loquendum esse dicebat: quam laudare se-
 vani & vituperare stulti est. Agegilauus cum aduersus republicam
 lacedemoniorum ortam seditionem de nocte conperisset/ leges
 ligurgi continue abrogauit: que de indenatis supplicium sumi ve-
 tabant. Comphensis autem & interfectis fontibus e vestigio easdem
 restituit simul vtrumque: prudens ne salutaris animaduersio: vel in-
 iusta esset: vel iuste impediretur. Hannibal nauali prelio victus/
 timens amisse: classis penas dare: offensam auertit astutia: nam
 ex illa infelici pugna priusquam nuncius mali domum venerit: vnum
 ex amicis misit carthaginem qui curiam ingressus quesiuisset sta-
 tim an cum romanorum copiis que superuenerunt/ oporteret di-
 micari. Senatu vero acclamante oportet/ dimicauit (inquit) nuncius
 & superatus est/ non relinquens eis liberum vt damnarent
 factum/ quod ipsi iudicauerant faciendum. Gorgias leocius/ yso-
 cratis/ & complurium magni ingenii virorum/ preceptor: ea in-
 nocentia vixit: vt centesimo & septimo anno interrogatus qua

Pulchra me-
 ritis solatio-
 nis Solone.

Pulchra re-
 gi diademati
 consideratio.

De iuuenibus
 nobilibus non
 alendis in ciui-
 tate.

Nota consilium aris-
 totelis cum
 vniuersis nunc/ aut
 iocundissime lo-
 quendum esse.

Nota consilium
 aristotelis ne-
 minem se lauda-
 re vel vitupe-
 rare debere.

Hannibalis pe-
 nullo quam nauali
 prelio succubue-
 rit.

Polícratici de Curialiū nugis.

se tam diu vellet invita manere: quia nihil (inquit) habeo quod senectutem meā accuset. Hoc credo accidisse ex gratia: & multa peritia litterarū / quibus etate sua prestabat adeo vt prim⁹ in conuentu poscere ausus sit / qua de re / quisq; audire vellet. Vnde & ei in templo delphici appollinis vniuersa grecia statuum ex solido auro posuit: cum ceterorum ad id tempus auratas collocasset. Occurrunt multa huiusmodi que laudis vere poterunt prestare materiam: si quis antiquorum nasfredicta: vel facta strategeminata & strategemata quoq; recenseat. Ceterum q̄ strategematum sepe mentio facta est / & res nominis nō vsq; cunctis innotuit: valerius maximus strategeminata sic diffinit vt dicat: quia est pars calliditatis egregia & ab omni reprehensione procul remota: cuius opera / quia appellatione vix apte exprimi possunt / greca pronuntiatione strategemata appellantur. Proprie tamen strategemata sunt: que ad rem pertinent militarem: nam & ab eo dicuntur stratilates. Que vero contra proprie appellationis notam / ad res alias pertinent. Iulio frontino teste strategemata appellatur. Distat enim strategematum a strategemate / quomodo genus differt a specie. Reddit iterum publius clodius: vt ipsius pauca subiiciam: quorū vel minimum dixisse maius est: & fructuosius ad gloriam / q̄ fecisse qd faciunt / qui seipos euiscerant ob inanem laudis amorē. At ergo. Beneficiū accepit dando / qui digno dedit. Feras / nō culpes: quod imitari nō potes. Cui plus licet q̄ par est / plus vult q̄ licet. Comes facundus in via pro vehiculo est. Frugalitas est misia rumoris boni. Heredis fletus: sub persona risus est. Furor fit sepius lata patientia. Improbe neptunū accusat: qui iterū naufragiū fecit. Nimum altricando veritas amittitur. Pars beneficii est quod petitur si cito neges. Ita amicū habeas vt posse inimicum fieri putes. Veterē ferendo iniuriam inuitas nouā. Nunq̄ periculū sine periculo vincis. Neesse est vt multos timeat: que multi timent. Postremo vel tenui virtutis iudicio siue in verbo siue in opere fama protenditur / & virtute relicta q̄tuslibet sumptus non tam gloriam q̄ ignominiam parit.

CHonestatem aut solam aut pre ceteris expectandam: & in ea tota liberalitati locum esse principium / & econtra auariciam glorie plurimum aduersari.

Capitulum. XV.

*Itō pulchra
verba. Id. clo
dij de quo fa
cit mentionē se
neca epla. viij
prope h.*

Sicut autē gloria q̄ est vt ciceroni placuit / frequēs fama cum laude: a radice virtutis oritur & ipsius lumine dūtaxat illustrat / ita ignominia: cōfusio: & si quid aliud de decet a vitio trahit originē & p̄fectū. Siue enim aut sola honestas bonū sit: vt stoicis quibusdā placet: siue p̄cipuū & pre ceteris expetendū / sicut asserunt paripathetici. Hoc vsq; q̄q; indubiū est: quia nihil expetendor; aduersatur honesto: laudantur cetera & non insipienter optant: vt bona valitudo: clar⁹ sanguis: rerum copia: sed nihil horū turpem: aut inhonestū hoīez / facit esse laudabilem. Siquidem de valitudine bona vires: de viribus temeritas: de temeritate violentia: de violentia stimulus vltiōis / quasi odii & bellorū fax accensa inflammat: sequiturq; iustitię contemptus: legum preuaricatio: & concussio inquieta publici status. Clarus sanguis elationē parit: potentiā affectat: conculcat inferiores: pares contēnit: superiores habere dedignat: loquit grandia: totus tumet: alto magnor; sanguine / tanq; fecerit ip̄e aliquid / p̄pter qd̄ nobilis esse debeat sui immemor: eorū que retro esse vidētur obliuiscitur / & se in āteriora sine cultu virtutis ridiculis trasonis imitator extendit (inquit) ethicus: malo p̄ tibi sit terfites / dūmō tu sis / Eacide filis: vulcanaq; arma capescas. Qz te terfite simile p̄ducatur achilles. Nolo tñ vt in iniuriā suā dictū noster symonides opines. Attauis quidē edit⁹ regib⁹ & capitolinis gñosior: & marcellis & oib⁹ ad podiū spectātibus & quasi a puriorib⁹ & feliciorib⁹ ouis exclus⁹ eruperit: germāis & vterinis: vt ei attestant lōge nobilior est. Credideri facile qd̄ qd̄ sincerū & defecatiōis nature in massa gñis eius ab iitio extitit: in ip̄m vt quasi gētis sue stella p̄fulgeat cōfluxisse. Qd̄ nō fetulenti⁹ & obscuri⁹ resedisse in germanis / & vterinis: letāē tñ sic in claritate illi⁹: sic i p̄pā abiectiōe / ne nobilitate gñis cū res exegerit ex causa cognationis phibeant: cū finitimis m̄rimo nio copulari. Cesserūt ergo simoide / reges & p̄sides / p̄ncipes tribunos: cēturiones & p̄mos puinciar;: sua mediocritate cōtenti: nituntur virtute sua / nihil in officiis legitimis vile ducunt: aut ignominiosum & culine si res exegerit nō dedignant h̄e memoria: aut peritiā exercē: recolūt: q̄a aialia muta non gñosa putat quis nisi fortia. Nepe volucrē: sic laudam⁹ equū facili cui plīma palma. Feruet & exltat rauco victoria circo. Sz venale pec⁹ corinthe posteritas & hirpini si rara iugo victoria sedit dños precis mutare iubent. Exiguus / tritoq; trahunt epyredi a collo. Siquidem nobilitas sola est atq; vnica virtus: ergo generositas &

De bona valitudine / r̄ p̄ eā

De claro sanguine / et p̄ eū.

Iuuenalis in li. viij. saty.

Symonides.

Oia ista sunt carmina iuuenalis in p̄dic. satyra.

Polīcraticī de Curialīū nūgīs.

clari sanguinis lumen: & si ea magnum quid esse per se symoni
des gloriatur/nihil aliud sunt q̄ morum manifestatio: gloriosa
quidem si boni fuerint/ignominiosa si mali. Hoc tamen vnum
meo iudicio quicquid ille sentiat bonū habet generositas: q̄ ne-
cessitatem indicit probitatis. At rerū copia nunc auaritiā accē-
dit/nunc in exitiū & exterminiū sui/luxuriam instruit: hui⁹ in-
geniosa gula est: hec ad predaz strepitūq; lucri suffragia h̄tit: vt
fit venalis popul⁹ venalis curia patrū. Hec vires soluit & vtrūq;
sexum frangit in venerem: legis & nature impio reluctat. Hāc
abrogat: extinguit & sepelit. Hanc infaturat/eneruat & subuer-
tit: lex ergo ip̄i non est & ei natura fere ociosa & ebria est. Que-
rit se natura nec inuenit. Oībus ergo scorta placēt/fractiq; ener-
ui corpore gressus: & laxi crines & tot noua noīa vestis. Queq;
virum querit. Sed vtinā in hac dñatione luxurie inueniant viri
vel mulieribus similes: nature tñ aut legi optempantibus. Ex
his patet quia nec valitudinis: nec generositatis: nec copie: laus
prima est: sed h̄tutis cuius hec instrumenta sunt: & ideo appetē-
da. Siquidē non decet naturam: que virtutem aut solā aut fecit
pre ceteris expetendā: ei non expetenda fecisse instrumenta. In
eoq; rectius vidētur sentire paripathetici/q̄ cum virtutē suis fa-
teantur ad exercitiū agendorum egere instrumentis/īp̄a quōq;
instrumenta & si ppter aliud fatentur expetenda. Stoicis tamē
placet sibi h̄tutem sufficere ad beatitudinem: nec ego eos erro-
ris arguo: sed expeditiorem dico p instrumenta h̄tutē. Ceterum
vt alās dixisse memini cū oīs virtus gratiosa sit: liberalitas gra-
tissima est: eo q̄ plurimis pdest & certe vbi facultas deest: effū-
dit viscera. i. pprium largitur affectū. Alioq; nō iuxta aposto-
lum in eo charitas manet/qui pulsante necessitate pximi men-
tis viscera claudit. Contra ingratiſſimum est & odioſſimum
vitium q̄ nec effectu prodest aliis/nec affectu. Hec est auaritia
latentium indagatrix/lucrorū/manifeste prede auidiſſima vor-
rago / neq; habendi fructu felix: & cupiditate querendi misera
rīma. Quid non mortalium pectora cogit auri sacra fames: he-
riphile/viri vitam/auro distraxit: suam philippo vendidit gre-
cia libertatem. Et in ipsam Valerius maximus his exemplis
inuehitur. Cum ad modum locupleti. l. munitio basilio/falsum
testamentum quidam in grecia subiecisset/eiusdemq; confir-
mandi gratia potentissimos ciuitatis nostre viros Marcum
crassum/& Quintum Hortensium: quibus munitius ignotus
fuerat/ tabulis heredis inseruisset: quāq; euidentis fraus erat

De rerū copia

i. Ioan. iij.

De auaritia.

Virgil. li. iij.
eneyd.

tamē vterq; pecunie cupidus facinoris alieni munus non repu-
 diauit: Quā tñ culpā q̄ leniter retuli: lumina curie: ornāmēta fo-
 ri qd̄ scelus vindicare debuerant in honesti lucri captura inuita-
 ti auctoritatibus suis texerunt. Verū aliquāto maiores vires in
 quinto cassio exhibuit: qui ī hyspaniā sylliū & albinū purinū oc-
 cidendi sui gratia/cum pugionibus deprehensos/quinquages
 sextertiū ab illo: ab hoc sexages pactus dimisit. An ne dubites
 si alterū tantū daretur/iugulum quoq; suuz equo animo illis fir-
 isse prebiturū? Ceterum auaritia ante oēs vitii septimulii pre-
 cordia possedit: qui cum gay gracci familiaris fuisset: caput eius
 abscindere & per urbem pilo fixum ferre sustinuit: quia apimī?
 consul auro ipsi repensurū edixerat. Sunt qui tradāt liquato plū-
 bo eū cauata partem capitis quo ponderosius esset expleffe: fue-
 rit ille scditiosus: bono perit exemplo: cliētis tñ scelestā fames
 in has vsq; iacētis iniurias/efurire non debuit. Odiis merita se-
 ptimulii auaritia: ptholomei aut̄ regis cyproꝝ psequēda risu:
 nā cum anxius sordibus magnas opes corripuisset: ppterq; eas
 periturū se videret: & ideo omni pecunia iposita nauibus in al-
 tum pcessisset vt classe pforata suo arbitrio perirēt/& hostes p-
 da carerent: non sustinuit mergere aurū & argentum: sed futur-
 rum necis sue premiū domū reuexit. Proculdubio hic non pos-
 sedit diuitias: sed a diuitiis possessus est. Titulo rex insule/aio
 pecunie miserabile mancipiū. Hec valerius. Sed possunt etiam
 nequiora auaritie inueniri exēpla. Siquidē pphete oculos/cupi-
 ditas excecauit/& pecunia corrupt? Apostolus dñm innocentē
 crucifigēdum tradidit manibus impiorū: potest quidē deturpa-
 ri verbis: sed nō satis: quia deformior est & turpior: q̄ vt ore hu-
 mano possit exponi. Ideoq; & est auaritia studiosi? declināda:
 quia tenacius inheret ab imagine vtilitatis/& pnciosius nocet
 ab exterminio charitatis. Inde est q̄ ridiculam & miserādaꝝ cū
 senibus cōtraxit familiaritatē: vt quominus egēt auidius cōcu-
 piscant/& quo reb? sunt citius charituri: eas ptius ministrēt vti-
 litati. Nam & manus in iuuetute porrecta ad dandū: in senectur-
 te cōtrahitur. & q̄ in iuuetute contracta est: aut nunq̄ aut raro in
 senibus dilatatur. Cum v̄o eis beneficio nature/libertas vicina
 immineat/ seip̄os vano timore miserrime subiiciunt seruituti.
 Siquidē dyogenes ait. Indigentia nature fortunam non timet.
 Beatus quoq; Hieronymus. Grandis (inquit) exultatio est ani-
 me/cum paruo contētus fueris: mundum habere sub pedib?/&
 omnē eius potentiam: epulas libidinosas & ea ppter que diui-

De septimulii
 lior gayo grac-
 co.

De ptholo-
 meo rege cypri

Senū auari-
 tia.

Diogenis di-
 ctum.
 Hieronymi
 dictum.

Polícratici de Curialiū nugis.

Xenophontis
dictum.

Diaspenis
dictum.

Macrobii di-
ctum.

tie comparant / vilibus mutare cibus & grossiori tunica cōpensare. Hec quidē laudabilia sunt: si non fiant ad famā: sed ad conscientiam que oīa equanimitē portat. Vt enim ait xenophon. Conscientia iusti sit maledicta contēnere: vsus ergo rerū laudabilis aut culpabilis est / rerū dūtaxat differentia. Vnde diaspenis. Pecunia profuso decus / auaro supplicium est. Fugienda sunt (inquit macrobius) omnibus modis / & abscindenda igne & ferro: totoq; artificio separanda / languor a corpore / impitia ab animo: luxuria a ventre: a ciuitate seditio: a domo discordia: & in commune a cunctis rebus intemperantia.

¶ De quattuor fluminibus que de fonte libidinis oriuntur epycareis: faciuntq; diluuium quo fere mūdus mergatur: & de aqs contrariis: & de vestibus elau.

Capitulum. XVI.

Quidem hec vniuersa concurrunt vt ostēdatur quietum statū in rebus publicis aut priuatis nisi a fōte sapientie quicqd sentiat epycarrus prouenire non posse. Hanc enim esse ortum deliciarū vberriamū superius dictum est: de quo quattuor virtutum flumina oriuntur. E diuerso & epycareorū ortus fontem suū habet libidinem qui & ipse partit in quattuor flumina que irrigant vniuersam hanc vallē lachrymarū & miserie: in quā eiectus est exul: qui quod libuit q̄ quod licit facere p̄legit. Et quidē quasi vnus riuus est amor habendi quo ad sufficientiam rerū copia queritur: in quo auaritia laborat / preter licitū possidere v̄ scire. Alter vero luxurie lenocinia diffundit: & defluit in varias voluptates / dū ad tranquillitatis & letitie gaudia tendens aspirat. Tertius vires colligit / q̄bus tūc nature libertatē / & cuiusuis molestie ppulsare possit iniurias / & cū viribus habundauerit: p̄silit in odibilem tyrānidis venā. Quartus ab appetitu celebritatis & reuerentie: dum eminentiam querit: fallaciter intumescit. Hec sunt quattuor flumina que infundūt & circūeunt orbē / & de fonte p̄erse voluntatis scaturiunt: qui sedem habēt in imo & originē contrahūt a luto vanitatis. Cū autem excreuerint: diuersos ex se pariūt riuos & quasi intumescitibus aquis diluui mundum obrunt: animantia p̄imūt: & sic oīa delent: vt terra videri possit in solitudinem redigenda: nisi quia paucas id est octo animas resurrectionis sc̄z filios domus dñi archa conseruat. Hi sunt utiq; quos ex omni carne dñs p̄celegit. Verūtamen qui sunt in diluui aquarum multarum ad eum non approximabūt. Et quidē amor cō-

Quattuor flumina libidinis. de qb̄. s̄. eo. Auaritia. Luxuria. Tyrannidis. Cupiditas dominandi.

ps. xxxi.

modi de quo predictum est: has quasi mare altum fundit aquas & inualefcente malicia velut cataract(celi apertis/ varias pluit dominus in augmentum diluuii delinquendi occasiones: pmit tens vt subtracta gratia qui in sordibus est sordescat amplius. & quem proprio committit arbitrio quasi vlciscens ferit. Non q̄ appetitū cōmodi si temporatus sit/dicam esse culpabilez: aut copiam rerum sufficientē: aut letitiam mentis: aut naturalē libertatis amorem: aut eminendi meritū ducam in crimine: sed nihil istorum qđ pollicetur affert/ eo quidem modo quo querē cōtrariū potius operatur effectum. Hec autem omnia bona sūt si eis docente gratia recte filius aduersus carnē luctans & sāgu nem: & a patre gaudii & exultationis benedicendus vtatur: & eisdē quasi florido frugifero & iocundo induitur indumento. Si vero sanguineus frater carnalisq; contēnēs matris gratie familiaritatem: hec oīa morū indumēta vsurpet: nec fragrāt: nec des cent: nec pascendo reficiunt. Et hoc est forte q̄ vestes esau placuisse scribuntur in iacob & eis ante non vsus: aut odorem suauita tis dedisse patri non scribitur esau: nā dum bonis abutitur sensi bus integris/gratus esse non potest. Ergo vana bonorū species nec satiat: nec letificat: nec liberat: nec exaltat. Porro aduersus luxuriā/auaritiā/& xenodochiā: quedā supius dicta sūt. Viriū affectatio quodāmodo hactenus mansit intacta. Que & si liber tat & celsitudinis videatur afferre suffragiū/a veritate vtriusq; perniciosius abducit errantem. Hec est enī que perniciosissimā inducit pestem/& tyrannidis procurans ortum: compagem ge tis & pacis qua nihil salubrius est: molitur extinguere. Siquidē hec flumina charitatem extinguūt his quibus vita negatur. In his tantalus laborat in fabulis citra satietatem/& sermo ppheticus degentium in his aquis increpat sitim. Sitiētes igitur ad aquas inuitat oppositas: que a spiritū profluunt absq; commuta tione gratis accepturus a gratia vinum & lac. Quare (iquit) ap penditis argentum non in panibus: & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me & comedite bonū: & delecta bitur in crassitudine anima vestra: non vtiq; in illa in qua delectationem non habet anima/sed caro. In illa ī qua recalcitrauit dilectus: incrassatus: impinguatus: dilatatus: sed in qua benedi citur filius: vt in rore superuenientis gratie: & pinguedine liberi arbitrii/ voluntatem dei prudenter intelligat: potenter impleat: toleret patienter. ¶ He itaq; impinguentes & dulces aque sunt: & que alias omnes temperant / quia his saluginem

s. lib. vij. c. xv.

Apocal. vlti.

De vestibus
esau.De tantalo:
Esaie. iij.

Ibidem.

Polícraticí de Curialíũ nugis.

earum absorbuít lignum crucis & dulcorauit eas / & sapientie celestis infusio easdem in salutē animarũ & satietatē fecit esse potabiles. He quoq; liberat et totius tyrannidis incursum ípediunt / aut premunt / aut puniunt. Nō ergo vane iures: sed veritas liberat in equitate p̄sistens / & licet vanitas p̄mittat liberationē: vere liberi nequaq; sunt nisi quos filius liberauerit. Tu nature gratie & glorie distingue libertatē & inuenies nullā earũ de vanitate cōtingere: nec tibi cōditio magis seruilis occurret q̄ tyrāni. Si enī ubi sp̄s dñi ibi libertas: miserima p̄fecto seruitute deprimitur quē spiritus nequā exagitat.

ij. Corin. iij.

In quo tyrannus a principe differat: & de tyrannide sacerdotum: & in quo pastor: fur & mercenarius ab inuicem differunt.

Capitulum. XVII.

In quo princeps differat a tyranno dū reuolueret auctore plutarcho institutio traiani superi⁹ dictū est: & que principis sint officia / aut reipublice mēbra diligēter expositū. Vnde facili⁹ & p̄uiciorib⁹ poterunt innotescere q̄ e regione dicēda sunt de tyrāno. Est ergo tyrannus vt eū philosophi depinxerūt qui violēta dominatiōe populũ premit: sicut qui legib⁹ regit princeps est. Porro lex donū dei est / equitatis forma / norma iustitie / diuine volūtatis imago: salutē custodia / vnio & cōsolidatio populorũ / regula officiorũ / exclusio & exterminatio vitiorũ: violentie & totius iniurie pena. Hec autē aut violētia / aut dolo impugnat: & quasi aut leonis ímanitate vastatur / aut draconis supplātaf insidiis. Quocūq; autē modo id fiat planũ est gratiā oppugnari / & deũ quodāmodo puocari ad p̄lium. Princeps pugnat p̄ legib⁹ & populi libertate: tyrannus nil actũ putat nisi leges euacuet & populũ deuocet in seruitutē. Imago quedā diuinitatis est princeps: & tyrann⁹ est aduersarie fortitudinis / & luciferiane prauitatis effigies. Si quidē illũ imitatur qui affectauit sedē ponere ad aquilonē / & similis esse altissimo: bonitate tñ deducta. Si enī bonitati studeret esse conformis nequaq; potētie aut sapientie gloriā preripere moliref: remunerādi tñ auctoritate aspirauit fortasse coequari. Imago diuinitatis princeps / amādus / venerādus est / & colēdus: tyrānus prauitatis imago / plerūq; etiā occidēdus. Origo tyranni iniquitas est: & de radice toxicata mala & pestifera germinat & pululat arbor / securi qualibet succidēda. Nisi enī iniquitas & iniustitia charitatis exterminatrix tyrannidē pcuasset: pax secura & quies p̄petua in eum populos possedisset: nemoq; cogita-

ſ. lib. v. r. seqn.
per totum.
Sed et hec p̄
misit. ſ. li. iij.
ca. j.
Tyranni diffi
nitio.
Legis descri
ptio.

Esaie. xiiij.

ret de finibus pducendis. Essent etiam sicut magnus pater augustinus testis est: ita regna quieta & amica pace gaudentia: sicut in composita ciuitate: diuerse familie: aut in eadē familia: diuerse persone. Aut forte quod credibilius est omnino regna non essent que sicut ab antiquis licet hystoriis iniquitas per se aut presumpfit/ aut extorsit a domino. Et quidem non solum reges tyrannidem exercent. Priuatorum plurimi tyranni sunt: dum id virium quod habent in vetitum efferunt. Nec moueat/ quod reges/ tyrannis/ visus sum sociasse: quia licet rex dicatur a recto: quod principem decet: tamen appellatio eius ab usu cadit etiam in tyrannum. Inde est illud. Quo potuit populus quem perducere liber Ascendi: supraque nihil nisi regna reliqui. Et illud. Spes mihi pacis erit dexteram tetigisse tyranni. Et si officium/ contra officium & recte viuendi regulam dici licet/ sententia vnus/ omnium operit officia: immo vitia tyrannorum Photinus is est: a quo & ipsi possunt non imerito appellari photiniani: primus in monstris pellee domus id est inter alia portenta egypti: immundicia & crudelitate insignis: qui pompeium leto damnari ausus: aut potius mores tyrannorum sueta presumptione exprimens ait. Ius & fas multos faciunt ptholomee nocentes. Dat penas laudata fides cum sustinet (inquit) Quos fortuna premit: fatis accede deisque. Et cole felices/ miseris fuge: sidera terra: Ut distat ut flama mari: sic vtile recto. Sceptroni vis tota perit: si pedere iusta: Incipit/ euertitque arces/ respectus honesti: Libertas scelerum est que regna iussa tuesitur. Sublatumque modus gladii/ facere omnia seue. Non impune licet nisi cum fatis/ exeat aula. Qui vult esse pius/ virtus & summa postestas. Non coeunt: semper metuet quem seua pudebit. Ergo respectus honesti & iusti/ minimus est aut nullus in facie tyrannorum & siue ecclesiastici siue mundani sint: omnia posse volunt/ contententes: quid potentiam antecedit hanc & sequatur. Vtrisque tamen hoc persuaderi vellem: diuinum nondum expirasse iudicium: quo primigenis & semini eorum inflicta est/ quod quia noluerunt cum possent: inflicta est/ ne possint etiam iustitie obtempere/ cum voluit. Nam & prouerbio dici solet: quia qui non vult cum potest: non utique poterit cum volet. Huius verbi & magnus basilus auctor est. Rogatus enim a muliercula: ut pro ea principi intercederet: carta ei accipiens sic scripsit principi: paupercula hec accessit ad me dicens me posse apud te. Si ergo possum: onde. Et dedit mulieri carta. Que abiens dedit epistolam principi: legensque eam princeps rescripsit hec/ propter vos o pater sancte volui muliercule

A. r. s. u. s.

P. h. o. t. i. n. u. s.

A. e. r. s. u. s. l. u. c. a. n. i. i. n. v. i. j. l. i. b.

B. a. s. i. l. i. u. s.

D

Policratici de Curialiū nugis.

misereri: sed non potui pro eo q̄ tributis subiacet. Sanctus vero rescriptit ei siquidē volēs non potuisti bene / vtcūq; se res habet. Si autē potens noluisti: ducet te xps ad indigentiu chorū / vt quādo voles: non possis. Sed organo suo quo semp electis adest veritas: nequaq̄ defuit: Nam in breui princeps idē imperiali indignatione temptatus: ductus est inter captiuos vincit⁹: vel pena sua satisfaciēs iniuste oppressis. Oratione tamen basilii post sextum diem: de abductione liberatus est: descendente signo imperiali sicut vir sanctus optauerat. Itaq; & tyrāni nomine rex & econuerso interdū principis noīe tyrannus appellat iuxta illd. Principes tui infideles socii sum. Et alibi / principes sacerdotum consiliū fecerunt vt iesum dolo tenerēt & occiderēt / q̄ vtiq; iusto legis iudicio debuerat liberari. Nam & in sacerdotio inueniuntur q̄ plures id tota agentes ambitione / & oībus artibus ei⁹ / vt sub pretextu officii suā possint tyrannidē exercere. Habet enī & res publica impiorū caput & membra sua: & quasi ciuilib⁹ institutis / legitime reipublice nititur esse cōformis. Caput ergo eius tyrānus est imago dyaboli. Anima heretici: scismatici sacrilegi sacerdotes: & vt verbo plutarchi vtar / prefecti religionū impugnantēs legem dñi. Cor consiliarii impii quasi senat⁹ iniquitatis. Oculi: aures: lingua: manus inermis: iudices & legis: officiales iniusti. Manus armata: milites violenti: quos cicero latrones appellat. Pedes qui in ipsis humilioribus negociis preceptis domini & legitimis institutis aduersantur. Hec quidem oīa possunt a superioribus facillime comprehendī. Mihi vero nō debent indignari sacerdotes: si & in eis fatear inueniri posse tyrannos. Alioquin quorsum est illud ppheticū? Fili hominis propheta de pastoribus israel. Propheta & dices ad eos. Hec dicit dñs deus Ve pastoribus israel qui pascebant semetipos. Nōne greges pascunt a pastoribus? lac comedebatis: lanis opiebamini / & qd̄ crassū erat occidebatis: gregē autē meū nō pascebatis. Qd̄ infirmū fuit non consolidastis: & quod egrotū nō sanastis / quod fractum est non alligastis: quod abiectum / non reduxistis quod perierat nō requisistis: sed cum austeritate iperabatis eis & cū potētia: & disperse sunt oues mee eo q̄ non esset pastor & facte sunt in deuorationē oīm bestiarū agni: & disperse sūt. Quid sibi aliud adesse docet ezechielis hec iprecatio & increpatio / nisi pastorib⁹ abesse q̄ adesse debuerāt: & adesse q̄ abesse oportuit? Propterea hec dicit dñs. Ecce ego ipse sup pastores & regrā gregē meū de manu eorū: & cessare eos faciā vt ultra nō pascāt gre-

Isaie. 1.
Matth. xxvj.

Ezech. xxxiii

gem meum: nec pascant amplius pastores semetipsos & libera-
 bo gregem meū de ore eorum: & non erit vltra eis in escā. Non
 ne tyrannidem sacerdoti videtur exprimere manifestam: & vi-
 tam illorum depingere qui in omnibus que sua sunt querūt: &
 que iesu christi sunt post tergum faciunt? Si quidem non meū/
 sed alienum est: & profecto intemerate veritatis oraculum: quo
 apud familiarem altissimi inter pastorē: mercennariū / & furē /
 differētia manifesta prescribitur. Bonus enim pastor animam
 suam ponit pro ouibus suis. Cuius si queris officium: apud iam
 dictum prophetam inuenies. Ecce ego ipse requiram oues me-
 as: & visitabo eas sicut pastor visitat gregem suum in die quan-
 do fuerit in medio ouium suarum dissipatarū. Educam eas de
 nube & congregabo de caligine: inducam eas in terrā suam: &
 pascam eas in montibus israel / in riuis & in cunctis sedibus ter-
 re: in pascuis vberimis: in montibus excelsis erunt pascua earū
 requiescent in herbis virentibus: & in pascuis pinguibus pasce-
 tur super montes israel pascam eas: & accubare faciā: quod pie-
 rat requiram: quod abiectum erat reducam / quod confractū fue-
 rat alligabo: & quod infirmum erat consolidabo: & quod pigre
 & forte custodiam. Hec est enim diligentia qua gregib⁹ debent
 inuigilare pastores. Quod autem subiūgit: & pasca illas in iudi-
 cio & iustitia: ei utiq; respondet quod p̄misit: s; cum austeritate
 imperabatis eis: & cū potentia. Scriptum est enim quia pond⁹
 & p̄odus / mēsurā & mensura: vtrūq; abhominabile est ap̄d deū.
 Apud hoīes tamen qui negociationē exercēt grandis videtur
 esse prudētie: sed tamen illicite: que calliditas & dolus est: si alio
 pondere vel mensura / sua distrahant & aliis comparent aliena.
 At in prelato ratio exigit equitatis: vt qd̄ aliis imponit onus /
 ipse preferat: & quod docere voluerit: opere studeat adimplere.
 Hoc est enim in iudicio & iustitia pascere: & non in austeritate
 & potentia imperare. Quod utiq; faciunt qui humeris homi-
 num alligant onera graua & importabilia: digito autē suo con-
 tingere recusant. Vnde sequitur. Et cum purissimam aquam bis-
 beretis: reliquam pedibus vestris turbabatis: & oues mee his q̄
 conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur: & que pedes ve-
 stri turbauerant hec bibebant. Propterea ecce ego ipse iudico in
 ter pec⁹ pingue & macilētum: p̄ eo p̄ lateribus & humer⁹ im-
 pinguebatis & cornibus vestris ventilabatis: omnia infirma pe-
 cora donec dispergerentur foras. Mercenarius autem oues qui
 dem vel specie pascit. Sed quia omnia facit ad precium / si lux

Joan. x.

Prouerb. xx.

Polícraticí de Curialíū nugís.

pum videat irruentem: dimittit oues & fugit: quia non pastor: sed mercennarius est: nec quidē omíū: sed lucri curam habet. Canis utiq; mutus latrare non valens: ut vel clamore & tumultu/ lupū absterreat venientem/ siquidē eum timet qui temporaliū diripit facultatē/ & eum non attendit qui animā cruciaturus est in gehēna. Cecus siquidē est ad grandia: & que nullius sūt phor
Ezechiel. xiiij. rescit. De his (inquit) Ve prophetis insipientibus qui sequuntur spm̄ suum & nihil vident quasi vulpes ī desertis prophete tui israel erunt/ non ascendistis ex aduerso: neq; opposuistis murum pro domo israel: ut staretis in prelio in die dñi. Nihil enī in eis libertatis est: ut mundi potestatibus obloquantur: nihil virtutis: ut veritatem in periculis tueantur. In omnibus lucrū: in nullis aut paucis querunt salutem animarum: dū in suis obtineāt: dū ad ambitionis aut auaritie succedat votū: eorū que cristi sūt iactura cōtēnitur. Fiat pax in diebus eorū/ sint fetose oues: boues crasse: prōptuaría plena cibis: & vasis onusta mensa/ in ammirationē intuentiū splendeat: varie & preciose suppellectilis opus? cultus abundet: honorētur & colantur a turbis: ditentur visitentur a subditis: in muneribus: sit deniq; liberū impune & sine nota facere quicquid libido dictauerit. Ad singula dicant: euge euge: ut iuxta increpationem propheticam/ luto absq; paleis limif se peccati indurati parietē videantur: qui precipiēte dño fuerat fodiendus ut rueret/ & abhominaciones pessime a domo domini disperirent. Hi sunt qui consuunt puluillos sub capite vniuerse etatis ceruicalia supponētes: ut capiant animas: & lac comedant: lanis operiantur omíū/ & quasi in sōnū negligētie vel audacie induxerunt. Fur autē conuincitur ab opibus suis: quia nō venit nisi ut firetur & occidat: & mactet & perdat. Inimicus utiq; pniciosus & apertus qui necrem pastoris habet nec speciem/ & nec ad lucrū pascit: sed suū lucrū reputat: etiā cū occidit. Pastori itaq; debetur amor: quia diligit/ mercenario patiētia: quia videtur amante imitari: furi x̄o nō debet ecclia nisi penā. Si sciret paterfamilias qua hora fur veniret: vigilaret utiq; & non fineret pfodi domū suā. Vocem pastoris audiūt oues & sequuntur: vocē mercennarii interdum audiunt: sed eum quia non vadit ad vitā sequi contēnūt: vocē furis aspernantur: horrent & fugiunt: quia in manu eius vidēt & in ore audiunt opa mortis. Siquidē non modo fur est & latro: sed lup⁹ rapax/ sequipeda leonis: q; rugiēs circuit querens quem deuoret. Quis ergo illū non repellat aut saltem fugiat: qui ad hoc ouile ingreditur ut mactet & occidat?

1. Petri. v.

Si quis (inquit) episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Sed nescio quo pacto res in cōtrariū versa est vt cum omēs fere desiderēt episcopari: cū qđ appetūt adepti fuerint: ocio marcēt/ aut qđ turpius est in vanitatis operib⁹ occupātur. Quāta curra tur ambitione/volui quidē superi⁹: sed vt res se habet plene nō potui explanare: et pfecto qđ inutiliter multi versentur in gradu optato/referre difficili⁹ potero. Vnū tamen scio quia nō ea auiditate currūt: vt p aliis aias ponant qui fortune munuscula/vel qđ rectius dixerim gratie dei tēporalia dona: in hūc tñ concessa vsūm vt pmereātur eterna: recusant in necessitate fratrib⁹ erogare. Hāc tñ esse pastoralis officii formā: premōstrauit tam exemplo qđ verbo pastorum princeps. Ergo tāto currētes ambitu mercēnarij pperāt aut fures fieri. Bene tñ agiē cū ouib⁹ que illius custodie demādātur: qđ eas vel ad preciū pascat. Nā & in ipsis mercēnariis/gradus & differētie sunt. Laxāt quidē oēs retia in captura: sed hii in capturā rerū & aiarū/illi res piscātur dum taxat cōtēpto periculo aiarū. Et sepe turbāt oia quo piscandi ad votū vberior succedat occasio. Miraberis variā supellectilē/& cresci (vt dicit⁹) facultates/apud eos qui pdicāt pauperē xp̄m: & quia suis nō cogūtur stipēdiis militare/ euāgelisānt vt comedāt et euāgelistarū stipēdiis abutūtur. Calicē quidē in quo ioseph augurari cōsueuerat in sacci sui ore reuoluūt: sed nō descēdit in man⁹. Lingua siquidē sacerdotis calix est ei⁹ qui in veritate est et pfiguratiōe noīs interpretat⁹ saluator mūdi: institut⁹ vt vaticines abscōdita/& fideiū mentes potet eo spū quo repleti discipuli verbū fidei & salutis eructātes in iudea: ebrii reputati sunt dispēsantes granū frumēti qđ in terrā cordis sui ceciderat: & iā in castitate eloquii eorū fructū plurimū dño germinabat. Alii qđ sine euāgelio de euāgelio viuūt/& bene si viuūt tñ vt nō luxuriētur. Hos vix mercēnarios dixerim: qui non laborant vt māducent: sed sine labore nō manducare qđ necessitatis est: sed ociari & luxuriari desiderāt. Om̄ibus quidem qui pastoris exercent officiū gratia debet & reuerētia/& qui christū quacūq; ratione annūciant & lucrū faciūt: cū sua tamen & p sua vtilitate/animarū pastorib⁹/& salutis dispēsatoribus aggregētur: sintq; amici: sint & venerabiles et patrū letētur honore:& si mercēnarij sunt mercede sua me nunq; priuabūtur auctore. Vtinam sit in istis qui verbū dei loquāt qui edificet ecclesiam dei vel ad lucrum. Non inuideo lucro si opera antecedant. Qui vero sic inbiant lucris vt que christi sunt vniuersa cōtemnant:& si nec he

I. ad Thim. iij.

s. lib. v. c. xvj.
et. li. vj. c. xvij.I. ad Corin. ix.
Genes. xlix.

Actus. ij.

Polícraticí de Curialiū nugis.

Nō delegat.
et tñ de eis
caute & pul-
chre submittit
& est color rhe-
toricus qui dicitur
preoccupatio.
ff. de offi. pñ. l.
illicitas. r. ff.
de offi. pñ. l.
l. solet.

S. lib. v. c. xvj.
ff. de offi. pñ. l.
plebiscito.

**Prelatorum
vitia.**

ps. xxv.

**Perf. in. j. sa
tyra.**

Joan. v.

**Matth. vij.
Luce. vij.**

resim doceant: nec contentionibus ecclesiā scindant: nec pasto-
ris: nec mercenarii digni sunt: nec honore nec nomine. Non lo-
quor de legatis. Ecclesiam romanam que parēs auctore deo &
nutricula fidei & morum est: & non potest ab homine iudicari:
neq; argui celesti priuilegio munita: relinquo itactam. Nec enī
credibile est: q̄ ea committere presumant: vel dignētur: que de
iure gentiliū in presidibus prouinciarum & pro consulibus id
est legatis cesaris constat esse illicita. Qua ergo impudētia hoc
attemperare audeat discipulus crucifixi / vicari⁹ petri: pastor ani-
marū quod vigēte in fidelium discipulus vicarius imperatoris
sub officio consulis rector corporum presumere non audebat?
Pena repetundarum ex superioribus liquet & tam institutis le-
gum q̄ hystoriarū exēplis seculo nostro innotuit: & q̄ nisi in cau-
sa esculenti & poculenti iudicia prouincialibus accipere nō lice-
bat: ita tamen vt accepta nequaq̄ cederent in muneris rationē.
Quis ergo credet q̄ patres ecclesie: iudices orbis: & vt dicā cla-
rissima lumina mundi: diligant munera: sequant̄ retributiōes:
p̄uincias p̄cutiāt vt excutiāt: loculos exinaniāt alienos: vt suos
solident: verbis predicent paupertatem: & criminibus ad diuini-
as properent / bonorum spiritualium damnēt cōmercia: vt cum
eis dūtaxat in talibus contrahere liceat: id agentes vt omnibus
sint terrori: amentur a nullo: quietem doceant: vt faciant rixas:
humilitatem indicant & simulent: vt vendicent fastum: alienā
pulsantes & suam fouētes auariciam: dictantes largitatē: tena-
citati insistentes: & vt paucis loci hui⁹ amfractus & volumina
spaciosa complectar: cum sceleratis & flagitiosis omnib⁹ ponē-
tes portionem aut flagitia vendicantes insolidum vt videant̄
concilium vanitatis / iniqua gentiū synagoga ecclesia malignā
tium: in quorū manibus iniquitates sunt / & dextera eorum re-
pleta est muneribus? Absit vt hoc quisq̄ audeat suspicari: nec ca-
dat in quēq̄ tantū scelus: vt ponat os suum in celoz / & patrū que
non sunt pudenda denudet. Oīa eorū alba sunt & decora: nichil
in eis est quod canino morsu pateat: aut saniam / vt satyric⁹ ait
posticam vereatur. Si tamen hec quispiam presumpserit ei vno
validissimo respondetur argumento / cui resistere & contradice-
re nō audebunt omnes aduersarii nostri. Quo inq; Opera inq;
que ipsi faciunt / testimonium perhibent de eis. Si locū queris /
effectum quo de cause sinceritate constet attende. Cuius enim
opus bonū est ipsuz quoq; bonū est. Si auctore eum q̄ ait. A fru-
ctibus eorum cognoscet eos. Non enim potest arbor mala frui-

etus bonos facere: aut conuersim / arbor bona malos fructus? Pos-
sent pro eis / si quis tamē est: qui eis consentiat detrahendū plu-
ra proponi: sed in defensione eorum hoc vnum sufficiat. Cōstat
enim quia apostolorum oportet adorare vestigia: & illos eē vt
patres honorandos: colendos vt dominos qui eorum possident
sedem & imitantur vitam. Illos potius hec pagina respicit qui
plumis vestiuntur pensilibus / in saturitate disputāt de ieiuniis /
& quod verbis astruunt / operibus destruūt. In curru eunuchi re-
gine ethyopum clausis oculis scripturas loquuntur & lectitant /
& eum qui sicut ouis ad occisionem ductus est: & os suū coram
tondente se non aperuit respicere dedignātur: aut nequeūt: nec
discipulum veritatis interpretem donec descendant ad aquas:
quibus mundentur ab operibus mortuis dedignantur colligere
Vtiq; licet scripturarū infideant rotis & pennatorum anima-
lium impetu / perferantur: lingua eorum cum de superioribus
disputauerit: terram lingit / nec scripturas intelligūt / quia cor eo-
rum non aperit scientiarum dominus / qui aperuit sicut in acti-
bus apostolorum scriptus est cor lidie purpurarie: vt audiret ea
que dicebantur a paulo: que fidelius / humili obedientia māda-
torum: q̄ disputatione verbosa deum timentibus innotescunt.
Fur autem quis sit duplici ratione colligitur. Nā ille qui de cō-
uersatione terrena / per superbie scalam ambitionis & vitiorū
gradibus innitentem in ouile ascendit / christo contempto id est
neglecta recta via & plana simiosis amfractibus liminaria suf-
fodit / aut parietum iuncturas irrumpit / aut per tegulas infusus
illabitur: profecto fur est & latro. Qui vero christo aperiēte ho-
stium id est ecclesia vocante ingreditur & postmodum sub vm-
bra pastoris efficitur persecutor id est spoliat mactat: occidit: &
perdit. fur indubitatus est. Tu vide in quo gradu ponēdi videā-
tur quibus non sufficit diuini iuris licentia tondere & deuorare
pecus / nisi secularium legum implorent auxilia & officiales p̄n-
cipū facti / ea p̄mittere non verentur que facere alius quilibet pu-
blicanus erubescat. Interim voluptati seruiant aut auaritie & q̄
eos elegerūt / v̄ admiserūt in custodiā sui / depopulant & p̄mūt:
mortēq; eorū desiderāt / quos foueri oportebat i carne & spiritu.
Tenet p̄fecto memoriter illā p̄pheticā. Ecce cōstitui te sup gē
tes & regnavt euellas & destruas & dispdas & edifices & plātes.
Que ergo plātata inuenerit nititur auellere: vt edificet sibi do-
mū dñi in muneribus manus / aut lingue aut obsequii / aut eos
substituunt explātatis quos elegit affectio carnis id est aut geni

Hier. xxxviii

S. li. vii. ca. xiii

Act. xvj.

Quis pastor
dicitur fur.

Hieremie. i.

Polícratíci de Curialnū nugis.

tos a se aut sibi ab aliis carnaliter genitos. Immenſum híc aperi-
ritur opus & via calamo dilatatur: ſed ſubſiſto parcens articulis
qui publicis aſpectibus ingeruntur. Si quis autē híc quippiā dici
durius calūniatur: ſi ea que a patribus dicta ſūt legerit: mihi fa-
cile veniā indulgebit. Si enī tyrannus ſeculari iure diuino & hu-
mano perimit quis tyrannū ī ſacerdotio diligendū cenſeat aut
colendum? Quid ſi iſtud videtur acerbum: illum qui non niſi vera
loquebatur & dulcia ī patrociniū aduoco beatum Gregoriū/
qui acerbius iſta proſequitur. Et vt cetera taceam/hoc ipſis oib⁹
notum eſt: quia ſcire plati debent qd cū ipſi delinquant tot morti-
bus digni ſunt: q̄t ad ſubditos pditionis exēpla tranſmittunt.

Ministros dei eſſe tyrannos & quid tyrānus & de moribus
gaili caligule & nerōis nepot⁹ ei⁹ & exitu vtriuſq; Ca. XVIII.

Ministros dei tamen tyrannos eſſe non abnego qui in
vtrōq; p̄matu ſcilicet animarū & corporū/iuſto iudi-
cio ſuo eſſe nolint/p̄ quos punirentur mali & corrige-
rētur: & exercitarentur boni. Nā & peccata populi fa-
ciunt regnare hypocritā & ſicut regū teſtatur hystoria defectus
ſacerdotum in populo dei tyrannos induxit. Siqdē p̄mi p̄res &
patriarche/viuendi ducē optimā naturam ſecuti ſunt. Succeſſe-
runt duces a moyſe ſequētes legē: & iudices qui legis auctori-
te regebant populū & eoſdem fuiſſe legimus ſacerdotes. Tādē
in furore dñi dati ſunt reges: alii quidē boni: alii vero mali. Se-
nuerat enim ſamuel: & cum filiis eius non ambularent in viis
ſuis: ſed auaritiā & immundiciā ſectarentur/populus qui for-
taſſe & ipſe meruerat: vt ei tales preeſſent ſacerdotes: a deo quē
contempſerat ſibi regem/extorſit. Electus eſt ergo ſaul: reg⁹ ta-
men iure p̄redito. i. qui filios eorum tolleret: vt faceret aurigas
& filias vt panifice fierent & focarie: & agros & predia/ vt ea p̄
libito diſtribueret ſeruis ſuis: populūq; totum ſeruitutis preme-
ret iugo. Idem tamen xp̄us dñi dictus eſt: & tyrannidē exercēs
regium non amiſit honorem. Incuſſit enim deus timorem om-
nibus: vt eum quaſi miniſtrum dñi cuius quodammodo geſta-
bat imaginem venerarentur. Amplius quidē adiciā/ etiam ty-
ranni gentiū reprobati ab eterno ad mortem/miniſtri dei ſunt/
& xp̄i dñi appellātur. Vnde propheta. Ingredientur portas ba-
bilonis duces videlicet cyrus & darius. Ego enim mandauī ſan-
ctificatis meis: & vocauī fortes meos in ira mea/ & exultantes
in gloria mea. Ecce quia ſanctificatos vocat meos & p̄ſas/ nō
qd ſancti eſſent: ſed dñi aduerſus babilonem implebant volunta-

Audat bñſi
gregoriū.

xj. q. iij. p̄cipue

Job. xxxiiij.
i. Reg. xiiij.

Josue. i. per
totum.

i. Regū. xvj. &
xxiiij. & xxvj.

Eſate. xiiij.

tem. Alas quoq; Ecce ego adducam (inquit) nabugodonosor seruum meum: & quia seruiuit mihi bene apud thyrū: dabo ei egyptum. Omnis autem potestas bona quoniam ab eo est a quo solo omnia & sola sunt bona. Vtenti tamen interdum bona non est aut patienti sed mala: licet quo ad vniuersitatem sit bona: illo faciente qui bene vtitur malis nostris. Sicut enim in pictura fuscus aut niger color aut aliquis alius per se consideratus indecens est: & tamen in tota pictura decet: sic per se quedam inspecta: indecora & mala: relata ad vniuersitatem bona apparent & pulchra/ eo omnia sibi adaptante cuius omnia opera valde sunt bona. Ergo & tyranni potestas bona quidem est: tyrannide tñ nihil est peius. Est enim tyrannis a deo cōcesse homini potestatis abusus. In hoc tamen malo/ multus & magn⁹ est bonorum vsus. Patet ergo non in solis principibus esse tyrannidē sed oēs esse tyrannos: qui concessa desuper potestate in subditis abutuntur. Porro si potestas accedat sapienti: qui rerū omniū nouit & habet vsus: omnibus bonis grata est & omnibus utilis. Si vero cadat in insipientem/ & si bonis quibus omnia coopant in bonum mala esse non possit: molesta tamen ad modicum temporis est. Nam eam vtriusq; contingere: manifestū est: licet exigente malitia temporis nostri: qui in nos flagellum dñi iugiter puocamus: malis id est insipientibus sepi⁹ concedatur. Quid enī in rebus humanis romano imperio potenti⁹ potest vlla memoria recordari? Si temporum series ab vrbe condita reuoluatur: illud inueniuntur mali gessisse frequētius. Quis enim gayo caligula augusti tertio successore tetrior aut imanior preter nero-nem/ qui antecessores & successores omnes turpitudine vite & inauditis flagitiis supauit? Hic autē caligula oīz flagitiosissim⁹: tantū rexit: aut potius torfit impiū: ea quidem crudelitate vt p̄prie inuidens felicitati: de conditione suorum temporū querentur: eo q̄ nullis insignirentur calamitatib⁹ publicis. Ille siquidē ortu suo pacauerat secula: qui delere venerat cōditionis & mortis imperium. Licet enim hec immensitas pacis ascriberet augusto: christo tamen potius ascribenda est: qui ciuis roman⁹ in dictione census ascriptus est: regnante augusto. Siquidē euangeliōrum & hystoriarum veridica relatione constat: quia sub eo natus est auctor vnicus pacis/ deus homo: virginis filius christ⁹ cuius eterna dispositio ad veram pacem: & felicissimi regni beatitudinem conscripsit electos: cuius aduentus multis prenuñciatus est & patefactus iudiciis. Nam vt orosius refert cum cesar

Tyrānis qd ē

De gayo caligula.
Denerone.

De augusto.

Luce. ij.

Orosij dictū.

Polícratíci de Curialiū nugis.

iulio interfecto: ex apolonia rediēs urbem ingrediēf / hora cir-
 citer tertia / repente / liquido ac puro sereno / circūl^o ad specieꝝ ce-
 lestis arcus / orbē solis ambiit: & hoc octauo idus ianuarii die q
 dicitur epiphaniōꝝ creditur accidisse: quo cesar primum iā por-
 tas sopitis finitūqꝫ omnib⁹ ciuilib⁹ bellis clausit: & augusti ade-
 ptus est nomen: apicem declarans imperii: vt penes vnum do-
 ceretur summa rerū & potestatum esse quam monarchiā nomi-
 nant greci. Refert idē hystoriographus qꝫ cū a sicilia rediēs rece-
 ptis legionibus a pompeio & lepidō / triginta milia seruorū do-
 minis restituisset & omnia superiora populi debita donāda: lit-
 terarū etiam monimētis adhibitis sensuisset. In ipis dieb⁹ fons
 olei largissimus de taberna meritoria per totum diem defluxit
 illum manifeste utiqꝫ adesse imperio nunciāns / qui seruos dyas-
 boli peccatores / iusto dei dominio subdere venerat: & pauperū
 misereri. Cū ergo a facie xpī silerent oīa / & tantas miseratiōes
 altissimi obstupesceret mundus: summa rerum & potestātū in
 tertiū ab augustō / caligulā cecidit. Cuius ferocia: vt breuib⁹ li-
 queat / exclamasse fertur: vtinam populus romanus vnā tan-
 tum cervicē haberet. Et quia hostis deerat: magno & incredi-
 bili apparatu / pfectus est hostem querere ociosisqꝫ viribus ger-
 maniam galliāqꝫ pcurrens in ora oceani circa prospectum bri-
 tannie substitit: romāqꝫ reuersus est belli deficiente materia: &
 nullo expleto negotio nisi qꝫ belinū britannorum regis filiū quē
 pater expulerat cū paucis in deditiōem accepit. Infestissimus
 quidem iudeis extitit: & sacra hierosolymorum loca prophana
 ri: & statuis repleri iussit: & se coli vt deum. Pylatum iudee p̄si-
 dem tantis coartauit angoribus: vt sua se transuerberās manu:
 malorū compendiū / mort^l celeritate quesierit. Sorores quas ca-
 ligula primū stupro polluerat dānauit exilio: & post oēs simul
 exules iussit occidi. Ipse autem a suis p̄tectoribus occisus est. In
 secreto eius inuenti sunt duo libelli continentes lectissimorum
 nomina ciuū quos morti destinauerat: eratqꝫ iscriptio alterius
 gladius alteri pugio. Archa quoqꝫ ingens multipliciū venenoꝝ
 rum inuenta est / quibus claudio cesare iubēte: demersis: maria
 ip̄a / magno pisciū exitio p̄testante / traduntur infecta. Successit
 autūculo caligule: claudio tamen interposito: nero cesar / rerū vi-
 tiorūqꝫ successor: immo transgressor / petulantiam: libidinem: lu-
 xuriam: auaritiā: crudelitatemqꝫ scelere quouis exercuit. T este
 nāqꝫ orosio ptitus petulātia: omnia pene italie & grecie theatra
 perlustrans: assumpto etiam variū vestitus dedecore: cericas id

De neroue / et
 quid de ipso.

Orosius.

est cornicines: citharistas: tragedos: & aurigas sepe nisus est superasse. Libidinibus quoque tantis exagitatus est: ut ne a matre quidem vel sorore: vlla ve consanguinitatis reuerentia abstinuisset referatur. Virum in uxorem duxerit: ipse a viro ut vxor acceptus sit. Luxurie tam effrenate fuit: ut retibus aureis piscaretur funibus purpureis: frigidis & calidis lauaret unguentis. Nullam vestem bis induit: nec unquam minus mille carrucis confecisse traditur. Denique urbis rome incendium / voluptatis sue spectaculum fecit: per sex dies septemque noctes ardens ciuitas regio pavit aspectus. Horrea quadro structa lapide / magneque ille veterum insule / quas discurrens flamma ad ire non poterat: magnis machinis quondam ad externa bella preparatis labefacte atque inflammate sunt: ad aditorum mansiones bustorumque diuersoria infelici plebe compulsa. Quod ille ex altissima illa mecenaciana turre prospectans / letusque flammæ pulchritudine ut aiebat tragico habitu helesifiles odam sonat / sacerdotales hymnos ciuitatis in qua solis splendor colitur decantabat. Auaritie autem tam prurpe extitit: ut post hoc incendium urbis quam se augustus ex lateritia marmoream reddidisse iactauerat / neminem ad reliquias rerum suarum adire permiserit. Cuncta que flammæ quoquomodo superfuerant ipse abstulit / centiescentam annua / a senatu conserri sibi imperauit. Plurimos senatorum nulla ex tante causa bonis priuauit. Negociatorum omnium / sub vna die / tormentis queque adhibitis / omnem penitus censum abstraxit. Crudelitatis autem rabie ita effrenatus est: ut plurimam senatus partem interficeret / equestrum ordinem pene destitueret. Sed ne parricidiiis quidem abstinuit matrem: fratrem: sororem: uxorem: ceterosque omnes cognatos: & propinquos sine hesitatione prostrauit. Anxit hanc molem facinoris eius temeritas impietatis in deum. Nam primus rome christianos suppliciis & mortibus affecit: ac per omnes prouincias pari persecutione excruciarum imperauit. Ipsumque nomen extirpare conatus beatissimos christi apostolos petrum cruce: paulum gladio interfecit. Mox acerbissime miseram ciuitatem: oborte vndique oppressere clades. Nam subsequente autumno tanta urbi pestilentia incubuit: ut triginta milia funerum in rationem libitiniane venirent. Britannica deinde clades e vestigio accidit: qua duo precipua oppida magna / ciuium sociorumque clade & cede direpta sunt. Preterea in oriente magnis armenie prouinciis amissis Romane legiones sub iugum parthicum misse egregie syria retenta est. In asia tres urbes hoc est laodicie iera-

Trog⁹ pōpei⁹
Iosephus.
Egīstippus.
Suetonius.
Quīt⁹ curti⁹.
Titus liuius.
Corneli⁹ taci⁹
tus. Serenus
Tranquillus.

polis: colose: terremotu ceciderūt. Hec orosius fere cuius verbis & sensu eo libentius vtor: q̄ scio xpianum & magni discipulum augustini: ppter religionem fidei nostre/ x̄itati diligentī⁹ inste-
tisse. Hec quidem possunt & apud alios hystoricos iuueniri dis-
fufius qui tyrannorū atrocitates/ & exitus miseros/ plenius scri-
bunt. Que si quis diligentius recenferi voluerit: legat ea q̄ tro-
gus pompeius/ iosephus/ egīstippus/ suetoni⁹/ q̄ntus curti⁹/ cor-
nelius tacitus/ thitus liuius/ seren⁹ & trāquillus: & alii hystori-
ci quos enumerare longū est: suis comprehenderunt hystoriis.
Ex quibus liquebit facile quia semper tyranno licuit adulari li-
cuit eū decipere & honestū fuit occidere: si tamen aliter coerceri
non poterat. Nō enī de priuatis tyrannis agī: sed de his q̄ rem-
publicam p̄munt. Nā priuati legibus publicis que constringūt
omniū vitas facile coercent. In sacerdotem tamē & si tyrānum
induat ppter reuerentiā sacramenti gladiū materialē exercere
non licet: nisi forte cū exauctoratus fuerit: in ecclīaz dei cūrentā
manū extendat. Eo quidem perpetuo obtinēte: vt ob eādē cau-
sam nō consurgat in eū duplex tribulatio. Preter rē tamen non
videtur si hec que dicta sunt aliquibus astruamus exemplis.

De morte iulii cesaris & aliorum gentilium tyrā-
norum. Capitulum. XIX.

Laudes cesa-
ris.

Currit ergo in p̄mis domus cesarea: qua nihil potē-
tius aut gloriosius vlla etate recolit mūdus. Siquidē
iulius cesar primus orbē prudētie/ & rei militaris/ vi-
ribus/ acquisiuit homo perpaucorū & cui nullū exp̄s-
se simīlē adhuc edidit natura mortaliū. Licet enī eū cicero alicui
bi crimine/ q̄ citra oēm vtilitatis aut honestatis speciē delecta-
batur iniuriis adeo vt eum ip̄m peccare iuraret/ idem tñ tantis
laudib⁹ eundē effert: vt deorū censeat mun⁹ ex x̄tutibus tēpera-
tum romano indultū impio: vtpote q̄ nec p̄sper⁹ extolli/ nec ad-
uersis frāgi nouerit/ magnific⁹ sine crudelitate: sine temeritate
magnanim⁹. Quis enī si alius esset: posset temerari⁹ videri ces-
sar tamen audax videri nō debet: cui⁹ volūtas/ deorū aspirante
fauore/ semper infra potestatem fuit. Nemo ferum expert⁹ Ce-
sarem/ nisi superbia rebellaret/ prouocatus iniuriis pronus fuit
ad veniam. Quos vicit viribus: prudentia antecessit. Exces-
sus eius videbātur sperare & ad iustitiam aspirare. Quod ex
eo Coniici potest/ q̄ nullum tempus sibi voluit esse Philoso-
phie expert⁹. His videtur Orosius pro parte consentire. Cum
enim in egypto magna pars militum ei⁹ cecidisset: & ipse sicut

lucanus meminit cogere tur respicere scenā: qui singulari virtute eminens inter cesarianos obsedit: muris calcantē menia magnū. Insistentiū egyptiorū vi pressus cesar scaphā ascendit: quā mox pondere sequentiū grauata & merfa: p ducētos passus ad nauē/vna manu elata/qua cartas tenebat/natando puenit. Hic tamen quia rempublicam armis occupauerat tyrannus reputatus est: & magna parte senatus cōsentiente/strictis pugionib⁹ occisus in capitolio. Sed & ibi honestat⁹ memor extitit. Vt enī animaduertit se strictis pugionibus peti: toga caput obuoluit si mul sinistra manu sinū ad ima deduxit quo honestius caderet. Successor eius augustus felicissimus oīm/se sub interminatiōe pene dñm est prohibitus appellare & ciuē gerens: tyrannidis rē declinauit & notā. Tyberius autē a iulio tertius veneno obiit/cuius morte ita letatus est popul⁹: vt terram matrē & deos manes orarent: ne mortuo sedem vllā darent nisi inter impios: & licet veneficum detestabile semp fuerit/venenū quo ille extinctus est/orbis censuit esse vitale. Signū veneni certū habitū est q̄ cor inter ossa cremati inuentum est incorruptū. Ea enī rerum estimatur natura/vt tinctū veneno/igne confici neq̄at. Terti⁹ tyrannus gayus caligula occisus est a domesticis suis. Tyberio claudius quintus a iulio & si tyrannidem vitauerit: manifestis vt alter tyberius veneni signis extinctus est. At nero sextus a iulio/omniūz immanissimus & vilissimus hunc exitum habuit. Postq̄ enim deformitate veterum officiorum/& angustiis flexurisq; virorū offensus: vt predictum est urbem incendit ab omni populo sicut Suetonius tranquillus refert desertus est. Et cū ingressus cubiculum quereretur p̄cussorē & non inueniret/omnes q̄ppe discesserant. Ergo ego (inquit) nec amicū nec inimicū habeo. Idē paulo anteq̄ se cōfoderet/serobem corā se fieri precepit ad corpus sui modulū/componiq; in ea siqua iuenirent marmoris frustra & aquā simul & ligna conferri ad curādū cadauer/flēs ad singula: atq; itidē dictitans/qualis artifex pereō. Cum autē audiret se a senatu adiudicatum supplicio: quale id esset interrogauit. Et cum comperisset debere nudi hominis ceruicem furce inferi: corpus vero virgis ad necem cedi/conterrit⁹ duos pugiones quos secū extulerat arripuit temptataq; vtriusq; acie rursus condidit/causat⁹ nondū esse fatalē horam/ac modo sporū hortabatur: vt lamentari inciperet/modo orabat: vt se aliq; ad mortem exemplo animaret. Interdum segniciem suam his versib⁹ increpabat viuo deformiter: turpius pereō. Iāq; equites appro-

Lucanus.
De sceua.
Versus sing⁹
lucani.

De augusto q̄
fuit octavian⁹

De tyberio I^o
peratore. iij.

De gayo caligula.

De tyberio claudio.

De nerone.

Sporū p̄tisi
nomen est.

Polícratici de Curialíu nugis.

De vitellio. ix
imperatore.

De domicia
no. xij. ipato
re. r. vespasia
no r. tito.

pinquabant quibus preceptum erat: vt viuum extraheret. Qd
vt sensit: ferrum adegit iugulo/in eoq; consumpta est ois fami
lia cesaris. Et ne in sola illa familia aduersus tyrannidem tantū
licere legibus quispiā suspicetur vitellius non? a iulio galba &
othone inter neronē & vitelliū interfertis/turpissime ptractus
est a cellula in quam se contruserat:nudusq; deductus p viam sa
cram/passim firmū in os eius cōiectatib? aliis/& a ppo romano
apud gemonicas scalas minutissimis ictibus excarnificatus:vn
co tractus est in tyberim. Duodecim? domitian? vespasiano &
thyto interpositis post multā & cruentā tyrānidē a suis crudeli
ter infectus est. Ex qua causa tñ in xpianos miti? egerit: aucto
re Eusebio cesariensi/paucis aperia: cui? vba sunt hec: libro. iiii.
cap. xviii. Apud ipm? no domitianū cū iussisset oēs perimi q; de
gñe dauid & regia stirpe descenderant sicut vet? habet traditio
delati sunt quidam q̄si essent de posteritate iude quē fratrem fuisse
saluatoris fm carnē tradūt: dupliciq; vrgeban? inuidia: veluti q
ex dauid gñe:& ex ipius xpi ppingtate descenderant: q̄ egypti
pus per ordinē his verbis refert. Adhuc aut viuebant quidā de
carnali dñi nri gñe nepotes iude/eius qui fm carnē frat dñi dñ/
quos quidā detulerūt: tanq̄ ex dauid stirpe veniētes. Hos quidā
reuocat? noie/q; in hoc missus fuerat pducit ad domitianū cesa
rem. Nā & ipse formidabat de aduētū xpi sicut & in initio herodes.
Interrogati ergo a domitiano: si essent ex familia dauid/cō
fessi sunt. Tūc q̄suiit quantis possessionibus vel quantis faculta
tibus essent p̄diti. At illi responderūt: qvtrisq; nō āplius esset in
bonis nouē milibus denariis ex qbus singul? pars media pporti
one deberet. Neq; hec sibi in pecunia subsistere: sed i estimatio
ne terre q̄ eis esset in. xl. minus vno iugere constituta per quam
suis eā manib? excolētes: vel ipsi alerent? vel tributa depēderēt
simul/& testes ruralis & diurni opis man? labore rigidas & cal
le obduratas p̄ferebant. Interrogati vero de xpo quale sit regnū
ei? vel quis ipse aut vnde aut quādo vēturus responderunt q; nō
huius mūdi regnū neq; huius terre ei designetur impiū: sed cele
ste ei per angelorū ministeria p̄paretur. Quando scilicet aduen
tur? in gloria de viuis & mortuis iudicabit:& restituet vniciq;
pro factis & meritis suis. Ad hec domitianus cū in eis nihil cri
minis inueniret & vilitatem eorum q̄ maxime contēneret/ab
ire eos liberos iussit. Hec illi. Ex qbus patet q; nō ex mansuetu
dine que decet principem: sed fastu impio/a nonnullis fideliz/
crudelitatis sue rabiem cohibuit. Si ergo ad tātam paucitatem

& paupertatem genus regale deductum est: vt regnante domitiano de stirpe dauid vix duo potuerint inueniri: quis sibi i carne & sanguine propagatis perpetuitatem esse confidit? Et quia ecclesiam dei immo & totum imperiū lacerauit domitianus? eodem in se dei vsus iudicio & ipse laceratus est: cuius cadauer popularis sandapila: per vispilonos exportatum atq; ignominiose sepultum est. Successor eius nerua omnia acta eius i irritum reuocauit & ascriptus principibus non tyrannis morbo cōfectus diem obiit. Traiano adoptato in regnum qui tanta moderatio ne successit: & sicut augustus felicissimus: ita & iste imperator optimus diutissime habitus sit: & vt ferunt apud seleuciam vrbe isaurie profluuium ventris extinctus est. Ei successit helius adrianus pater patrie/qui rempublicam iustissimis legibus ordinauit/& iudeos scelerum suorum perturbatione exagitados: vt in palestinam irruerēt/vltima cede perdomuit: vltusq; est christianos quos illi excruciabant: p̄cepitq; ne cui iudeo introeundi hierosolymam esset licentia/christianis tantum permessa ciuitate: quam in optimum statum murorum instructione reparauit: p̄cepitq; vocari helyam de prinomine suo. Anthonius cognomēto pius tranquille & sancte gubernauit imperiū/succedēs adriano cum liberis suis & merito pius & pater patrie nominatus est & intercedēte iustino philosopho se xpianis benignū exhibuit. Marcus anthonius verus successor pii: cū aurelio p̄modo fratre suscepit impiū. Aurelius autē casu morbi quē greci apoplexiā vocant suffocatus interiit. Eoq; defuncto frat̄ solus. R. p. p̄fuit: vir quē ammirari q̄ laudare se eutropio credidit facilius est/a p̄cipio vite tragel? & p̄stās/adeo vt ab infātiavultū nec gaudio: nec merore mutauerit. Philosophiam edoctus stoice eiq; deditus: vita pariter & eruditione philosophus. Institutus est ad philosophiam per Appollonium Calcedonium/ad scientiam grecarum litterarū percheronensem plutarchi nepotem. Latinas autem eum fronto nobilissimus orator docuit:& pro quorundam opinione plutarchi nepos/inter cetera bellum gessit quod pre magnitudine punice conferri potest. Et licet orationibus militum christianorum: sicut idem imperator litteris suis dicitur attestat? magna bella confecerit/grauius eorum exarsit persecutio multiq; sanctorum martyrio coronati sūt. Postremo lucio commodo filio suo in regnum assumpto in paannonia cōstitutus: repentino morbo interiit. Lucius Anthonius cōmodus quintus decimus ab augusto per omnia crudelitatis luxurie:& obscenitate dedecora de

De nerua. xiiij
imperatore.

De traiana
imperatore qui
cōmendauit.

De adriano.
xv. imperatore.

De anthonio
xvi. imperatore

De marco anthonio. xvij.
imperatore/ &
aurelio cōmodo fratre suo.

De lucio anthonio cōmodo.

Policratici de Curialiū nugis.

prauatus: gladiatoris quoque armis sepiissime depugnauit: & in amphiteatro feris sese frequenter obiecit. Interfecit etiam plurimos senatores: maxime quos aduertit nobilitate industriaque excellere. Flagitia regis pena urbis insequitur: nam fulmine capitolum ictum/ex quo facta flammatio/bibliotheca illa maiorum cura studioque composita/edescit: alias iuxta sitas/rapaci turbine concremauit. Fere tamen beatus Gregorius bibliotheca combussisse gentilem: quo diuine pagine gratior esset locus/& maior auctoritas et diligentia studiosior. Sed hec sibi nequaquam obuiant cum diuersis temporibus potuerint accidisse. Commodus autem cunctis incommodus in domo vestiliani stragulatus est: uir autem hostis humani generis iudicatus. Et hec quidem est descriptio tyranni qua explicat res que latet in nomine. Sicut ergo damnatum hostem licet occidere fictyrannum. Hoc tamen non impedit supputare veritatem hystorie: quam hic galbe/othonis/& similibus ratio neglecta est. Nec quis quotus sit imperatorum attenditur: sed quomodo omnium domuerit tyrannidem/aut represserit clementia dei qui pro decreto iustitie: quam uult flagellum inducit in delinquentium penam/& quam uult quos fecit penitentes admittit ad veniam. Decreueram hic subsistere: et ad alias a romanis transire hystorias: sed quia in cathologum imperatorum ille a quo genti mee nomen est: seuerus occurrit qui aduersus christi nomen tyrannidem grauem exercuit. Illud aduicium adhuc solum: ne seuerie vel ferocitie nostre parcere videar. Sed profecto hac prophanam in christianos & ecclesiam persecutionem: celestis ultio e vestigio persecuta est. Emerferunt enim continuo bella ciuilia quibus romani sanguinis plurimum effusum est. Hic quidem affergere tripolitanus: ab opido lepti: natura seuus: multis sepe bellis laceffitus fortissime quidem rempublicam sed laboriosissime rexit. Congressus est cum multis gentibus ut de multis triumpharet. Pescenninum nigrum ad tyrannidem aspirantem uicit & interfecit. Iudeos & samaritanos rebellantes ferro coercuit. Parthos/arabos adiabenosque superauit. Hic est seuerus gentium victor qui in britaniam defectu pene omnium sociorum tractus/magnis ibi grauiibusque preliis sepe gestis: receptam partem insule a ceteris indomitis gentibus vallo distinguendam putauit. Itaque maximam fossam firmis simamque vallum crebris insuper turribus communitum per. cxxii. milia passuum a mari ad mare duxit. Ibi: sicut Orosius & alii hystorici referunt apud opidum eboracum morbo obiit. Siquidem britania venena semper exhorruit/et in principes non nouit: sed pro suis principibus iunctos gladios exercere. Prefatum vero opidum in id

De seuerus qui
maximas persecutiones in
christianos fecit.

virium & temeritatis: temporis processu excreuit: vt vrbib⁹ antiquis audeat se conferre. Hoc ei forte tanti imperatoris contulit sepultura. Ipsum tamen gentilium ritu & infidelium prauitate tyrannidē in xpianos exercuisse / & penas sceleris luisse certum est. Nemo enim a seculo se apostate tante angeli egit imaginem qui dānationis eius & confusionis non fuerit particeps.

¶ Qz auctoritate diuine pagine licitū & gloriosum sit tyrānos occidere: si tamen fidelitate non sit tyrāno obnoxius interfecto aut alias iustitiā aut honestatē non admittat. Capm. XX.

Mongum est si gentilium tyrannorū ad tēpora nostra seriem voluero trahere sed vni⁹ hoc etatis nō memorabitur homo. Hoc enim mentem effugit & ligam vincit. Libellus tñ qui de exitu tyrannorū inscriptus est quid de tyrannis sentiā plenius poterit aperire. Diligēti tñ compendio: vt nec de prolixitate tediū nec de breuitate obscuritas generetur: sed ne romane hystorie vilescat auctoritas q̄ plerumq; ab infidelibus & de infidelibus scripta est. Hoc diuine & fidelis hystorie comprobef exemplis: vndiq; enī apparet: quia vt ait valerius ea demū tuta est potētia que viribus suis modū imponit. Et sane nihil tam p̄clarū est aut tā magnificū qđ nō moderatione desideret temperari. Primū ergo tyrannū nobis obiicit diuina pagina nemroth robustū contra dñm venatorem quem & numē dici nō nulle testantur hystorie & si ratio tēporis nō acquiescat eūq; fuisse reprobū superius dictū est. Regnare si quidem voluit & nō a dño & sub eo turrē in celū erigere conata est ceca & disp̄genda & cōfundēda mortalitas. Progrediamur ad eū quem populo diuina p̄fecit electio / datūq; in reprobā dñan di nō regnandi volūtatem deseruit adeoq; affixit: vt vrgēte doloris angustia mortē sibi cogeret inferre. Nihil enī aut minimū p̄dest sana assumptio si consequens vita dissentit: nec initia rerū apud iudicē obtinent cuius sententia pendet ex fine: Regū & libri dierū celebris hystoria est: in qua auctore hieronymo israel edocetur: sub tyrannis ab initio laborasse / & iuda preter dauid: Iosiam & Ezechiam / reges oēs reprobos habuisse monstratur. Salomonē tamen & forte aliquos aliorū in iuda conualuisse: facile crediderim dño reuocante. Mihiq; facile persuadebit̄ populū dure cernicis & corde idomabili & qui semp restitit spiritali sancto / & nō modo moysen famulū legis: sed dñi dñm legi abominationibus gentiū ad iracundiā puocauit p̄ principib⁹ tyrannos meruisse. Nā tyrānos quos peccata impetrant indu

Hemroth.

5. lib. j. ca. iij.

Hieronymus
De dauid / iosa / & ezechia.
De salomone

E

Polícraticí de Curialíū nugís.

cunt & erigunt/penitentia delet/excludit & perimit. Et quidē ante reges suos/sicut iudicium narrat hystoria/seruierūt sepenu mero filii israel sub tyrannis multis & variis/pro dispensatione diuina afflicti temporibus/sepeq; sunt clamantes ad dominū liberati. Licebatq; finito tempore dispēationis/nece tyrannorū excutere iugū de cernicib⁹ suis: nec quisq; eorum quorū virtute penitens & humiliatus populus liberabatur arguitur: sed iocūda posterorū memoria/quasi minister dñi honorat. Quod suppositis liquet exemplis. Seruierunt ergo filii israel eglon Regi moab decem & octo annis. Et postea clamauerunt ad dominum qui suscitauit eis saluatorem vocabulo Aoth: inclytum filiū gera/filii gemini: qui vtraq; manu utebat p dextera. Miseruntq; filii israel per illū munera eglon regi moab: qui fecit sibi gladiū ancipitē in medio habentē capulum lōgitudinis palme manus: & accinctus est eo subter sagū in dextro femore obtulitq; munera eglon regi moab. Erat autē eglon crassus nimis. Cūq; obtulisset ei munera psecutus est socios qui cū eo venerāt. Et reuersus est de galgalis vbi erāt ydola: dixitq; ad regē. Verbum secretū habeo ad te o rex. Et ille impauit silētiū. Egressisq; oibus qui circa eū erant: ingressus est aoth ad eū. Sedebat autē in estiuo cenaculo sol⁹. Dixitq; ei: x̄bū dei ad te habeo. Qui statim surrexit de throno. Extēdit aoth manū sinistrā: & tulit sicā de dextro femore suo: infixitq; eā in ventrē eius tam valide: vt capulus ferrū sequerēt in vulnere: ac pinguisimo adipe stringeretur: nec eduxit gladiū: sed ita vt p cusserat reliq; ī corpe: statiq; per secreta nature alui stercorea pruperūt. Aoth autē clausis diligentissime hostiis & obfirmatis fera: p posticū egress⁹ est. Et alibi. Sisara fugiens peruenit ad tentoriū iahel vxoris abner cynei. Erat enī pax īter iabin regē asor & domū abner cynei. Egressa ergo iahel in occursum sisare dixit ad eū/ intra ad me domine mi: intra ne timeas. Qui ingressus tabernaculū eius & optus ab ea pallio: dixit ad eā. Da mihi obsecro paululū aq; quia valde sitio: que apuit vtrē lactis: & dedit eis bibere: & opuit illū. Dixitq; sisara ad eā. Sta ante hostiū tabernaculi & cum venerit aliquis interrogans te & dicens nunquid est hic aliquis? Respondebis & dices nullus est. Tulit itaq; iahel vxor abner clauū tabernaculi: assumens pariter & malleū: & ingressa est abscondite & cū silentio/posuitq; sup tympus capitis eius clauū pcussiq; malleo defixit in cerebrū vsq; ad terram: qui soporem morti socians defecit & mortu⁹ est. Laudē ne ergo aut vituperiū consecuta est poste

Judi. iij.

Judi. iij.

De sisara et iahel.

rorum? Bñdicta (inquit) scriptura iter mulieres iabel: & bñdica-
 tur in tabernaculo suo. Aquā petēti lac dedit/ & in phiala prin-
 cipū obtulit butirū. Sinistrā manū misit ad clauū: & dextrā ad
 fabrorū malleos: percussitq; hisarā querens in capite vulneris locū.
 & tympanus valide pforans. Vt autē & ab alia constet hystoria iu-
 stum esse publicos occidi tyrānos: & populū ad dei obsequiū li-
 berari: ipi quoq; sacerdotes dñi/necē eorū reputant pietatem:&
 si quid doli videat habere ymaginē/ religiōe mysterii dicāt dño
 consecratū. Sic olofernes nō virtute hostili sed suis vitiis/gladio
 mulier occubuit: & q; viris formidabilis fuerat: luxuria & ebrie-
 tate victus/a femina interfectus est. Nec femine ad tyrannum
 patuisset ingressus:nisi hostilē animum pia simulatiōe texisset.
 Non est enī dolus q; seruit fidei: & militat charitati. Siquidem
 fidei est/ q; increpat sacerdotes/qui diuine miseratiōi p̄scripse-
 rant temp⁹/ex pacto hostib⁹ se dedituri & urbē/ nisi infra quīq;
 dies eis dñs subueniret. Charitatis autē q; nulla formidauit peri-
 cula/dū fratres & populū dñi/ ab hostibus liberaret. Nā & hoc
 egrediētis in salutē indicāt verba. Fac (inquit) dñe: vt gladio p
 prio eius superbia amputetur & capiatur laqueo oculorū suorū
 in me & percuties eū ex labiis charitatis mee. Da mihi in aīo
 cōstantiā: vt contēnā illum: & virtutem/ vt euertā eū. Erit enim
 memoriale noīs tui cū manus femine deiecerit eū. Vocauit er-
 go abrahā suā & descēdēs in domū suā abstulit a se ciliciū: & exiit
 se vestibus viduitatis: & lauit corp⁹ suū: & unxit se myrra opti-
 ma: & discriminauit crinē capitis sui: & imposuit mitrā sup ca-
 put suū: & induit se vestibus iocunditatis sue: cingēs sandalibus
 pedes suos/ assūpsitq; dextralia & lilia: & iures & anulos & oī-
 bus ornāmētis suis ornauit se: p̄tulitq; splendorē dñs: qm̄ omīs
 ista p̄positio non ex libidine: sed ex virtute pendeat. Et ideo do-
 minus hanc in illa pulchritudinē ampliauit vt incōparabili de-
 core oculis oīm apperet. Illuc ergo pueniēs & publicū captās ho-
 stem/ dixit iudich oloferni. Sume v̄ba ancille tue: qm̄ si ea secu-
 tus fuerit: p̄fectā rem faciet dñs tecū. Viuit enī nabugodonosor
 rex terre: & viuit virtus tua que est in te ad correptionē oīm ani-
 marū errantiū/ qm̄ non solū hoīes: sed & bestie agri seruiunt illi
 p te/ & obtēperant illi. Nunciaf enī virtus & industriā tui vni-
 uersis gentibus/ & indicatū est oī seculo: qā tu sol⁹ potēs & bon⁹
 es in omni regno eius: & disciplina tua oīb⁹ gentib⁹ p̄dicaf. Et
 adiciēs ait/ veniēs nūciabo tibi oīa ita vt adducā te p̄ mediam
 iherlm: & habebis omnem pplm̄ israel: sicut oues quibus non est

Judi. ix. ca. et
 sequētib⁹.
 De oloferne p
 iudith occisio.

Judi. ix.

Polícraticí de Curialiū nugis.

pastor/ & nō latrabit: vel vnus canis cōtra te: qm̄ hec mihi dicta sunt p̄ prouidentia dei. Quid queso ifidiosius excogitari potest qd̄ captiosius dici hac mystici dispensatione consilii? Dixit itaq; olofernes/nō est talis mulier sup̄ terrā in aspectu & pulchritudine & sensu verborū. Cor enī eius concussum ardebat in concupiscentia eius. Dixitq; bibe nūc & accūbe in iocūditate qm̄ inuenisti gr̄am corā me. Ip̄a nō que luxuriari nō venerat: fidei & fortitudinis sue instrumēto/vsa est luxuria aliena: & crudelitatem quam semel sopiuit blanditiis/in populi liberatione/charitatis armis occidit. Percussit ergo olofernē in ceruicem & ascidit caput eius: & tradidit illud ancille sue: vt poneretur in perā repositandū in urbē: que salutē fuerat consecuta in manu femine. Hoc tamē cauendū docēt hystoric/ne quis illius molias interitū: cui fidei aut sacramēti religione tenetur astrictus. Nā & sedechias ob neglectā fidei religionē legitur captiuatus (& qd̄ in alio regū iude) nō memini/eruti sunt oculi eius quia deū cui iuraf: etiam cū ex iusta causa cauetur tyrāno: laps⁹ in pfidiā nō p̄posuit ante cōspectū suū. Sed nec veneni/licet videā ab ifidelibus aliquādo vsurpatā nullo vnq; iure indultā lego licētā: nō q̄ tyrānos de medio tollēdos esse nō credā: sed sine religionis honestatisq; dispēdio. Nā & dauid eorū quos legerī regū optim⁹/ & q̄ excepto sermone vrie ethei in oībus inculpatus incessit: licet tyrannū grauissimū sustineret/ & cum p̄dendi sepe nactus fuerit occasionē/ ei tñ parcere maluit/ confisus de mīa dei: qui eū sine peccato poterat liberare. Decreuit ergo expectare patiēter vt ille visitaret a dño/ reddita charitate/ aut in plio caderet: aut alas iusto dei iudicio moreretur. Siquidem: vel ex eo pōt insigniri patiētia ei⁹: q̄ cū oram chlamydis saul p̄scidisset in spelunca/ & alibi de nocte castra ingressus: custodū negligentia increpasset: ip̄m regē coegit profiteri: quia dauid causas agebat iustiorē. Et hic quidē modus delendi tyrannos vtilissim⁹ & tutissimus est: si qui p̄mūtur/ ad patrociniū clemētie dei hūiliati confugiant/ & puras manus leuātes ad dñm: deuotis precibus flagellū quo affliguntur auertūt. Peccata etenī delinquentiū/ vires sunt tyrannorū. Vñ achior dux filiorū oīm amō saluberrimū hoc dedit consiliū oloferni. Perquire (inquit) nunc dñe mi si est aliqua iniquitas populi in conspectu dei eorum & ascendamus ad illos: qm̄ tradēs tradet illos de⁹ eorū tibi: & subiugati erūt sub iugo potētie tue. Si aut nō est offēso ppli hui⁹ corā deo suo: nō poterim⁹ resistē: qm̄ dñs eorū defendet illos/ erimusq; in opprobriū vniuerse terre.

iiij. Reg. xxv.

De dauid qui noluit dū potuit occidere saul.

i. Reg. xxiiij.

Ducis achior consilium. Judith. v.

Omniū tyrānorū finē esse miseriā: & quō in eos vindictam de⁹ exercet si man⁹ cesset humana/& hoc in iuliano apostata/ et multis sacre scripture patet exemplis. Caplm. XXI.

Inis enī tyrannorū confusio est: ad interitū quidē si in malicia pseuerant: si reuocatur/adueniā. Nā & ipi flagello parať incēdiū: cū in correctionē filiorū eo fuerit vsus pater. Et inquit. Achab reueritus est faciē meā: nō inducā malū hoc in dieb⁹ eius. At Iezabel in seuitia psenerans: cōdigno crudelitatis exitu sanguinē suū canib⁹ lingendū prebuit in loco vbi sanguinē inocētis naboth linxerāt canes. Quod si ita innocētis nabuthe sanguis exquirif: nūquid tot innocētū sanguis irrequisitus erit? Vineā iusti cōcupiuit impietas: & in permutationē eius totius regni iura amisit. Punitur autē malicia semp a dño: sed interdū suo/interdū quasi hoīs vtitur telo in penā impiorū. Afflixit pharao populū dei: & ab eodē grauissimis est (sicut in Exodo legif) flagellat⁹ plagis. Quas breuiter vt fidelius teneatur: metro cōprehensas curauī inserere. Prima rubēs vnda: rane tabesq; secunda. Inde culex tristis: post musca nociuor istis. Quinta pecus strauit: vesicā sexta creauit Pene subit grando/post bruc⁹ dente nephādo. Nona tegit solem/priam necat vltima plem Nec curo quis versus fecerit/hoc solū attēdens: quia plagas egypti sub pharaone satis cōpendiose cōprehēdit. In his tñ oībus nō est auersus furor ei⁹ a populo dei: sed egredientē perseqns cū curribus & equitib⁹ suis in mari submersus est. Aquis ergo p muro ad populi defensionē/& p telo ad subuersionē tyrāni vsus est dñs. Salmanazar quoq; regnante ezechia premebat populū dei/cōuersusq; rex in preces aduersus minas tyrāni clipeū diuine ptectionis opposuit: vnde eū per prophetā cōfortauit dñs dicēs. Non ingredief vrbē hanc: nec mitet in eā sagittā/nec occupabit eā clipeus/nec circūdabit eā munitio. Per viā qua venit reuertef:& ciuitatē hanc nō ingredief dicit dñs. Protegāq; hanc vrbē/& saluabo eā ppter me/& propter dauid seruū meū. Factū est ergo in nocte illa venit angel⁹ dñi/& pussit castra assiriorū: centū octogintaquiq; milia. Cūq; diluculo surrexisset: vidit omīa corpora mortuorū: & recedens abiit:& reuersus est sennacherib rex assiriorū/& māsit in ninīue. Cūq; adoraret in tēplo nesarach deū suum: adramelech & sarasar filii eius percusserūt eū gladio: fugerūtq; in terrā armeniorū: & regnauit eseradon filius eius p eo. Nec moueat si alio nomine censeatur in diuersis hystoriis: quia p traditione hebreo-

ij. Paral.
xxiiij.
iij. Reg. xxiij.

De pharaone
Exodi. viij.
et seqntib⁹.
Aersus.

vide. lib. vi. ca.
xxiiij.

Exodi. xv.

De salmana⁹
zar & ezechia.

iiij. Reg. xix.

Polícratici de Curialiū nugís.

H. ieronymus. rum sicut Hieronym⁹ auctor est: idem pentanomius. Dict⁹ est enī salmanazar/ & sennacherib/ & phul/ & teglad phalofar/ & fargon. Nisi enim polinominus habeatur: hystoricoꝝ quadam contrarietate dissidētium quādoq; vacillabit auctoritas. Hic ergo angelico gladio primū aduersus exercitū vsus est dñs: deide aduersus impiū manib⁹ filiorū. Ip̄a quoq; natura vindictas stupet interdū/ altissimi/ & hominū puocante malicia: creator⁹ sui legibus mirabiliter acquiescit. Hinc est q̄ aduers⁹ deū: nabugodonosor intumescens: exacto septēnio bestiā egit/ & penitēs est denuo reuersus in hominē reb⁹ restitutis & regno: licet eo post modū meruerit misero exitu spoliari. Ad tēpora tráseo xp̄iana qm̄ in omni gente & populo manifesta est nequitia tyrannorū & euidentis pena. Iulianus vilis apostata & fordid⁹ impator dolo potius q̄ viribus persecutus est xp̄m: nectñ viribus temperauit. Nam sub eo grauissima xp̄ianorū exorta est p̄secutio/ dum galilei quem dicebat conatu impio nomē moliebat extiguere. Vñ dū aduersus ptos infaustam expeditionē ageret: & ydolis in reditu suo p̄ sacrificio cedem deuoueret xp̄ianorū/ magni basilii aliorūq; sanctorū p̄cibus misertus est deus: mercuriūq; martyre destinauit q̄ tyrannū in castris/ mandato beate virginis/ lácea p̄forauit: morientēq; coegit impiū/ confiteri galilei xp̄m scilicet quē persequebatur/ esse victorē & de se triūphasse. Cū enim prefatus ep̄us fideles cesaree in ecclia p̄petue x̄ginis genitricis dei p̄noctantes in orationibus collegisset: ip̄a nocte beatā virginem in visiōe sanctus agnouit/ & hm̄oi consolationem accepit. Vocate (inquit) illa mihi mercuriū & abibit iterficere iulianū in filiū meū & deū tumide blasphemantē. Sanctus aut̄ cum armatura sua adueniens velociter abiit. Et aduocās que apparuerat magnū basilii/ dedit ei librū habentē in hystoria oēm mūdi facturam/ dextrorsū vero hominē a deo plasmatum. In p̄ncipio autem libri superscriptio erat: die. In fine homine iam plasmato: parce. Suscipiens itaq; librum legit ab iitio vsq; ad p̄ce. Similem quoq; visiōem vidit eadē nocte questor iuliani in expeditione libanius. Rediens basiliius ad martyriū sancti mercurii/ ipsa nocte mercurii arma non reppit: sed die sequēti inuenit eadem nocte & lanceā recenti sanguine cruentatā. Orosius tamē de mercurio martyrenō facit mētionē: sed in expeditione facit parthica tyrannū refert obuii militis telo esse perēptū. ¶ Eutropius quoq; qui romanam eleganti compēdio describit hystoriā peremptū fatef̄ in castris: sed nullū exprimit cedis auctorē. Per

Daniel. iij.

**De iuliano
apostata per
mercuriū mar
tyrē iussu br̄e
x̄ginis occiso.**

Orosius.

Eutropius

secutionem tamē quā eodē auctore in xpianos sup modū exer-
 cunt: ei cōstat plurimū nocuisse. At hystoria triptita diligentius
 psequitur flagitia iuliani: & quanta imanitate psecut⁹ sit xpm:
 quē galileū nominabat: toto sexto volumine comprehendit. Ex
 quibus ad laudem galilei nonnulla inserui: compendioſe decer-
 pta ab his que de eo socrates theodericus & sozomen⁹ teste cas-
 fiodoro tradiderūt. Iulianus ergo de sanguine regio oriund⁹: &
 ex constantio magni constantini nepos: qui bizantiū a suo noie
 constantinopolim appellauit: ab initio extitit xpianus: crescēsq;
 in auditoriis constantinopolitane vrbs exercebatur in basilica
 vbi doctores erant: habitu priuato procedens. Pedagogum ha-
 bebat nomie martoniū: grāmaticū melodē laconēsem. Retho-
 ricam vero legebat apud eubolium sophistā: iā opa & diligētia
 magni basilii xpianum. Prouidebat enī imperator ne apud pa-
 ganū sophistā legens: ad impietatis dogmata declinaret. Pro-
 fecit ergo: vt ei fama deferret vires ipii gubernandi. vñ in suspi-
 tionē ductus imperatori: ab vrbe regia iussus est abstinere: mis-
 susq; nycomediam prohibitus est conuenire apud libanū sophi-
 stam syri paganiūq; / qui ibi a pedagogis cōstantinopolitanis ex-
 pulsus morabatur. Vtebatur tamē lectione librorum eius: & in
 rethorica proficiens maximo philosopho ephesio: quem postea
 quasi artes magicas exercentem / valētianus imperator fecit
 occidi: familiaris effect⁹ est. Cūq; ab eo verba philosophica pre-
 gustasset: cepit eius imitari religionem / magis ac magis cupi-
 dine succensus imperii. Impatorem vero timēs: suspicionēq; ca-
 uens: tonsus monasticam simulabat vitam: agens proditorē in
 habitu christiano / & in ecclesia nycomedie lector ordinat⁹: sic
 furorem declinauit iperatoris. In manifesto autem sacros chris-
 tianorum libros legebat: & latēter exercebatur in philosophia
 inualeſcente semper ambitione imperii. vñ & ipē dicebat ami-
 cis: felicia fore tempora: quibus ipse rerum potiretur imperio.
 Et quidem manus non euafisset imperatoris: nisi Eusebia im-
 peratrix inueniens latitantem: & pro eo intercedens obtinuiſ-
 set: vt ad philosophandum mitteretur athenas. ¶ Refert the-
 odericus q̄ exinde discurrens omnem helladam / vates quere-
 bat consulens an ad imperium perueniret. Inuentoq; viro qui
 se potentissimum fateretur in magica: introductus est ab eo in
 locum ydolorum: vt in abdito euocatos a mago demones pre-
 sens consuleret. Quibus solenniter apparentibus compulsus
 est Iulianus frontem suam crucis signaculo munire. Quo fa-

Hystoria tri-
 partita.

Iulianus.

Bizantiū est
 ciuitas cōstan-
 tinopolitana .

Martoniū
 pedagogus.

Eubolius so-
 phista.

Imperatrix
 eusebia.

Theodericus

Polícraticí de Curialiū nugis.

cto repente demones disparuerunt. Magus itaq; cepit culpam iulianum. At ille pretēdens metum: crucis se dixit obstupuisse virtutem: eo q̄ signum hoc demones fugerint. Non suspicaris hoc bone vir (inquit magus) quia timuerint sicut ais: sed abhominati hoc signū potius abcesserunt. Et ita capiēs miserū odio xp̄iani signaculi/repleuit iulianū. Post hec sicut socrates auctor est/impator euocans iulianū: eū constituit cesarē: & data sorore cōstātia in vxorē: ip̄m cōtra barbaros destinauit ad gallias. Successit ergo ei: fecitq; sibi initiū vincēdi barbaros q̄ amorē suū apud milites collocauit. Fertur etiam q̄ dū in aliquā ciuitatē fuisset ingressus: corona laurea quibus solent ornari ciuitates iter colūnas pendens rupto sine casu sup caput eius decidit: eūq; apertissime coronauit. Quo facto cūcti clamauerūt: quia ei signū foret imperii. Congrediēs deide cū hostibus tāta felicitate prouectus est: vt a militibus appellaretur augustus. Cūq; corona deesset ip̄erial: vnus signa portantiū/torquē quā habebat/ capiti ei? circūposuit: & hoc modo factus est impator iulianus. Quevero postea gesserit ille philosoph? iudicēt audiētes. Nam in ip̄o p̄ncipio oīa p̄ libito disponebat/figmētūq; xp̄iane religionis abiecit: & singularū vrbiū templa apiens/ idolis offerebat: dicēs se ipsum esse pontificē paganorū. Intestino quoq; bello lacerasset imperiū: nisi ei degenti in tracia fuisset mors imperatoris constantii nunciata. Vt hō fauorē multitudinis sibi conciliaret: ius sibi p̄ferende religionis oībus indulgebat. Studebat ob hoc oīb? oīa fieri. Hinc vane gl̄ie causa largus/hinc affectata simulatiōe philosophi p̄cus/hic a ciuilitate fictitia comis. Hic grauis a mole impii/& (q̄d maxime erat) ne crudelis haberet/ mansuetudinem mentiebat. Ceterū qual̄ esset religiōe mōstrabat. Ep̄os ergo ī exiliū deportatos iussit euocari: & p̄fiscatas eorū sibi reddi substācias. Tēpla quoq; paganorū velocit̄ suis necessariis precepit apire: & que eis ablata fuerāt incūctantē restituere sanciuit. Palatio expulit eunuchos: tōsores & cocos. Eunuchos q̄dē eo q̄ vxor ei? obierat/postq̄ nō duxit aliā. Cocos aut̄/qa more philosophi cibus simplicib? vtebat. Tōsores: qm̄ vt ip̄e ait/vn? sufficit multis. Scriptores plurimū venerabat/cultoresq; disciplinarum: sed maxime philosophātes: vn̄ & fama viros hm̄oivndiq; congregabat circa palacia: q̄ circūamicti palliis: maḡ habitu q̄ magisterio pandebant. Erantq; graues vniuersis xp̄ianis seductores viri/& impatoris religiōe semper fauentes. Noctib? vigilans cōscribebat libros: quos in senatu publice recitabat. Sol?

enim impator a iulio cesare in curia recitauit orationes. Publici
 cū cursum mularū & caballorū inhibuit: iubens eos utilitatibus
 publicis ministrari. Hec eius opa laudant pauci: plurimiq; vitu-
 perant: quia remoto fastu palatii contemptibile videat̄ impiū.
 Apud sozomenū fertur: quia mox in ipō p̄ncipio sic apte & im-
 pudenter negauit xp̄ianā fidē vt quibusdā sacrificiis & inuoca-
 tionib⁹/ quas expeditiōes vocant pagani & sanguine imolato
 nostrū baptisma studeret abluī: & abrenūciare ecclesiastice con-
 fessionī. Ex illo enī tēpore tam secrete q̄ publice & in tēplis/ pa-
 gani licēter sacrificia celebrabāt. Fertur aut̄ quia dū aliquādo sa-
 crificaret ostensum sit ei in visceribus hostie signū crucis coro-
 na circumdatū. Quo viso: alii quidē p̄teriti/ vere religionis vir-
 tutem & xp̄iani dogmatis eternitatem intellexerūt/ eo q̄ coro-
 na victorie indicium est/ & ambitus circularis in se rediens/ est
 finis ignarus. Princeps aut̄ confortans eos sibi p̄spera monstra-
 ri assenit: & quia signū dogmatis xp̄iani coerceretur: ne ei dila-
 tari liceret circulari termino esse conseptū. Cum aut̄ adhuc pue-
 ri gallus & iulianus ad sepulturam māne martyris/ ope iter se-
 diuiso certatim basilicam fabricarent: res dictū mirabilis & for-
 sit an incredibilis accidisse narratur. Galli nāq; pars augebatur/
 vtiliterq; crescebat: iuliani vero labores: alii quidē fodiebantur/
 alii terra ipsa euomente ruderib⁹ implebantur. Aliquotiēs ter-
 re deposita fundamenta copulari non poterant: ac si quedā vio-
 lenta virtus/ ab inferiore loco ea reperiēdo depelleret. Res p̄-
 digiosa visa est omnibus existimantibus: quia non esset vir ille
 in christiana religione salubris: nec falso/ quod patuit ex post fa-
 cto/ nam ecclesias & ministros possessionibus & priuilegiis spo-
 liauit: & quod nimis graue & plane iniuriosum est: clericos ius-
 sit militibus aggregari: duci prouicie seruituros: plurimosq; eo-
 rum curie tradidit. Populum vero christianum cum vxorib⁹ &
 liberis inscribi precepit: & tanq̄ vicaneos tributa persoluere: &
 galileos omnes cēsuit infelici diminutioni capitis subiacere. In
 initio autem xp̄ianis parcens mitior visus est: sciens priores p̄-
 secutores nihil profecisse in pena xp̄ianorum: qui magis idē cre-
 uerunt & facti sunt gloriosi: pro vero dogmate morientes. Inui-
 dens ergo eorum glorie abstinuit a tormentis: iudicans esse ne-
 cessarium: vt sermone potius & admonitione ad paganitatem
 colendam populū suaderet: sperans etiam hinc se mōstrare cle-
 mentem. Dicitur enim quia dum cōstantinopoli apud fortunā
 sacrificaret: vr̄bis accessit ad eum maris episcopus calcedonie/

De appollina
ri viro docto.

& publice impiū & sine deo apostatā vocitauit. At ille solam ei impropers cecitatem: eo q̄ senex cecis manu alterius agebatur adiecit. Neq̄ galileus deus tuus curare te pōt. Respōdit maris. Gratias ago deo qui hoc egit ne te viderē pietate nudatum. Impator aut̄ filens abscessit/philosophū simulās: vt ostētatiōe patientie paganitatē roboraret. Lege aut̄ inhibuit ne galileorū filii poetarū rethorū & philosophorum legerēt disciplinas. Pro priis (inquit) telis fm̄ puerbiū vulneramur. Ex nostris enim armati/ex nostris cōscriptorib⁹ contra nos bella suscipiūt. Posuit & aliā legem p̄cipiens galileos expelli militiis. Adiecit & aliā: vt galileis bona auferrentur: quoniā xp̄us eorū eos pauperes eē preceperat. Scripsit appollinaris vir doctus & ingeniosus heroicis versibus pro homeri poemate hebraicam ātiquitatem: & in alio opere imitatus est comedias: menandri fabulositate deducta. Euripedis quoq̄ tragedias & lirā pidari/ secutus est & absolute dicendū: quia ex diuinis scripturis argumēta sumēs: omēs encidias lectiōes tempore paruo composuit: numero: virtute: moribus: conscriptione: caractere & dispositione grecorū valde pares. Fecitq̄ librū nobilem ad ip̄m impatorem siue p̄ philosophos/in quo tacitis sacre scripture testimoniis illos irrefragabili ratione desipere pbauit: & se vera sentire de deo. Que legens impator claris tūc scripsit episcopis. Legi & rephendi. Cui ep̄i rescripserūt. Et si legisti: nō agnouisti. Si enī agnouisses: nequaquā reprehendisses. Basilii aut̄ capadoceni creditur hec fuisse epistola. Veniēs aut̄ antiochiam impator eo q̄ esset ei barba valde p̄lixa derisus est: dicentibus antiochenis Tondeatur: vt ad funes barba eius pficiat. Et quia taurū consueuerat imolare: taurū & aram suo formari p̄cepit in solio. Lachrymantes ergo dicebant Iste taurus euertit mundū. Et nisi eū libani⁹ reuocasset/ grauiē afflixisset antiochenos. Aduersus quos tamē librū satis vrbaniū conscripsit. Vt aut̄ etiā iudeos denuo armaret in xp̄m: templū hierosolymis eos instaurare precepit. Cōcurrentib⁹ quoq̄ quos de toto orbe cōuocauerat: plurima ministravit: misitq̄ p̄fidē impiorum executorē dignissimū preceptorū. Aiunt enī quoniā ad repurgiū faciendum/argenteos hamos & cophinos & scaphas habuerint. Cūq̄ fodere iam cepissent statuta quidē die hec multitudo plurima faciebat. Nocte vero sp̄tanea terra de valle crecebat. Solutis itaq̄ prioris fundamenti reliquiis: noua omnia p̄parabant. Cūq̄ gypsi & calcis multa modiorū milia cōgregassent vis magna ventorū repente respirans tēpestates atq̄ p̄cel-

Ep̄sus.
Calx.

le subito facte/ quicquid congregatū fuerat dispererūt. Adhuc autem vesanientibus eis: & nequaquam diuina longanimitate correptis: maximus primo terremotus factus est: & quisquis non fuerat diuinis mysteriis imbutus: vehementer est attritus. Cū vero neque hoc terrentur iudicio/ ignis ex fundamentis que suffodiebantur egrediens/ plurimos fodientiū concremauit: aliorum membra dissoluit: nocte plurimis in vicina portici dormientibus/ cadens subito ipsa porticus cū tecto dormientes oppressit. Alia vero die in celum signū splēdens salutaris crucis apparuit. Sed etiam iudeorum vestes crucis signaculo sunt implete: non signate tamen splendenti colore sed nigro. Hec itaque dei rebelles considerantes: & diuina contremiscentes flagella: ad propria sunt reuersi confitentes esse deū/ qui ab eorum progenitoribus ligno probatur appensus. ¶ In his tamen omnibus non est auersus furor impij: sed indurato corde precepit ut quicumque sacrificare nollēt: palatiū non intrarēt: & neque collegio: neque foro: neque arbitrio: neque dignitate: nec qualibet amministrazione participarēt. Cū vero torquebantur christiani aut spoliabantur/ eis patientiā indicebat/ quā hāc galileus eorum/ expresso verbo legis & testimonio operis suos docuerat sectatores. vñ & multi christianorum retrorsū abiierunt: aut strati metu: aut capti dolo: & inualescebat seuitia paganorum. Ut autē ad ydolatriam milites facilius assuescerēt: studuit ad priscū scema reformare illud signū sublimi⁹ romanorum quā constantin⁹ in formā crucis mutauerat. Verū in publicis imaginibus iouē quasi de celo sibi coronā deferentē & purpurā/ mercuriū quoque & martē in se respiciētes velut per testimonio sapientis & fortis depingebat. Hoc agēs in imaginibus ut sub occasiōe impij latentē adorētur dii: & hoc modo subiecti clanculo fallerentur: exinde sic capti facilius impleturi quā vellēt. Si vero detrectaret torquerentur quasi impij contēptores. Approbabat autē studia christianorum: licet plequeretur fidē: & exercitia virtutū/ quo paganorum roboraret errorē. Apud galileos non vera mētiebat eē: sed ficta. Decreuit ergo eis virtutes prīpi: & paganos christianis absque fide moribus institutos/ philosophiē voluit eē cultores: sicut arfacio pontifici galathie scripta ab eo in hūc modū docet epla. Paganorum rit⁹ nodū agis sine intētionē nram propter cultores eius in negligentia positos. Nā deorum claritas: magnitudo atque sublimitas: omnī orōne: omnique spe maior est: sed propitij nobis sint dii propter clementiam quam habemus: cum illorum prouidentia in puo tempore tanta mutatio facta sit quātam neque orare aliquis primitus

Epla iulian⁹.

Polícratici de Curialíū nugis.

presumpserat. Cū ergo credimus hoc posse sufficere: nequaquam respicimus quē admodū superstitionē xpianorū anxietate cura peregrinorū: & circa sepulturas & mortuos multa solatia, honesteque conuersationis studia nō vera, sed ficta: quas res arbitror apud nos debere sub veritate geri. Non itaque sat est te talē esse: sed oēs ab solute circa galatiā sacerdotes: quos aut deprecare, aut ratione flecite: aut certe festinanter a sacerdotali ministerio remouere: nisi diis cū coniugibus & filiis atque seruis colla submiserint nō ferētes ulterius eorū seruos aut filios/hoc facere continētes/aut galileos impie contra deos agentes: & impietates pietatibus preponentes. Deinde cunctos ammone ut sacerdos neque ad spectacula procedat: neque in tabernis bibat/aut cuiuslibet arti opibusque turbinibus aut impudētibus presit. Qui obediunt honorētur: inobediētes expelle Xenodochia constitue per singulas ciuitates: ut nostra peregrini clemētia fruatur/nō tantum nostri: sed & extranei pecunia indigētes. Ut habeas unde fiat/interim decreui singulis annis triginta milia tritici modios per vniuersam dari galathiam. & lx. milia vini sextarios. Horū quinta pars pauperibus tēpla obseruātibus debet expēdi: reliqua peregrinis indigētibusque distribui. Turpe namque est: ut iudeos nō abiciat: sed potius nutriat impiū galilei: & suos pariter nec nō etiā nostros/nostri vero nostrorū solatio deseratur. Quapropter doce etiam collationes facere paganos ad talia ministeria: paganorūque viros offerre primitias frugum. Eosque huiusmodi benefactis institue docēs eos hoc opus olim fuisse nostrorū. Homerus enim hoc probat: introducens emeniū talia faciētē. Nos ergo neque bonis nostrorū mutamur: sed aliis remittimus/negligētia nō profusi: magis autē deorū reuerentiā respiciētes. Si igitur hec te faciētē ego cognouero leticia plenus ero. Presides puinciarū rarius domi suscipe. Frequēter eis scripta trāsmitte. Ingrediētibus eis ciuitatē/sacerdotū nullus occurrat. Cūque ad tēpla venerint deorū: intra ianuas eos nemo precedat militū/forte aut precedētū officiorū: sed qui voluerit subsequatur. Cum ad ipsum limen templi peruenerit priuatus existat. Tu enim sicut nosti itus es iudex. Hoc enim etiam sacra sanctio videtur exigere. Obediētes igitur pro veritate pii sunt: reluctantes vane glorie comprobantur. Quid enim patiantur: aut quod mereatur auxilium qui matrem deorū habere propiciam noluerint? Qui ergo eam neglexerint non solū sine querela non erunt: sed etiā nostre indignatiōis impetū sustinebunt. Neque enim fas est/ ut illi parcatur qui deos habuerit inimicos.

Suade siquidē eis: vt si mea frui volunt tuitione: omnes matri
 deorū studeant offerre culturā. Hec quidē scripsit & ad similitu-
 dinem ecclesie/demonū templa constituit & istituīuit ministros
 in diuersis gradibus ad instar clericorū: vt essent qui ceteros do-
 cerent cultū pfidie/& penitentes post culpā fm traditionē chris-
 tianorum correctione mediocri reformarēt. Nihil autē qđ a pa-
 ganis cōmitteretur in xpm enorme videbat: adeo quidem: vt
 nec seuire in mortuos inhumanū aut crudele paganis videret.
 Vñ i ciuitate sebastea iohannis baptiste sepulchrū aperuerūt:
 igniq; tradiderūt/ossa x̄o ac puluerem disperserunt. Si vel capita
 flagitiosorū eius: vel summam/que p ipm in orbe aduers⁹ ec-
 clesiam gesta sunt: voluero enarrare: multis magnisq; volumi-
 nibus tāta egebit materia. Sed p̄grediamur ad finem quē pius
 galileus intemerate virginis filius/īpio persecutori suo ad con-
 solationem ecclesie sue & ad gloriam maiestatis qua patri coeq̄
 lis & substantialis est potenter infixit. Procingens ergo se ad
 persicā expeditionē/p̄ more misit delphos & delū: atq; dodonē:
 consulens an expediret ad bella procedere. Vates itaq; vniuers-
 si victoriam promittebant: vno inter cetera animati responso:
 quod pro exemplo mendacii ac seductionis inserere nō pigebit
 Est autem huiusmodi. Nuncomnes aggredimur dei victorie
 trophea referentes circa flumiū thiren. Horū ergo dux ero bel-
 ligerator mars. Quisquis ergo phitium musarum p̄cipem &
 dñm rationis credit: vim & mentem carmini huius interp̄tes.
 Quo miser animatus oīmodā sibi victoriā sōnians/etiā galile-
 os delere p̄parabat. A plurimis tamē vt oportuit vilis aposta-
 ta contemptus est. In antiochia nāq; vir quidā optimus pedago-
 gus adolescentium habitabat/eratq; illic famosissim⁹ sophista
 libanius: expectans victoriam iuliani/habensq; pre oculis minas
 eius. Ait ergo veram deridēdo religionem. Nūc fabri fili⁹ qđ
 putas agit? At pedagog⁹ cōplet⁹ gratia dixit. O sophista crea-
 tor omnium quem tu fabri filiū nominasti/locellū sepulture iu-
 liano cōponit. Post paucos dies mors nūciatur iuliani & in lo-
 cello aduectus est: minarūq; timor euacuatus. Eodem quoq; tē-
 pore vir religiosissimus iulianus/cognomēto saba/subite hyla-
 ritatis causam/a ministris interrogatus: respondit. Ferus sacre
 vinee deuastator: penas exactus est vastationis sue: iacetq; mor-
 tuus: terroribus minisq; frustratus. Sed exprimendus ordo est/
 quo decessit impius persecutor. Cū ergo tam ciues q̄ hostes bel-
 lo persicco laborib⁹ & fame multipliciter afflixisset: veniēs testi-

Polícratici de Curialiū nugis.

Julianus.

Magica vene-
ficia iuliani.

De morte sua-
ui britanie ty-
rani p eadmu-
dū regē r mar-
tyrem miracu-
lose.

phontem ciuitatem in tantum obsedit regē vt crebris legatio-
nibus ei offerret partem regni dum solut^o bello discederet. Qd
imperator contempsit elatus: nec attendens quidem quia vin-
cere bonum est/superuincere nimis inuidiosum. Cōfidebat enī
magicis artibus: & arbitratus fm pytagoream opinionem ani-
mas diuersa corpora pagrare: se credebat possidere animā ale-
xandri: aut qd poti^o in alio corpore esset alius alexander. Que-
rebant ergo romani de principe qui bellū finire nolebat: resiste-
bant tamen instantibus p̄sis ita vt frequenter nunc hi nunc illi
verterētur in fugam. Porro iulianus in equo residens exercitū
circūfortabat. Inermis quidē/spe felicitatē sue p̄sumens/ contra
quē iaculū repente delatum: discurrens per brachiū in eius latus
immersū est. Ex hoc vulnere suscepit terminū vite. Qui nō ius-
tissimū intulit vuln^o/hacten^o ignorat: Sz alii quēdā inuisibiliū
hoc intulisse ferūt: alii vnū pastorem hismaelitarū: alii militem
fame & itinere fatigatū: Sed siue hō siue āgelus fuerit: patet qa
diuinis iussionibus obtēperauit. Aiunt enī quia cū fuisset vulne-
ratus/mox manū cōpleuit sanguine suo: & in aerē piccit dicēs.
Vicisti galilee vicisti/ & in eo ip̄o victoriā cōfessus est & si blas-
phem^o. Defunctus est autē tertio āno imperii sui/vite tricesimo
primo. Nimiū tamen visus est vixisse bonis/qui nō modo in ec-
clesiis: sed etiā in theatris p̄dicabant victoriā galilei. Om̄s enim
clamabāt. Maxime fatue vbi vaticinia tua? Vicisti de^o & xp̄us
eius. ¶ Defuncto ip̄o inuenta sunt ī templis simulachra stupē-
da principis/ & mira insignia sapientie/ conclamate & famosis-
sime pietatis. Nam ī carris aperto templo qd vsq; ad reditū suū
clausum esse p̄ceperat inuēta est mulier a capillis appensa: ma-
nus extensas habens ap̄to vtero: in cuius iecore euentū p̄fici bel-
li fuerat speculatus. In antiochia quoq; archas in palacio pluri-
mas/humanis capitibus plenas inuenerūt: & dimersa puteis/
innumera corpora mortuorū. Prodigiosa & scelestā illi^o/ q̄ nec
imperatorē: nec philosophū decuerunt: sed impiū & magnū de-
hostē & hoīm/tripertita latius p̄dit historia. ¶ In gēte q̄q; bri-
tannicarū sicut quedam nostratū testatur: hystoria ad compescē-
dā & puniendā tyrānidis rabiē/ gloriosissime martyris & regis
eadmūdi manū exercuit. Cū enī suauus britanie insulā quā ex
magna pte occupauerat vastaret: spoliaret: & mēbra xp̄i p̄secu-
tionib^o multis affligeret: indictione cens^o quē lingua anglorum
danageldum nominant puinciam onerauit: p̄cepitq; possessio-
nes memorati martyris p̄ferre in censum. Supplicatū est ei: cō-

tempfit preces. Missus est a martyre religiosus frater sub interminatione inhiuit ne eccliam xpi / domū martyris & liberā familiā eius tyrānus in debita premeret seruitute. Sed impietas ad preces obsurdit: intumuit ad phibitionē: ad minas iduruit: & cōiitiis & iniuriis afficiens humilē nūcium dei: vlticē acceperavit manū. Flagellum puocauit: & patientia dei contempta temeritate cecus incurrit in mortē. Nec mora. Nā tyrannus e vestigio expirauit. Inter milites enim agēs ī castris solus sicut ipse confessus est: cum telo vidit adesse btm eadmundū: increpātem eū & cedentem ad mortē. Et ab ea quidē die / licet īsula graues tyrannos habuerit: ecclia beati eadmundi a predicta indictione fisci mansit immunis. Nemo enī eorum martyre ausus est puocare: aut in opprimenda eius ecclia periculū facere sui. Nostris tamen temporib⁹ eustachius filius stephani: qui in ecclia dei senire decreuerat. Cū oīa p viribus depopulatus esset: & terrā beati eadmundi cui oēs predones detulerāt videret opulenta: sibiq; nō esset / consūptis opibus regni vñ semel & scdo militibus era pcederent. Iā enim defecerāt donatiua / pdia iā dicte ecclie depopulatus est: nondū tamē digesserat cibum: quem de facultatibus loci acceperat. Ipsaq; die anteq; se domi sue recipet que nimis vicina erat tactus est martyris manu & letali puiss⁹ morbo / die circit octaua / reb⁹ cessit & vita. Quid moror ī paucis? Vbi sūt: vt de domesticis loquar gaufridus / milo / rāulfus alan⁹ / symō / gillibert⁹ / nō tā comites regni / q̄ hostes publici vbi villin⁹ facesberies: vbi marinio qui impellente beata virgine incidit in foueam quam parabat: vbi alii quorum vel nomina conficerent librum? Horum vtiq; malicia insignis est: infamia celebris: infelix exitus: & quem presens etas ignorare non potest. Si ergo quis antiquas nescit hystorias: si ignorat quomodo tyrus cui reges terga prebebant: a regina scytharum tamiri prostratus est: si casus & precipitia precedentium non recolit tyrannorum: ve ea que oculis ingeruntur inuitis attendat: & luce clarius intuebitur omnes tyrannos miseros esse.

De eustachio
filio regis stephani.

Tamiris.

De gedeone qui forma presidentium est / & antiocho.

Capitulū. XXII.

Vid itaq; sibi velit qui rempublicam id est populum dei ī debito seruitutē iugo nituntē opprimē nō video: nisi forte ea de causa psonā appetāt vt tormēta miserie potentē ferāt. Si enī regē tātū appeterēt / nō dominari onus officii metientes nequaq; tanta curreret auiditate. volun-

Polícratici de Curialíū nugis.

De gedeone.
Judi. viij.

1. Mach. j.

ij. Paral.
xxvi.

ps. lxxxij.

tas enī regentis de lege dei pēdet / & nō p̄iudicat libertati. At tyranni volūtas cōcupiscentie seruit: & legi reluctās qui libertatem fouet: cōseruis iugū seruitutis conat̄ imponere. Docet hec scriptura cui cōtraire nō licet. Dixerūt oēs israelis viri ad gedeon. Dñare nostri tu & fili⁹ tu⁹: & fili⁹ filii tui: quia liberaſti nos de manu madyan. Quib⁹ ille ait. Nō dñabor vestri: nec dñabit̄ in vos fili⁹ meus: sed dñabit̄ dñs. Dixitq; ad eos. Vnā petitionem postulo a vobis. date mihi in aures ex preda vestra. Vide or mihi in huius lre facie qđ dixerā intueri. Nam gedeon q in terpretat̄ circuiens inutile: vel tentatio iniquitatis eorū / nomine & verbis videt̄ officiū indicare. Eius enī est circuire inutilia et ea vel delere: vel rauocare ad frugē: et qđ iniqui deprehēdit excludere a finibus suis: vt sibi aduersus hostes pcedat victoria: defertur honor domini & recusat: legi tñ subiicit quos a iugo seruitutis absoluit. Patri filiorū successiu⁹ defert̄ honor: at ille deū maluit honorari. Quis eorū recte huic assimilabit̄ q fas nefasq; cōfundūt: & versantur in laborib⁹ & erūnis vt filios possint non tam honoris q rapine / & iniquitatis habere heredes? Quis est enī qui legē dei & iustitiā eius qui in sola charitate cōsistit filiis anteponat? Qui amat (inquit) patrē / aut matrē / aut filios plusq; me: nō est me dignus. Et pfecto qui transitoria xpo preponūt: ipsis trāsitoriis citius trāseunt: nec eorū perpetuatur gloria: apud quos prepositis aliis xps manet inglorius. Ergo casum timeat princeps qui liberorū / aut carnis motus affectu honorem diuinū minuit imemor charitatis. Sed nemo est qui in deū se fateatur insurgere: insurgunt tñ plurimi & iam ista palam fiunt. Intrauit anthiochus in sanctificationē cū superbia / & hoc quidē faciunt multi. Ozias quē lre irrefragabiles iustum in multis fuisse cōmemorant: mortuo zacharia sacerdote cui cognomen fuit intelligēs / ordinē sacerdotalem non tam pie q audacter inuasit: & reclamātibus leuitis nōne tu es rex Ozias & nō sacerdos: audire ptempſit. Statimq; lepra partē illā corporis eius inuasit quā sacerdos ex lege auri lamina tegebat vt iuxta interpretationē ppheticā: facies eius ignominia repleret̄. Rex quidem notus est / & ex coeuis regib⁹ & ex eo maxime q anno mortis eius nat⁹ est romulus: a quo genus est romanorū. Imitatur plurimi oziam sacerdotalia presumētes: sed leprā eius paucissime erubescūt. Plures tñ sequūtur anthiochū qui nō cū deuotione vt offerat vice sacerdotis sancta ingrediūt̄: sed vt debeat si quid est in tēplo dñi sanctū. Cū enī anthiochus desolationis &

abominationis ydolū fabricasset: libros legis dei ꝑbuffit igni/
 & scidit eos. Et apud quēcūq; inueniebant libri testamenti dei:
 & quicūq; obseruabant legem dei/ fm edictū regis antiochi tru-
 cidabāt eū. Vidi tēporib⁹ meis nōnullos sacerdotali se imiscen-
 tes officio & humeros temerarie supponētes: vt archā ꝑriperēt
 ab humeris leuitarum/ loci immemores qui in pñtem diē diciſ-
 oꝛe ꝑuſſio: alios vidi qui legis libros deputāt igni nec scindere
 verentur: si in manus eorū puenirent iura vel canones. Tempo-
 re regis stephani a regno iusse sunt leges romane quas in britan-
 niam domus venerabilis patris theobaldi britanniarū ꝑmatis
 aſciuerat. Ne quis etiā libros retineret edicto regio ꝑhibitū est:
 & vicario nostro indictū silentium: sed deo faciēte eo magis vir-
 tus legis inualuit: quo eam amplius nitebat impietas infirma-
 re. Quis autē in tot milibus regnare affectatiū esse vult similis
 gedeoni? Aut quis legem sibi vult dñari & ꝑꝑlo? Oibus tamē
 vnū illud deberet sufficere: qđ gedeon a subditis petit id est si so-
 las ex preda sibi cōsequat in aures. Si enī que lex loq̄r indicare
 curauerit & ei obediēs popul⁹ acquiescat vt nō sit iniquitas & con-
 tradictio ī ciuitate & ꝑꝑlo cui ꝑest debet ꝑfecto sufficere ꝑſidēti.
 ¶ Consilio bruti vtendū esse aduersus eos qui ꝑ summo ponti-
 ficatu non modo certant: sed scismate dimicant. & ꝑ tyrānis ni-
 chil quietum.

Capitulum. XXIII.

Sed esto vt his liceat qui carnales sunt contendere de
 primatu: viris ecclīasticis hoc vsq; quaq; arbitror esse
 illicitū. Carnaliū tamē exēplo sub imagine religiōis
 obrepit impietas: & iā nō modo cōtendit ꝑ sacerdo-
 tio: sed pugnat. Antiqui quondā trahebant inuiti: & proni ad
 martyriū ꝑmas cathedras carcere penis & cruce fugiebāt. Con-
 tra iam palam loquunt sacerdotes & ꝑuerbiū nullū dicūt. Nos
 lumus inquirunt martyres esse: sed sediū nostrarū gloriā non da-
 mus alteri. Misera quidē & miserabilis vox in ore sacerdotū: q
 xꝑm sic agnoscit: vt se nolle eū sequi palā ꝑfiteat. Dubitari pote-
 rit an ver⁹ moriat ꝑfessor: q ꝑsecutorē si opus fuerit nō expectat
 Ait enī cyprian⁹ ep̄s si timet: actū est de eo. Sed liceat timē: nō
 stare in necessitate illicitū est fugitiu⁹ inutilis ifamis ē. Est tñ in
 quo vident ꝑstatiā martyris imitari: si ꝑ cathedra. s. fuerit decer-
 tadū. Fers a quibusdā & verū est ꝑ super romano ꝑōtificatu ab
 ambitiosis quandoq; immo sepe litigatū & nō sine sanguīe fra-
 terno sancta sanctorū ingressus sit pontifex. Cōcitata sunt iterū
 bella/ plusq; ciuilia: & cesarē & ꝑꝑeiū: & qꝑd philippis leucade

De cypriano.

E

Polícratíci de Curialíũ nugis.

mutine in egypto hyspaniave p̄sumptũ est: quicqd̄ impie gestũ
pugna sacerdotalis absoluit. Nũqd̄ xp̄iani sanguis p̄curant effu-
sionem vt eis p̄ ceteris liceat p̄ grege qd̄ pastoris est aias pone-
re? Nũquid eccliam diruũt: p̄phanant facta: vt sit qd̄ edificari &
sanctificari oporteat? Cõcutiũt p̄p̄los/regna sollicitant/eccliarũ
diripiũt facultates: forte vt sibi faciant materiã p̄meredi/vt cõ-
ponant oia/vt paup̄ibus miseredi & p̄uidedi aliis p̄currẽtib⁹ ne-
cessitatem p̄ripiant. Si enĩ vt plura sibi impune liceãt: vt si pecu-
niam cõgregent: si vt carnẽ & sanguinẽ foueãt: dilatẽt: & corrũ-
pant. si vt familiã nobilitent: si deniq; vt gloriã suã querãt in cle-
ro dominãtes nõ forma facti gregis ex aio: licet labiis & simula-
tione officii/pastorẽ induant/tyrãnis q̄ p̄ncipib⁹ facili⁹ accedũt.
CDicũtq; philosophi & verũ arbitror. Nihil in rebus humanis
vtilius hoĩe: & in ipsis hoĩbus p̄ncipe eccl̄iastico vel mundano
nemo vttilior. E diuerso. Nihil hoĩ p̄nciosius hoĩe: & in eis tyrã-
nus secularis aut eccl̄iasticus p̄nciosior est. Sed p̄fecto in vtroq;
gñe secularem eccl̄iasticus aũcedit. Sal enim infatuatum ad ni-
chil omnino valet: nisi vt p̄iciãt foras & conculcet ab hominib⁹
bus. Porro vsq; adeo sol⁹ ferrũ morteq; timere auri nescit amor:
pereunt discrimine nullo: amisse leges: vilissima rerũ: certamẽ
mouistis opes. Ergo diuidãt vnitas: integritas scindãt: sinceritas
corrũpatur: maculetur & sanctitas: mundi nouũ iudiciũ cele-
bretur/& princeps eius qui in passione xp̄i eiect⁹ est rediẽs scan-
dala spargat: vt beat⁹ sit qui nõ capis tẽdiculis ei⁹. Tãto ne nos-
uorũ p̄uentu scelerũ querũt vtrũ ip̄eret orbi/ vix tãti fuerat ciui-
lia bella mouere: vt neuter. Rectissima eminedi viã docuit chri-
stus qui discipulos suos regibus gẽtiũ noluit p̄formari: vt domi-
nẽtur in subditis: & qui potestãtẽ exercent bñfici dicant. Sed q̄
maior est sponte minore: & solũ pre ceteris vite quiete viribus
& contentione remota/sibi vendicet officiũ ministrãdi. At isti
aliam p̄tulerunt ascendẽtes ex aduerso fratrũ & ministrãdi hu-
militate reiecta/appetũt pre regibus gẽtiũ dominari: nec dubiũ
quin refrigescẽte imo extincta charitate sedẽ suã & ip̄i ponãt ad
aquilonẽ. Siquidẽ p̄ductos odore pares. Vtinã secuti essent qui
ea viderũt tempora/consiliũ bruti: a quo eũ iminẽte bello ciuili
cathonis auertit auctoritas. Decreuerat enim man⁹ suas ab ar-
mis continere ciuilibus quibus quanto quisq; libentius & forti⁹
immiscetur/tãto iniquior & immanior est. At ergo. Nũc neq;
pompei bruti/nec cesaris hostem: post bellũ victoris habes. Si
ergo sapiant/hi pro quorum dominio scismatici litigant eos so-

i. Petri. v.

Matth. v.

¶ Versus luca⁹
iii. lib. iij. ca. ij.

Lucani Xsus
lib. ij. ca. iij.

los concurrere patiantur / alterutri metuant opem ferre: incerti
 quis victor futurus sit / certiꝫ quanta q̄ grauis ruina victis im-
 mineat. Nulla manus belli mutato iudice pura est. Nam & vi-
 ctriꝫ causa deo placuit: sed victa cathoni. Gaudeat plane mun-
 dus cum alter solus vicerit sed propensiori letetur gaudio / si vi-
 cerit vterq; vel neuter. Conueniant ergo si placet in insula lica-
 nia aut aliquo: si quis tamen locus bellis siue duellis est aptior.
 Nam antiqui teste quintiliano bellos dicebāt / quos duellos mo-
 do appellamus & sine vrbis & orbis periculo vincant alteruter
 duellorum quem deus scilicet approbauerit: aut victorem esse
 permiserit. Victus quoq; si id victori placeat demergatur in ty-
 berim: aut si cum eo mitius agendum videtur / retrudatur in ca-
 ueam. Cui cum abbas loci claustrū immo carcerem aperuerit /
 protestetur se non illud ei qui dāatur preparasse: sed victo. Si-
 quidez nulla fides vnq̄ miseros elegit amicos. Qui vero vicerit
 id est qui violentior fuerit in liparem aliamve insulam exul p-
 petuus deportetur ad marmora deportanda vel secanda: aut ad
 metalla dānetur. Facinus enim scismatis quos inquinat equat:
 nisi quia plerumq; qui fortior imo ferocior idem & iniquior est.
Quid perniciosius aut odibilis bello ciuili? Nihil plane pre-
 ter rabiem scismaticorum: aut hereticam pestem: quorum vtrū
 perniciosius sit / non facile dixerim: si tamē in his numerus est:
 vt alterum recte segregetur ab altero. Cessabunt plane bella ci-
 uilia: si presumptioni desit temeritatis adiutor. Nec est qui con-
 ciues possit vrgere ad furorem: nisi eos aliquatenus ip̄a delectet
 infania. Vtiq; necessitas cōfurendi aut nulla om̄ino: aut vt mul-
 tum ymaginaria est. Hec quoq; permultis maximis periculis
 patet: quorum nemo satis declinat euentum: nisi precaueat fa-
 cultatem. Innuit hoc poeta grauissimus: aut si iuxta quītilianū
 rectius dicere malueris oratorem: nō repugno dum constet pre-
 cauenda esse etiam que possunt euenire pericula: & vniuersita-
 tem ab vno quolibet cogi non posse: vt sceleri obsequatur inuita
Ait enim hic q̄ quis nullo maculatus sanguine miles. Que potu-
 it fecisse timet / quid pectora pulsas. Quid vesane genus? quid
 fletus fundis inanes / nec te sponte tua sceleri parere fateris / vsq;
 adeo ne times quem tu facis esse timendum: Classida det bello:
 diros tu negligē cantus. Signa ferat cessa iam iam ciuilis eri-
 nis Concidet: & cesar generum priuatus amabit. Sic sic si ec-
 clesia dei erigatur in spiritus libertatem: si ministerium sceles-
 ris subire detrectet / aut omnino scismata sopientur / aut manēs

Lucani Xsus.
in primo lib.

Aerfus.

Lucani Xsus.

Polícratíci de Curialiū nugis.

te vnitatis compage: soli inter se scismatici dimicabunt. Intes
rim contineat ecclesia manus suas: quoniam gladius petri q̄ s̄a
guinem carnali sitiebat affectu: mandato domini ad presens te
gitur in vagina: & discipuli eradicare zizania p̄perantes/p̄cipiū
tur mellores angelos expectare. Oret vnitatis integritas vt in
se colligat dissidentes lapis incisus/in quo fundatur ecclesia: quē
scismatici reprobant: qui fecit vtraq̄ vnū & vestem suam in for
tem infideliū integrā cedere maluit q̄ secari. Oret inquā ne defi
ciat fides: & expetens in cribro sathanas nō dispdat: cōculcet &
triticum: oret pacem: querat pacem: & p̄sequatur etiam fugien
tem. Meminerit eius qui cum producere posset plusq̄ legiones
angelorum duodecim: exaltat⁹ in cruce oīa acquisiuit. Ip̄a enim
exinanitio adeo meruit exaltari/vt ad gl̄iam eius flectat om̄e
genū. Scismaticos nocentes accipiunt/sed consentientes iustos
nocentes faciunt bella sacerdotalia. Quiescant ergo stātes a lō
ge cum petro vt videant finem. Recolant illud ethnicum. Si ce
licolis furor arma dedisset/ aut si terrigene temptarent astra gy
gantes. Non tamen auderet pietas humana: vel armis: vel vo
tis prodesse ioui. Hoc quidem videtur esse seruandum in his vbi
quis iustius induit arma scire nephas. Nā si hereticus scismati
cus ve/catholicum impugnet assistere veritati piū est: & roma
no pontifici deuotissime famulari. Hoc quidē cū innotuerit. Nā
scismaticus se catholicū esse sepe mentitur. Quis enim p̄sumet
summū iudicare p̄tificē: cuius causa dei solius reseruat exami
ni? Vtiq̄ quisq̄ hoc attemptauerit: laborare quidem: sed profici
cere nequaq̄ potest/nec ad vnguem nomen pontificis: arto ha
beat hic pontifex: cuiuscūq̄ canonica precessit electio. Ionas vt
naufragiū tolleret naufragiū fecit: maluitq̄ perire solus/ q̄ alios
inuoluere suis periculis/nec tamen regende nauis curā suscepe
rat. Salomon ab eo maternū cōinicit affectū: q̄ integrū meretri
cis calūnie filium cedere maluit q̄ partiri. At isti periditari ma
lunt ecclesiam & scindi: q̄ honorē non vsurpare & innocenti ma
tri ecclesie non inferre calūniam. Hec est (inquit) mater ei⁹/qm̄
ex dilectione/refugit sectionem. Econtra hic priuignus est qui
ferro rimatur viscera matris. Quot & q̄tos tumultus & strages
dedit illa collisio quando filius petri leonis aduersus innocentīū
bone memorie quintum predecessorem domini adriani/cui⁹ vi
tam & felicitatem in se in euū p̄tēdat dominus: conatus est ab
aquilone ascendere. Nonne & stellarum partem secū traxit rui
na eius? Quis nescit egidiū tusulanū? Quis petrum pisanum

Matth. xxvj.

Ibidem.

ix. q. iij. alioz.
s. eo. li. ca. xvij

Jone. ij.

De salmone.
iij. Reg. iij.

cui nullus aut vix similis alter erat in curia? Quis recenseat episcopos: qui in tota fere italia corruerunt? Profecto dum ruine illius extabit etate nostra memoria/incredibile est quem adeo misere ambitiosum esse: vt ecclesia scindere non formidet. Neminem ita cupidum esse credo: qui non malit se deleri: quam vt pro eo tanta fiat turbatio. Si delictis nostris exigentibus carnificum istorum quisque ascenderit sedem petri: & ad gubernaculum nauis eius domino indignante accesserit/plane non immerito naufragium faciet/cum & petrus vocatus a domino/ad validiorem terram auram mergi ceperat/ & nauis que dominum habebat vectorem de salute desperet: donec christus dormiens precibus excitetur. Vtique qui misere ascendit rotas miserius & miserime deiciet: nec letos habent exitus que malo sunt inchoata principio. Discordia/certissimum iniquitatis & defectus indicium est. Siquidem minimas rerum discordia turbat: pacem summa tenent. Pheton in fabulis dum paternos currus affectat/incendit orbem: & tandem miseratione dei & ipse succensus corruit preceps/curru disiecto. Tunc ille die sine sole ferunt: & dum flagrat ecclesia successa scismate/christus videtur abesse. ycarus quoque dum elatus iuuenili leuitate fertur in celum: marinis fluctibus mergitur. Deiectus enim est dum alleuare. Subuectio siquidem impiorum grauioris ruine preparatio est. Quis autem eo nequior qui ministerium pacis sacrificandi officium in rixas mittit & carnificum? Quorsum que so tanta immanitas? Nundquid ad vitam? Sed eorum finis interitus. An ad gloriam? Sed gloria eorum in confusione est. An ad voluptatem? Ergo & deus eorum/venter est. An vt nobilitetur in carne & sanguine? Sed caro & sanguis regnum dei non possidebunt. Nam aduersus carnales non ego: sed hec & grauiora his apostolica intonat tuba. Quorum (inquit) finis interitus? quorum deus venter/ & gloria in confusione: quia terrena sapiunt. Si vt suam suppleant voluntatem aliis dominantes: quod tyrannicum est eis nihil minus proueniet. Tyranno siquidem nihil tutum est aut quietum. Interroga damoclem: & se hoc a tyranno sicilie didicisse fatebitur/cum ei vndique inardentes prunas ruina immineret ad primum nutum & quasi textentis licio dependens gladius inter regales delicias cervici illius similis ferenti irrueret. Hoc idem apud claudianum astruit theodosius. Ait enim. Qui terret plus ipse timet/sors ista tyrannis. Conuenit: inuideant claris: fortesque trucident Muniti gladiis viuunt/septique venenis. An cupites habeant artes/trepidique minentur. Tu ciuem patremque geras: tu consule cunctis. Nec tua te moueant: sed publica vota

Marth. viij.

De phetone.

De ycaro.

1. Corin. xv.

Ad philip. iij.

De damocle & tyranno sicilie.

Versus claudiani contra tyrannos.

Politratici de Curialiū nugis.

Esaie. xvij.

Erubescet sydon ait mare quia iam carnalis loquitur / que vir spiritalis audire non potest. Si enim audirent sacerdotes vocem hanc / nequaquam per tela per hostes currerent: ut primas cathedras occuparent. Sed licet omnes summi pontificatus apicem deferant: quantum salua religione licet fugiendum quam suscipiendum arbitror sapienti. Ut enim ex conscientia verum loquar illius laboriosissima: & quantum ad statum presentis seculi pertinet: miserrima videtur esse conditio. Si enim auaricie seruit mors ei est. Sin autem: non effugiet manus & linguas romanorum: nisi enim habeat unde obstruat ora eorum / manusque cohibeat ad conuitia: ad flagitia & sacrilegia perferenda: aures: oculos: duret & animum. **T**ria siquidem sunt que pre ceteris etiam prudentium omne iudicium subuertunt / amor munerum / acceptio personarum / facilitas credendi. Nam ad ista moueri & iustitiam dispensare nullus hominum potest. Ergo & ab his immunem romanum necesse est esse pontificem / qui omnium coercere debet excessus. Si odit vitia vel munera: quis beneficia conferat in inuitum? Quid largiturus est / qui non accepit? aut quomodo si non largitur placabit romanos? Si personas eorum non accipit: quomodo subsistet ante faciem eorum? Vix enim causam in condamnari poterit pensare sacerdotalem / qui eos in consiliis omnibus admittere compellatur. Quid quod cogitur danare symonia: munerum & retributiones. Si ea sequitur nonne seipsum propria voce condemat? Si in summa potentia minima licentia est. Profecto qui legibus preest / nulli subiicitur sed ab illicitis artius coartatur. Ergo & romano pontifici minimum: eo ipso quo plurimum licet. Quid ponderosius est sollicitudine omnium ecclesiarum? Apostolicum privilegium transit ad successores: & plane pars privilegii est / quam Apollus ad corinthios loquitur. Quis (inquit) infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non vror? Si totum non vultis reuoluere: vel istud vendicet qui de primatu contendit: & ut puto cito faciet locum. Preterea qui romanus pontifex est eundem pro conditione ecclesie que nunc est: esse seruum seruorum necesse est: non equidem nuncupatiue ad gloriam: ut quidam opinantur: sed substantiue: utpote qui seruis dei seruiet vel inuitus. Omnis enim persona deo seruit / & dispensatrix est clementie / vel iustitie sue. Seruit angelus: seruit homo: seruiunt boni: seruiunt mali: & ipse princeps mundi dyabolus seruit. Ergo & romani seruiunt deo & tyranni / quibus romanum necesse est seruire pontificem: adeo quidem ut nisi seruerit / aut ex

Prudentium iudicia que euerunt.

Ad corin. xij.

pontificem/aut exromanū esse necesse sit. Quis ergo eum seruū seruatorū esse ambigit? Dominū adrianū cui⁹ tēpora felicia faciet deus/huius rei testem inuoco:quia romano pontifice nemo miserabilior est/conditione eius nulla miserior est. Et licet nihil a luto ledat/necesse ē vt citissime/vel solo labore deficiat. Fatetur enim se in ea sede tantas miseras iuenisse:vt facta colatione pntium/tota precedens amaritudo/iocunditas & vita felicissima fuerit. Spinofani dicit cathedram romani pōtificis: mātū acutissimis vsq; quaq; confertū aculeis/tanteq; mol/vt robustissimos premat/terat/& cōminuat humeros. Coronā & frigiū clara merito videri: quoniam ignea sunt: seq; nunq; a natali solo anglie malle exiisse: aut in claustro beati rufi ppetuo latuisse dicit/q̄ tantas (nisi quia diuine dispensationi reluctari non audeat) intrasse agustias. Dum superest ipm interroga/ & crede ex pto. Hoc etiā michi sepissime adiecit/ q̄ cū de gradu in gradū a claustrali derico/ per omnia officia in summū pontificē ascenderit/nihil vnq; felicitatis/aut trāquille quietis/vite priori adiectum est ab ascensu. Et vt vobis eius vtat: nihil enī cum pns sum sui grā vult apud se esse absconditū ab oculis meis. In incude (inquit) & malleo semp dilatauit me dñs. Sed nūc oneri qd ifirmis tati mee imposuit si placet supponat dexterā: qm̄ mihi importabile ē. Nōne ergo misia dignissim⁹ est: q̄ p tāta pugnat misia? Sit sane ditissim⁹ qui eligit: sequēti die pauper erit/ & infinitis fere creditorib⁹ tenebitur obligat⁹. Quid ergo erit ei quē nulla vocat electio? Sz repugnāte ī mēbris xp̄o/ābitio ceca & cruēta non sine sanguine fraterno intruditur. Hoc quidem est romulo succedere in parricidiis/nō petro in cōmissi dispēlatiōe ouilis.

¶ Epicureos nunq; assequi finem suum. Cap. XXIII.

Msi dissimulet cōtentiosus/q̄ tñ dissimulari ratio nō p̄mittit/ex supiorib⁹ luce clari⁹ liquet epicureos nunq; asseq finē suū. Cū enī ad trāqllā aspirēt vitā: & ad libidinē explendā se retrahāt:& philosophent vlt potit⁹ desipiant. Nemo enī qd male libet pōt sapiēter explere. Hec per ista babylonis fluēta/nullus assequit. Illos quoq; epicureos nomine censendos arbitror: qui suam volūt in oibus explere voluptatē. Nā cū res libidini seruiūt in voluptatē trāsit affect⁹. Si affectus affectui nō pareat/quo magis vis torq̄ris magis: si tñ libido sit in volūtate. Alioquin interdum velle qd non potes: iocundū est & fructuosum/ si forte esurias & sitias iustitiam laboriosum tamen. ¶ Mundus itaq; epicureis plenus est/ eo q̄ in tāta

Conditiones
romani ponti
ficis.

Polícraticí de Curialíū nugís.

Benef. iij.

Cultus vnde
dicatur.

Psal. ciiij.

Benef. iij. & vi
de si placet
xij. q. j. ca. j.
Benef. viij. & vi
de si placet. xij
q. j. ca. j.

1. ad Corin. vij

multitudine hoim pauci sunt qui nō famulentur libidini: id est corrupte volūtati: sed laboriose volūtatis nexibus nō impliciti/ aut nulli/ aut pauciores sunt. De loco voluptatis exclusus est homo: ex quo libido p̄ualuit eo q̄ vita iocūda & trāquilla frui nō potest: cui ceperit libido dñari. Maluit facere qđ libuit/ qđ ius sus est: & piectus in locū miserie/ in terrā laboris missus est vt ei & semini suo/ terra spinas & tribulos germinet: & in sudore vultus sui comedat panē suū/ qui in rectitudine volūtatis obediens: sine difficultate & labore plenā poterat habere voluptatē. Siquidē ad necessitatē & voluptatē parata inuenerat oīa. Vultus autē (sicut his placet) qui curiosi⁹ scrutantē verborū originē dicit a volēdo/ & sudor ei⁹ laborē & angustias indicat corrupte volūtatis. Si ergo sudat in eo qui confirmat cor hoīs/ & etiā in sumēdo qđ letificat: quid est qđ sine labore sibi natura mortalis credat indultū? Anima sibi recolit dictū qđ matrimoniū n̄m peccatrici sentētia creatoris intorsit. Parit ergo in dolore filios virtutū que sine labore parit sobolē vitiorū. Natura nāq̄ peccatrix ad malū p̄na est: & corrupta ab adolescētia sua: que etas originē vicinat vt sine labore & difficultate possit labi & nō possit erigi ad bona sine labore/ & erecta sine difficultate & gratia stare non possit. ¶ Parit itaq̄ vitia/ filias utiq̄/ nō filios sine dolore sed p̄culdubio ad dolorē: sed in dolore filios: sed plane ad gaudiū/ non dolorē. Ergo epicuri⁹ versat in dolore/ cui⁹ vita filios parit aut filias: & semp̄ p̄sentes/ aut futuras ingemiscit angustias. Nā aut vt cetera taceā presentib⁹ nō letatur/ aut si cecus nō est/ dū rerū metis exitus/ ea tāq̄ abeūtia & fugientia deplorat. Letis etenī stare negatū est: nisi quis letes in illis q̄ beatū faciunt/ aut ad perpetuā p̄ficient vitā. Preterit nāq̄ mundus hic & om̄ia desiderabilia ei⁹: quātūlibet blandiatur incautis & dulces fallacie sue p̄pinet illecebras: nouissima eius quouis absinthio amariora sunt. Et quia ratio p̄sentem statū ei⁹ imperfectū esse vsq̄quaq̄ cōuincit: nescio quid solidū semper polliceat in posterum vt in om̄ibus amatoribus & sequacib⁹ suis: nec vnum ab initio duxerit ad perfectū/ aut voti compotē fecerit. Hinc est qđ auarus in mediis opibus esurit: potens & presidēs in summo fastigio seruit in profundo luxu/ voluptuosum gaudii defectus angit/ & fame proci & gratie/ in toto tumore inanis glorie vilescit. Cui ista non patent nimīū cecus est: cū vnusquisq̄ eorū qui versantur in his/ sibi quod appetit deesse fateatur. Sunt tamen quorum oculos ita perstrinxit malicia vt que per se lucent ne

queant intueri. Sic oculis capti talpe lucis beneficiū non agnos-
 cunt: et innatis gaudētes tenebris: oderunt aerem puriore: nec
 viuere queunt si diuini arceantur ab humo & latebris suis. Nōne
 talparū gerūt imaginem: qui semper in humo versantur: quorū
 tota cōuersatio in terra deprimis vt nihil altū sapiant nil diuini
 num? Sed nec humanū quidē: cui? est cū cetera aīalia pna ferā-
 tur in terrā celū et que celestia sunt erecta dignitate corporis &
 animi cōtēplari. Hi tamen suo: sed talpe quodā vitio nature de-
 primūtur. Profecto deterior est quē culpa maculat/ eo qui natu-
 re laborat iperio: nec credas altū sapere qui nature cōsortes nō
 tā virtute q̄ vitiiis vult preire. ¶ Sed quid in grege isto talparū
 arguo cecitatē nisi q̄ aliorū fons esse videt? Ab eo nāq̄ scatur-
 riunt riuuli vitiorū vt quasi in corpore vno videas cōfluxisse ra-
 pacitatē leonis: seuitiā tygridis: gulam lupi: varietatem pardi:
 frandes vulpis: tenacitatē arpie: immūdiā suis: petulantiam
 hyrci: superbiā equi: stoliditatē asini: obstinationē muli: toxicū
 hydre: nigredinē corui: & quicquid aliud puerisitatis infunde-
 re potuit homini teterrima creatura. Nā ab eo vniuersa hec in-
 cōmoda pfluxerūt dū boni & mali sciētiam & similitudinē dei
 pmittit per rapinā. Exinde inclinata est ad malū natura hoīs
 cui? quasi quedā infantia pcessit innocēs: dū a colloquiis peruer-
 tētibus & pueris abstinuit. Sicut homo & māsit innocens. Im-
 misso sopore obdormiuit innocēs: expergefactus et agnoscens
 auxiliū simile qd̄ ei fabricauerat deus: innocēter locutus est ma-
 gnalia dei. Sed ex quo fact? verbosior per hostium curiositatis
 eductus/ exercuit cū tentatore verbi cōmertium/ quasi ab infan-
 tia adolescens/ concepto calore intumuit/ & preuaricatus man-
 datum/ cuius custodia ad gloriā fuerat profutura corruptus est:
 vt ex tunc mirabili & inuincibili lege conditionis infligite sibi
 vnio reluctetur carnis & spiritus: vt nulla ratione componi pos-
 sint: nisi illius gratia intercedat/ qui fecit vtraq̄ vnum: et carnē
 in electorum sine faciat a spiritu absorberi. ¶ Si verbis genti-
 lium vti licet christiano qui solis electis diuinum & deo placēs
 per inhabitantem gratiā esse credit ingeniū: et si nec verba/ nec
 sensus credam gentiliū fugiendos dummodo vitētur errores.
 Hoc ipsum diuina prouidentia in eneyde sua sub inuolucro fi-
 ctitii cōmenti innuisse visus est Maro: dū sex etatum gradus/
 sex librorum distinctionibus prudenter expressit. Quibus con-
 ditionis humane dum odisseam imitatur ortum exprimere vi-
 sus est & processum: ipsumq̄ quem educit & prouehit producit

Ita d̄ p̄p̄tates
 seu vitia mala
 pluriū aīaliū.
 Arpia ē gen^o
 auitū q̄ cito nō
 satiantur.

Cōmēdat vir
 glitium.

Polícratíci de Curialiū nugís.

& educit ad manes. Nam enneas qui fingitur ibi anim⁹ sic dict⁹
 eo q̄ est corporis habitator. Eunos enim vt grecis placet habita
 tor est demas corpus: & ab his componitur enneas: vt significet
 animam: quasi carnis tugurio habitantem: sic etiā neptunum/
 ethnoſſigeum eo q̄ ſigenium habitet. Primus itaq; liber enei⁹
 dos sub imagine naufragii manifeſtas infantie que ſuis procel
 lis agitaf exponit tumſiones: & in fine ſua abūdantia cibi & po
 tus adulta pſilit ad letitiam conuiualem. In confinio ergo ado
 leſcentie prodeunt colloquiorum commercia/ & eorum intēpe
 ries aut fabulas narrat/ aut veris falſa permifcet/ eo q̄ multilo
 quio peccata deeſſe non poſſunt. Porro tertius varios iuuentus
 tis euentus/quaſi ſuos canit errores/eo q̄ illa etas fere ſolos no
 uit errores. Siquidem (vt ait ethicus.) Imberbis iuuenis tandē
 cuſtode remoto. Gaudet equis canibusq; & aprici gramie cam
 pi. Cerens in vitium flecti: monitoribus aſper. Vtiliū tardus
 prouifor prodigus eris. Prima etas ergo nutricem/ſecunda cu
 ſtodem habet/tertia quo liberior eo facilius errat: nondū tamē
 procedit ad crimina. Quartus illicitos amatores conciliat/ &
 ignem imprudenter conceptum in pectore adamantis infelicē
 producit rogū. Neq; enim in inconceſſis fatalem beatitudinem
 eſſe ſub typo mercurii ratio perſuadet/docetq; illum qui dū fue
 rat paruulus ſapiebat vt paruulus: loquebatur vt paruulus: age
 bat vt paruulus: fuga irrefragabiliter apprehenſa euacuare que
 erant paruuli. Vnde vt ad memoratum ethicū redeamus. Con
 uerſis ſtudiis etas animuſq; virilis: Querit opes & amicitias:
 inſeruit honori. Commiſſiſſe cauet/ quod mox imitare labore.
 Ergo & virilis etas puerilia: & iuuenilia erubeſcit: & ſi a peruer
 ſa voluptate & immundo amore nauigii ſui ſoluere non poteſt
 anchoram: preſcidit & funē. Sic & patriarche pudicus filius pal
 lium reliquit adultere ne adulterii crimine inuolueretur. Quin
 tus maturitatem ciuilem promit/ & etatem depingit vicinam
 ſenectuti/immo que ipſam iam igreditur ſenectutem. Nam &
 patrum/honores recolit: maioruꝝ memoriā veneratur: & quaſi
 ad tumultum anchiſe ſolennes celebrat ludos. In his ipſis exiliū
 ſui miſeriam recognoſcit. Dum vero hinc egreditur tranſit ad
 ſextum & amiſſis palimio & miſeno duce ſcilicꝫ nauigii dormi
 tante/ & temerario prelii incentore: cum iam frigefcat affectus
 viresq; deficiant: non tam ſenectutem ſentit q̄ ſenium/ & velut
 quendam deſcenſum ad inferos/vbi quaſi reb⁹ inutiliter geſtis
 totius anteacte vite recognoſcat errores/ & diſcat alia via ince

Infantia.

Pueritia.

Proverb. x.

Adoleſcentia.

**Verſus hora
tij in poetria.**

**Virilitas vel
iuuentus.**

ſ. ad corin. xij.

Geneſ. xxxix.

Senectus.

Senium.

Polícratici de Curialiū nugis.

interiecta & arctata limitib⁹ cognitione scilicet & exercitio boni. Nosse nāq; bonū & non facere meritū est dānationis/nō via beatitudinis. Vñ inquis hāc viā ingrediā q; in inuio sū & nō in via: in tanta varietate viarū ignotarū aduena & pegrin⁹: cuius oculi languerūt pre inopia & fere iā deficiūt? Quib⁹ eā decernā iudiciis: vt ad id tranquillitatis & gaudii perueniam qd̄ pmittis? **E**st inquā via sublimis/celo manifesta sereno: lactea nomen habet. Serena tibi celū ne turbes pre indignatione oculis aiē tue: & facie lacteā hāc agnosces viā. Redi ad te: patrū suscipe monimenta: & ibi intuiere diligēter vbi a via deflexeris gressū & vbi cecideris in errorē. Recolo aut̄ nos aberrasse ibi primū vbi ipulsus & euersus est hō: vt caderet preuaricatiōe mādati/qñ ad vetitū sciētie lignū suadēte dyabolo temerariā & incautā manum extendit. Abinde enī peccatū accepta occasione per mādatum seduxit me: & p̄ illud occidit. Ipsum nāq; mādatū operatum est in me oēm cōcupiscentiā: quia semp nitimur in vetitū: quod nō licet acrius vrit. Ad arborem sciētie manū extendit/gulā impleuit/& cōtra pmīssum fallacis inimici/& scdm̄ interdictū veracis dei obtenebratus est homo/& in esuriem p̄strat⁹/fedus feriens cū morte & pactum faciens cū inferno. Boni tñ sciens & mali factus est per experientiam/& multiplici miserie locuz fecit in se. Ergo a ligno sciētie dum phibitus illud ascenderet/a veritate & tute vita cecidit & deuiauit homo: nec reuertef ad vitam: nisi ad arbore sciētie redeat: & inde veritatē in cognitione virtutē in opere: vitam in iocunditate mutuetur. Ratiōis itaq; acumen exerceat: vt discernat inter bonū & malum/& in ipsis bonis aut malis quid cui preponderet agnoscat. Iugi deinde curet sollicitudine ne partem suam faciat deteriore: sed toto conatu mentis & corporis preeligendis insenuat. Ipe quoq; labor dulcescat sibi/& totam amaritudinem rerum presentiuꝝ (vt ait beatus Gregorius) spe temperet futurorum. Nam & propheta die noctuq; sub expectatione dei suis cibatur lachrymis: & sic lugentibus veritas ipsa que non fallit/nec fallitur: veram beatitudinem repromisit. Nec vereatur quis/ad arborem sciētie boni & mali manum extēdere/prime prohibitionis exemplo: qa exulē & erroneū/ad illam inuitauit ille qui docet hominē sciētiam/& iuxta promissiōem propheticā ignaro indicat qd̄ sit bonum. In arbore ergo sciētie quasi quidam virtutis ramus nascitur: ex quo tota vita pficiētis hominis consecratur. Neq; enim ad genitorem vite deū. f. aliter redit/nisi qui & tute ramū/exci-

Euersus xgljij

Gregorius.
ps. xli.

Matth. v.
Benē. ij.

ps. xliij.

dendum esse his qui volunt ad dulces lamine complexus & fatale regnum italie/quasi quandam arcem beatitudinis peruenire. Constat enim apud eos qui mentem diligentius perscrutantur auctorum/maronem gemine doctrine vires declarasse: dum vanitate figmenti poetici/philosophice veritatis iuoluit archana. Licet autem de prima corruptione specialiter dictum sit: potest & de singulis manifesta ratione monstrari: quia natura hominis ab adolescentia sua prona est ad malum: vt ex quo libero licet depresso ceperit vti arbitrio p se cadat sponte in culpam/& inde merito suo preceps plabatur in penam. Erigi tamen neq̄ potest ad bonum nisi gratia dei supponat manum suam. Lata est ergo epicureorū via:& haud dubiam ducit ad mortem/per spicula tamen: per errores: per amaritudines:& per omnimodas vanitates/vt letū & quietum vite statum tranquille in ea nullū inueniat: vel ad illum tandem/ea ducente pueniat. Nā vt vera beatitudo possideatur: non vanis sed veris insistendū est bonis. Vana enim/cultorem suū pturbant in tenebras exteriores: ad fletum oculorū/stridorem dentiū:tinitū auriū: & varias pressuras & penas inferorum: apud quos nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat.

¶ Que via fidelissima sit ad sequendum quod epicurei appetūt vel pollicentur.

Capitulum. XXV.

Sentētie tamen non stuo calūniā que beatitudinem esse diffinit letū semper & quietū trāquille vite statū: sed interpretatione sinistra & vitiosa executione arbitrator ifamatam. A deo quidē vt cum epicurei sint pluri. i. i. vani sectatores voluptatis/nomē hoc pauci profiteātur. Erubescūt enī dici q̄ sunt:& ppriam turpitudinē occultare nituntur noie alieno: dū non boni tam esse cupiūt q̄ videri. Si vero diffinitioni fidelis detur iterpres/& sentētie cōmod⁹ executor/qui inanū apponat ori. i. qui facit q̄ loquitur: nihil verius aut recti⁹ ap̄d stoicū & peripatheticū eē cōuincēs q̄s ad te iocūdo gradis vie cōpendio cū p̄ceperis introducā. Ne tamen vllā eo quo epicurei diffinitio tendit viā putes: eā tibi in calce libri quasi in fine vie conabor aperire. Est aut̄ ardua & arta: plana tñ & recta diligētib⁹ deū: q̄ ducēte: docēte & subuehēte: nō offēdit q̄s ad lapidem pedē suū. Ip̄e nāq̄ lapis offensionis & petra scādali: gradientes ī se quos accipit erigit & corroborat: vt hūiliati in se/in eo gloriāntes: audacter & libere p̄conenē: quia omnia in eo possumus qui nos confortat. Via siquidem hec virtus est duobus

Ad philip. iij.

sum de ligno sciētie p̄tēdit. Sed q̄s cito auellet ramū/cū vel ipsam arborē. i. quid fieri oporteat p̄pauci nouerūt. Nūquid ram⁹ facile innotescet: vbi p̄re multitudine desipientiū & male agentiū ipsa arbor oculis? Hoc ip̄m forte sensit & maro q̄ licet veritatis esset ignar⁹: & in tenebris gentiū ambularet: ad elysios cāpos feliciū/ & cari genitoris cōspectū enea admittēdū esse non credidit: nisi docēte sybilla que q̄si siosbole cōsiliū iouis vel sapia dei interp̄taf: ramū hūc p̄serpine que p̄serpentē & erigētē se a vitis vitā innuit cōsecraret. Ait ergo. Accipe q̄ peragēda p̄us latet arbore opaca. Aureus & foliis & lento vimine ramus. Iu noni inferne dict⁹ sacer: hūc tegit oīs Luc⁹/ & obscuris claudūt cōuallib⁹ vmbre. Sed nō ante dat telluris operta subire Auri: comos q̄ quis decerpfit ab arbore fet⁹ Hic sibi pulchra suū ferri p̄serpina mun⁹ instituit. Primo auulso nō deficit alter/aureus. et simili frōdescit virga metallo. ¶ Plane qd penarū lateat in terrenis. vel qd in his possit mereri: solus agnoscit q̄ de arbore sciētie ramū bone opationis auellit: eoq̄ auulso alter nō deficit: quia quo ampli⁹ exercētur eo magis succrescūt & pficiūt sciētie et virtutes. Nō tñ eaten⁹ maronis/ aut gentiū insisto vestigiis vt quēq̄ credā ad sciētiā aut virtutē p̄priis arbitrii sui virib⁹ peruenire. Fateor grām in electis operari & velle & pficere: ip̄am veneror tanq̄ viā: imo reuera viā que sola ducit ad vitā: & quēq̄ boni voti cōpotē facit. Lactea hec est/ innocētie manifesta candore & alimentorū sedulitate nutricis explet officiū: & sola preparat ad perfectū: nā sine ea proficit nullus. Clamat hec in voce tube p̄uaricatorib⁹: vt redeāt ad cor: eisq̄ ad arborē sciētie/ amoto gladio versatili & flāmeo/ ducatū in patriā p̄mittit & ingressum. Plus dicā. ipsam arborē sciētie/ & lignum vite. in quo sunt oēs sapie & sciētie thesauri absconditi: et in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter extraxit/ in scissa tñ substātia: et produxit in terrā peregrinationis nr̄e/ & plātavit in medio ecclesie vt ab eo illustref p̄ scientiā: roboref per virtutē/ & exultet in m̄ia vberi: & gaudiū ei⁹ plenū sit: gaudiū a deo & in deo: gaudiū qd nemo tollet ab ipsa. Accedat ergo ad arborē ducēte gratia: q̄ abducēte cōcupiscētia deliquit in arborē: qm̄ salus nostra ab eadē p̄curata est in ligno: quia mors ante processit a ligno Accedat: sed cōtrariis passib⁹: qm̄ cōtrariis expedit curari contraria. Et quia nō fuerat hoīem deiecturus tētator: nisi in mente eius elatio p̄cessisset: a timore cōcipiat vnde humilie f̄ sub potēti manu dei/ qui exaltari desiderat in die visitationis. Abstineat a li-

De his elysijs
s. li. iij. ca. viij.
et. ix.

Virgil. lib. vi.
eneyd. vsq̄ ibi
plane quid.

Esaię. xlvj.

Ad collocē. ij.

Polícratíci de Curialiū nugis.

Genes. iij.

ps. cvj.
Sapientie. x. j.

ps. cxj.
Ibidē.
Istō h magna
iusti p̄mia.

Ibidē.
Ibidē.

Proverb. xj.

Proverb. x.

Sapientie. v.

ps. cxvii.

Exclusio hui⁹
libri.

citis q̄ presumpfit illicita: & incendiū cōcupiscētie/ordinata mi-
tiget charitate. Delectetur in his/videat & nūc/ quia lignū pul-
chrū est visu:& ad vespēndū suauē: & fructū vere beatitudinis:
& semp letū tranquille vite statū dabit in tēpore suo. Porro iocun-
dus timor qui in dilectiōis reuerētiā cadit:nō nouit ociari:aut
prescriptam sibi p̄uaricari legē:sed timoris foras mittit aculeos
& ex amore facit bona sponte sua/adherens iustitie & q̄si virib⁹
obediētie/cū gr̄a quodāmodo nitē violēter acquirere vitā: qui
per inobediētiā ex leuitate arbitrii cucurrit ī mortē. Timor in
nocentiā parit/iustitiā bñfaciēdi/mandatorū obediētia p̄mo-
uet rectoq; calle ad verā beatitudinē iustus p̄ducit. Nā & is est
quē deduxit dñs p̄ vias rectas:/dās ei scientiā sanctorū:honestā
uit eū in laborib⁹ & in oībus cōplēs ei beatitudinē p̄ qua fidelit̄
& vtiliter laborat. ¶ Possē dicere q̄a huc tēdūt tota lex & p̄-
phete oēsq; scripture canonicē/quia tēdūt ad filiū. Neq; enī istā
ambiguū est:cū & infidelīū dogmata nihil vtilitatē habeāt:nisi
aliqd cōferant beatitudini. Sed his omīssis aut poti⁹ p̄missis di-
co hec sola sūt/q̄ sola possūt facere & seruare beatū: cū ab alto iu-
stitie ramo pueniat ne cui noceat/ab altero:vt sibi q̄sq; & aliis p̄-
sit. Vis tibi p̄stare q̄ dico? Vis ne beat⁹ esse? Porro bt̄s vir qui
timet dñm. Potētiā ne desideras? Nō mō ip̄e:s; potens in terra
erit & semē ei⁹. An fauorē sectarū/& laudes hoīz? Gnatio recto-
rum bñdiceat. An ad celebritatē dilataris/& ad opulētiā sinū ex-
pandis? Gl̄ia & diuitie in domo ei⁹. An p̄petuitatē queris opi-
bus? In mēoria eterna erit iust⁹. Vis ne secur⁹ esse? Ab auditio-
ne mala nō timebit:sed oēs despiciet inimicos. Gr̄am ne ligue
affectas? Labia iustorū distillant gr̄am. Itē memoria iusti cum
laudibus:nomē impiorū putrescet. Vis tibi futura īnotescere?
Expectatio iustorū letitia. Vis iocūditatē tibi progari ī semp̄-
ternū? Et iusti imp̄petuū viuēt/& in pace sūt/licet mori īspien-
tibus videant. ¶ Ecce habes viā verissimā & fidelissimā ad se-
quendū statū quē desiderat epicur⁹/& si eā tenuerit:bt̄s es & bñ
tibi erit. Hec ad bñ beateq; viuēdū pōt sola sufficere/adeo quidē
vt extra posita vniuersa/aut nihil aut minimū p̄fectionis adii-
ciant. ¶ Nec inhihero quin vestibus niteas deauratis:circunda-
tus varietate:qn epuleris quotidie splendide:qn p̄mos honores
habeas.& vt paucis multa p̄plectar:qn tēpori/sed & pueris mo-
ribus rectus tñ vt es ip̄e/in oībus morē geras/ & suis lenociniis
irridētē irridias mūdū. Maior enī es q̄ vt debeas/aut possis:li-
cet iam cepit sic multos capere tēdiculis eius. Rex illustris ā glo-

rum Henricus secundus maximus regum britannie: si in initiis gestorum fuerit exitus color circa garonam: & ut dicitur te auctore: te duce fulminat: & tolosam felici cingens obsidione: non modo puinciales usque ad rodanum: & alpes territat: sed munitionibus dirutis populis quia subactis/ quasi vniuersis presens imineat: timore principes hispanos concussit & gallos. In tantis rerum tumultibus quos custodi innocetiam et vide/ & dicta/ & predica equitatem: nec amore/ nec odio: timore/ vel spe declines a via recta. Iusti enim hereditabunt terram/ & ut auctoritate constat altissimi. Semen impiorum peribit. Si hec que tibi tanta sincera deuotione curavi scribere in tanto tumultu legere non vacat: aut quia insipida sunt sensibus: verbis inculta non placent: vel ipsa deuotio non displiceat/ que honori tuo studuit inferuire. Si probaueris intentionem: patrocineris operi. Sin autem ut volueris condemnes. Quid enim ad alios ut feruum inducent alienum? Liber enim hic ut quilibet suo tibi domino stat aut cadit. Multitudinis imperite non formido iudicia: meis tamen rogo parcant opusculis: & si curiales sint quidem: quia libris eorum nunquam derogavi in aliquo. Si preces meas audire noluerint: improbitatis iudicio tenebuntur obnoxii. Quia (ut ait marcialis) improbe facit qui in alieno libro ingeniosus est. Que autem de curialibus nugis dicta sunt: in nullo eorum: sed forte in me aut meis milibus deprehendi: & plane nimis arcta lege restringor si me ipsum/ & amicos emendare & castigare non licet. Profecto quod ad hec ruga bit nares: fronte phet: aut faciem rubore vestiet: aut pallore pfudet: cuius labia phetur: aut saliet: toxicabit lingua: genua tremet/ manus pteruiet: seipsum nugis nostris puincet obnoxium. In quibus fuit profecti semper a nugis ad bona transire seria: et ad id quod decet aut prodest instituire vitam. Qui autem iustum reprehensionem locum viderit ea ex charitate licet utatur et de emendatione mea acgrat sibi & possideat premiuvite. Scio enim quia in multiloquio peccatum non deest: sed inuito & in charitate dei exhortor lectorem: quo mei memor in orationibus suis impetret ut filius dei viuat/ & virginis intemerate/ deus homo/ manifestet seipsum/ & palam faciat viam qua nobis incedendum est in bono placito suo/ et dirigat in eo gressus nostros. Amen.

De henrico secundo rege anglorum.

ps. xxxvj.

Ibidem.

Roma. xiiij.

Marcialis.

Non signa consensu sibi cum aliis quid dicitur/ aut legitur de illo vitio vel defectu

Prover. x. s. ca. prox.

¶ Finit opus preclarum Policratici De nugis curialium/ & vestigiis philosophorum: cuius Ioannes Salesberensis actor fuit. In Sole aureo vici sancti Iacobi. Impressum Parrhisi opera et expensis magistri Bertholdi Rembolt/ & Ioannis parui. Anno domini. M. D. XIII. Die vero. xxv. May.

